

Prof. dr. Metka Kuhar, izvajalka
UL, Fakulteta za družbene vede
Kardeljeva pl. 5
1000 Ljubljana

Katarina Gorenc, vodja
Urad za mladino MOL
Ambrožev trg 7
1000 Ljubljana

**Raziskovalni projekt »Dolgoročno spremljanje izvajanja Strategije
MOL za mlade 2016 – 2025« - končno poročilo**

December 2017

KAZALO

UVOD	4
METODOLOŠKI OKVIR	6
Opis populacije.....	6
Zbiranje podatkov in osnovni podatki o vzorcu.....	8
Obdelava podatkov.....	9
Merski instrumenti	10
OSNOVNE SOCIALNO-DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI VZORCA	12
MLADINSKI CENTRI IN INFRASTRUKTURA ZA DRUŽENJE MLADIH	18
Pogostost obiskovanja mladinskih centrov	18
Sodelovanje v aktivnostih mladinskih centrov.....	19
Informiranje glede mladinskih centrov	20
Uporaba ljubljanske infrastrukture za druženje	21
MLADINSKO DELO, PROGRAMI IN PROJEKTI ZA MLADE.....	22
Sodelovanje v društvih in pobudah	22
Poznavanje organizacij s področja mladinske politike.....	23
Sodelovanje v prostovoljnih dejavnostih	24
MLADI IN IZOBRAŽEVANJE TER USPOSABLJANJE.....	26
Vključenost v formalno izobraževanje.....	26
Učni uspeh.....	26
Vključenost v neformalno izobraževanje.....	27
ZAPOSLOVANJE MLADIH	29
Delovna aktivnost mladih.....	29
Viri dohodkov	30
MLADI IN STANOVANJA	33
Bivalni status mladih.....	33
Ocena pogojev za stanovanjsko osamosvojitvev	36
MLADI IN ZDRAV NAČIN ŽIVLJENJA.....	37
Samooocena zdravja.....	37
Ocena odnosov	38
Stres in tesnoba.....	39
Tvegana vedenja.....	43
Zadovoljstvo z življenjem in ocena prihodnosti.....	45
PROSTI ČAS: ŠPORT, KULTURA IN OSTALE AKTIVNOSTI.....	47
Dnevne in tedenske dejavnosti v prostem času po pomenljivosti	47
Virtualne lokacije druženja	50

Kulturno udejstvovanje	51
Zadovoljstvo s preživljanjem prostega časa	51
VREDNOTNE USMERITVE MLADIH.....	54
PARTICIPACIJA IN MLADI	57
Zanimanje za družbeno-politično dogajanje	57
Udeležba na volitvah	58
'Nekonvencionalne' oblike participacije.....	59
Ocena lastne informiranosti, pripravljenosti za angažiranje in politične učinkovitosti	60
KVALITATIVNA ŠTUDIJA	64
Intervjujska vodila.....	64
Vzorec	65
Glavne ugotovitve kvalitativne študije.....	66
Izvorna družina.....	66
Šolanje, delo	67
Prijatelji in prosti čas.....	67
Partnerstvo, seksualnost	68
Spremljanje aktualnih družbeno-političnih dogajanj in družbeno-politični angažma	69
Odnos do Ljubljane	69
SKLEPNA RAZPRAVA	71
Povzetek rezultatov anketne študije	71
Povzetek intervjujskih rezultatov	76
Sklepi.....	77
LITERATURA.....	79
PRILOGA.....	82

UVOD

Pričujoča raziskava prinaša vpogled v ključna področja, izpostavljena v Strategiji MOL za mlade 2016-2025: mladinski centri in infrastruktura za druženje mladih; mladinsko delo, programi in projekti za mlade; mladi in izobraževanje ter usposabljanje; zaposlovanje mladih; mladi in stanovanja; mladi in zdrav način življenja; mladi in prosti čas (vključno s kulturo in športom); dodani sta poglavji o participaciji mladih in vrednotnih usmeritvah. Cilj raziskave je bil pokazati značilnosti, potrebe in želje mladih v Ljubljani. Dolgoročni cilj Mestne občine Ljubljana je sistematično in kontinuirano spremljanje stanja in potreb mladih v MOL.

Osrednja raziskovalna metoda je bila statistična analiza podatkov iz (spletne) ankete med 793 mladimi, ki živijo in/ali se izobražujejo/delajo v Ljubljani. Anketni vzorec je obsegal starostno raznoliko populacijo od 15 do 29 let. Anketiranje je potekalo v novembru 2017. Takoj na začetku naj izpostavimo, da v anketo nismo mogli vključiti več tematik, kot so predstavljene v nadaljevanju, saj je zgornja meja trajanja spletne ankete med mladimi po metodoloških izkušnjah 15 minut.

Anketna raziskava je bila dopolnjena s pol-strukturiranimi intervjuji med mladimi obiskovalci mladinskih centrov v Ljubljani. Zaradi varovanja osebnih podatkov intervjuvancev/-k transkripti oz. strnjeni prikazi vseh posameznih intervjujev niso vključeni v raziskovalno nalogo. Dodano je le kratko poglavje s predstavitevijo intervjujskih vodil, vzorca in ključnimi ugotovitvami, podrobna analiza intervjujev ni bila predmet te raziskave.

Raziskava po daljšem obdobju nadaljuje tradicijo raziskovanja mladine v občini, pri čemer bi posebej izpostavila raziskavo Prosti čas mladih v Ljubljani: psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje, ki je potekala med 12-26-letniki (Gril idr., 2004), ter raziskavo Prosti čas mladih v Ljubljani (Ule in Rener, 1998), ki je potekala na vzorcu ljubljanskih osnovnošolcev in srednješolcev. Dana raziskava se postavlja ob bok nacionalnim raziskavam mladine, ki v Sloveniji potekajo dobrih 30 let, od študije, ki se je v Sloveniji izvajala leta 1985 v okviru jugoslovanske raziskave mladine (Vrcan, Ule idr., 1986). Nacionalne raziskave mladine so bile v teh treh desetletjih razmeroma redke, zlasti v devetdesetih so potekale – na različnih vzorcih – v okviru Centra za socialno psihologijo na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani (Ule in Miheljak, 1995; Ule idr., 1996; Ule idr., 2000; Ule idr., 2018), leta 2010 in 2013 pa sta potekali nacionalni raziskavi pod vodstvom raziskovalne skupine s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (Lavrič idr., 2010 na vzorcu 15-29-letnikov ter Flere idr., 2013 na vzorcu 16-27-letnikov). Zadnji dve raziskavi nismo uporabili kot vira podatkov za analizo, saj iz Mladine 2010 niso posebej razvidni mladi v Ljubljani, Mladina 2013 pa daje le vpogled v 103 mladih Ljubljančanov/-k. To je premalo za analizo, hkrati pa ni vpogleda v tiste mlade, ki se v Ljubljani izobražujejo ali delajo, nimajo pa v njej stalnega niti začasnega prebivališča – takih je približno toliko kot mladih, ki v Ljubljani tudi prebivajo.

Ker so mladi v Sloveniji na splošno relativno redko in slabo raziskana skupina¹, je pričujoča študija, ki jo je omogočila Mestna občina Ljubljana, dragocen prispevek področju nasploh, ter daje vsaj do neke mere aktualen vpogled v značilnosti mladih v Sloveniji na sploh.

¹ Poleg teh obsežnejših študij imamo tudi v Sloveniji tematsko specifične poglobljene vpoglede in pa refleksije stanja mladine, ki temeljijo na dostopnih podatkih iz mednarodnih baz podatkov.

Ta raziskava je bila izvedena skoraj deset let po pričetku ekonomske krize, ki je dodobra zaznamovala družbeni, zlasti ekonomski položaj slovenske mladine. Beležili smo, na primer, velik porast brezposelnosti med 20-29-letniki, ki se šele počasi popravlja (ZRSZ, 2015; UMAR, 2016; SURS podatki), ekonomska neenakost med mladimi se je povečala, razpoložljivi dohodki mladih so nižji kot je povprečje Evropske unije (Flere idr., 2013), vse večji delež mladih je v prekerni zaposlitveni poziciji – npr. delež zaposlenih za določen čas je najvišji v Evropski uniji (ZRSZ, 2015; UMAR, 2016). Mladi so tako vse bolj odvisni od izvornih družin in državne podpore. Ob prevladi neoliberalne logike so bila zadnja leta zaznamovana s politično-varnostno destabilizacijo v širšem evropskem prostoru ob pogostejših terorističnih napadih ter valovih beguncev. Kompleksnost položaja mladih povečuje tudi izjemen razmah digitalnih tehnologij, krepí se opozarjanje na tovrstno zasvojenost med mladimi (Kocijančič, 2018), obenem pa digitalno okolje spodbuja porast komercializacije in komodifikacije.

Skratka, integracija v družbo, kar naj bi bila naloga posameznikov in posameznic v mladosti, je izrazito otežena, posebej za mlade, ki imajo socialno-ekonomsko gledano že v izhodišču manj virov. V globalnem kapitalizmu z vsemi navedenimi dodatnimi izzivi, kot so tehnološke spremembe, nacionalistična mobilizacija in drugi, je pričakovati krepitev občutkov ogroženosti, nemoči, brezperspektivnosti ipd. Tak okvir odraščanja hitro vodi v krepitev individualističnega diskurza in v individualizirane strategije upravljanja lastnih življenj in osebnih problemov (vsak je odgovoren le zase), ki spodkopava solidarnost, ter v odmikanje od javnega interesa.

Osrednja raziskovalka mladine v Sloveniji M. Ule (2002) je pred desetletjem in pol poudarjala, da se je mladina v Sloveniji od družbeno, kulturno in življenjsko-stilno definirane generacije spremenila v socialno infantilizirano družbeno skupino, ki je odvisna od paternalizma odraslih, zlasti od starševske ekonomske, socialne in emocionalne podpore. Leta 2016 Ule govori o pragmatičnem realizmu nove generacije mladih v Sloveniji in tudi po svetu, ki naj bi negotovost, ki jo v vseh pogledih prinaša sodobnost, ponotranjili, znižali aspiracije ter skrbeli predvsem za kakovost lastnega življenja – zasebnega ali kariernega, kar je pač lažje izvedljivo. Najnovejša velika študija 12-25-letne nemške mladine (že sedemnajsta Shellova študija, iz leta 2015) kot tri njene predhodnice, torej od 14. Shellove študije dalje iz leta 2002, prav tako izpostavljajo pragmatizem sodobne nemške mladine, ki se kaže v fokusu na individualističnem iskanju lastne poti in mesta v družbi, velikem pomenu zasebnega življenja (družina, prijateljski krog), postmaterialističnih vrednotah, kot sta samouresničevanje in uživanje življenja, v sožitju z bolj tradicionalističnimi, kot sta varnost in marljivost. Leta 2015 so Nemci zabeležili tudi naraščanje zanimanja za politiko in družbeno udejstvovanje.

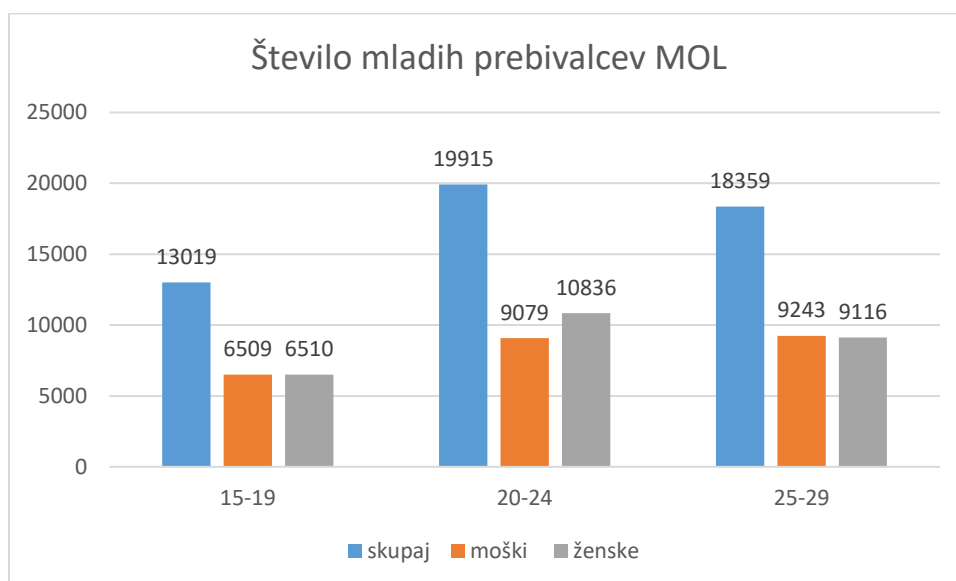
Kakšna je torej sodobna ljubljanska mladina v primerjavi z (interpretacijo) sodobne slovenske in nemške mladine? Kako se znajde v svetu še vedno dominantnega profitno usmerjenega politično-ekonomskega sistema, liberalizacije medspolnih, družinskih in generacijskih razmerij, podaljšane, (bolj ali manj) zaščitene mladosti? Podatki so analizirani po številnih socialno-ekonomskih dejavnikih (spol, starost, materialni položaj, nacionalna pripadnost, verska opredeljenost itd.), s čimer skušamo prikazati raznolikost mladih znotraj izobraževalnih, zaposlitvenih, prostočasnih, družinskih in drugih njihovih relevantnih kontekstov.

METODOLOŠKI OKVIR

Opis populacije

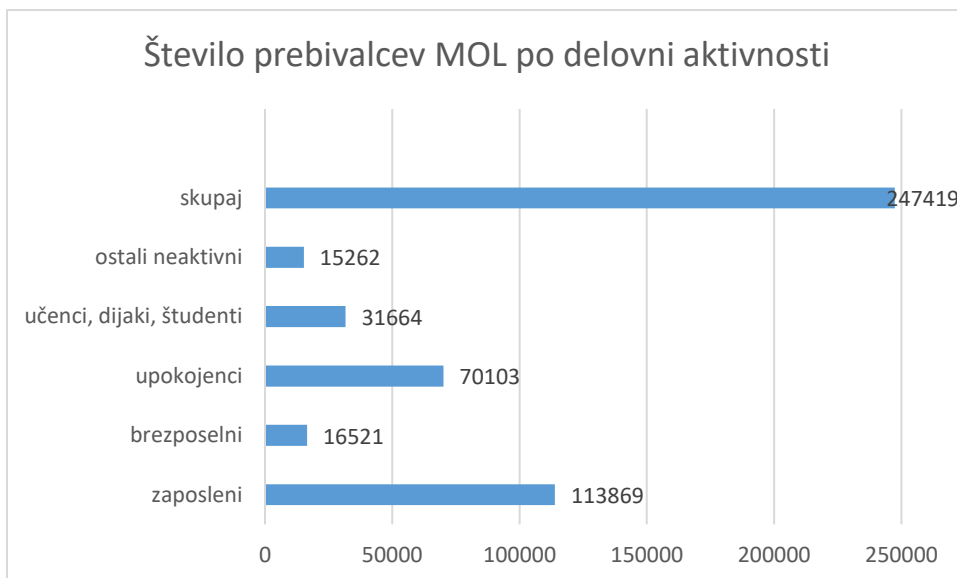
Podobno kot so ugotovile Gril idr. (2003) pri raziskavi 12-26-letnikov, ki v Ljubljani preživljajo prosti čas, tudi pri dani raziskavi (med 15-29-letniki) ne moremo priti do natančne ocene velikosti ciljne populacije. Kljub temu navajamo nekaj podatkov, ki dajejo vsaj parcialne uvide v število in demografske značilnosti mladih v MOL.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je imelo 1.1.2017 v mestni občini Ljubljana prijavljeno stalno bivališče 51.293 oseb med 15- in 29-tim letom starosti; vseh prebivalcev Ljubljane s prijavljenim stalnim bivališčem pa je bilo 288.919. Delež mladih znaša torej 17,75%. Odstotek mladih žensk je 51,59%.

Natančne velikosti ciljne populacije ni mogoče ugotoviti, saj tvorijo ciljno populacijo še mladi, ki se v MOL šolajo na srednjih ali visokih šolah ali delajo (dnevne migracije) oz. v MOL tudi bivajo, čeprav imajo stalno prebivališče (prijavljeno) drugod. V začasno prebivališče (ki ni prijavljeno) ali v dnevne migracije nimamo vpogleda (tudi SURS nima tega podatka), prav tako nadalje nimamo podatkov, da bi razlikovali med dnevnimi vozači, ki vsaj del prostega časa preživljajo v Ljubljani in tistimi, ki ga ne.

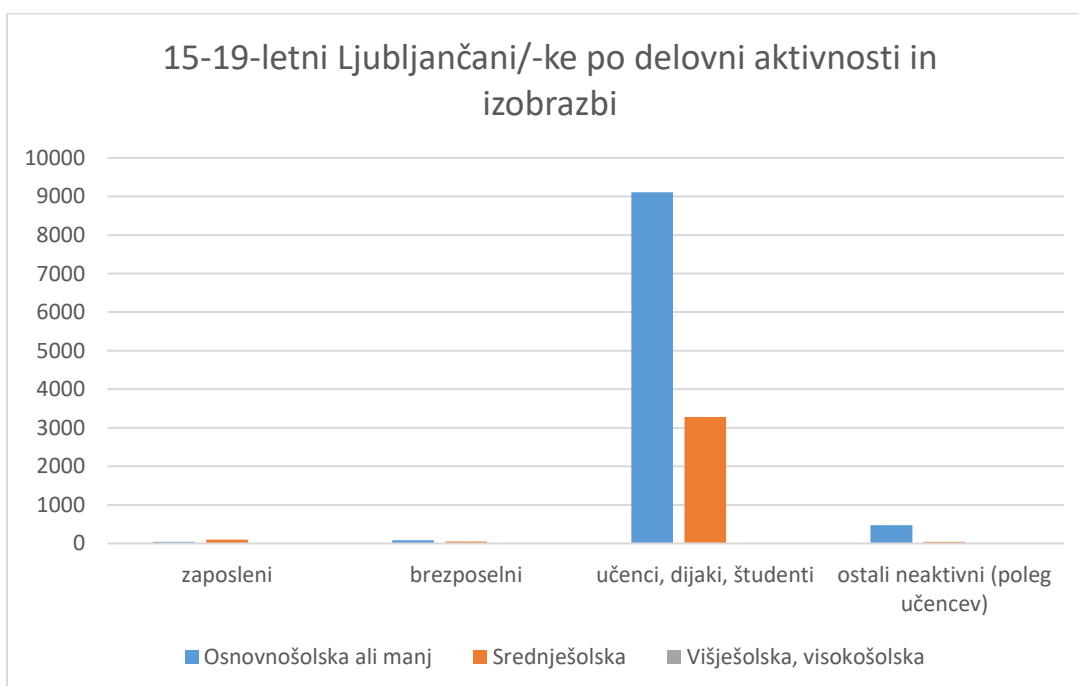
Po podatkih SURS-a za 2016 je bilo 31.664 učencev, dijakov in študentov, ki predstavljajo 12,80% prebivalstva, starega 15 let in več. Ta podatek nam ne daje vpogleda v populacijo raziskave, saj mlajši od 15 let niso vključeni v raziskavo, poleg šolajoče se mladine pa nas zanimajo tudi vsi mladi do vključno 29-leta, ki niso (več) vključeni v izobraževanje. Delež vseh brezposelnih v MOL je v 2016 znašal 12,67%.

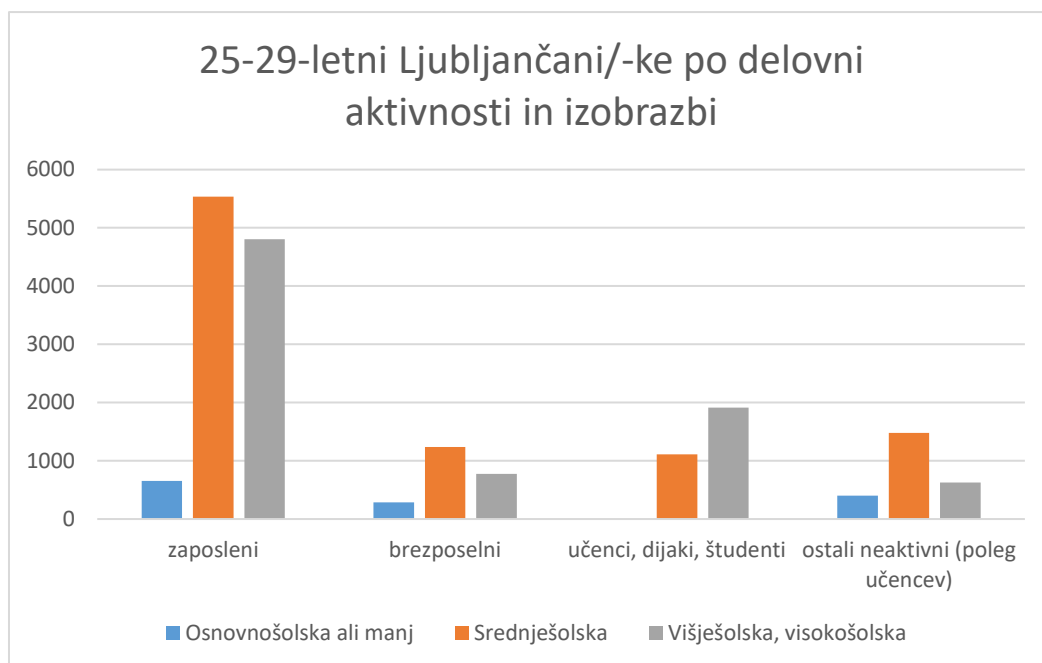
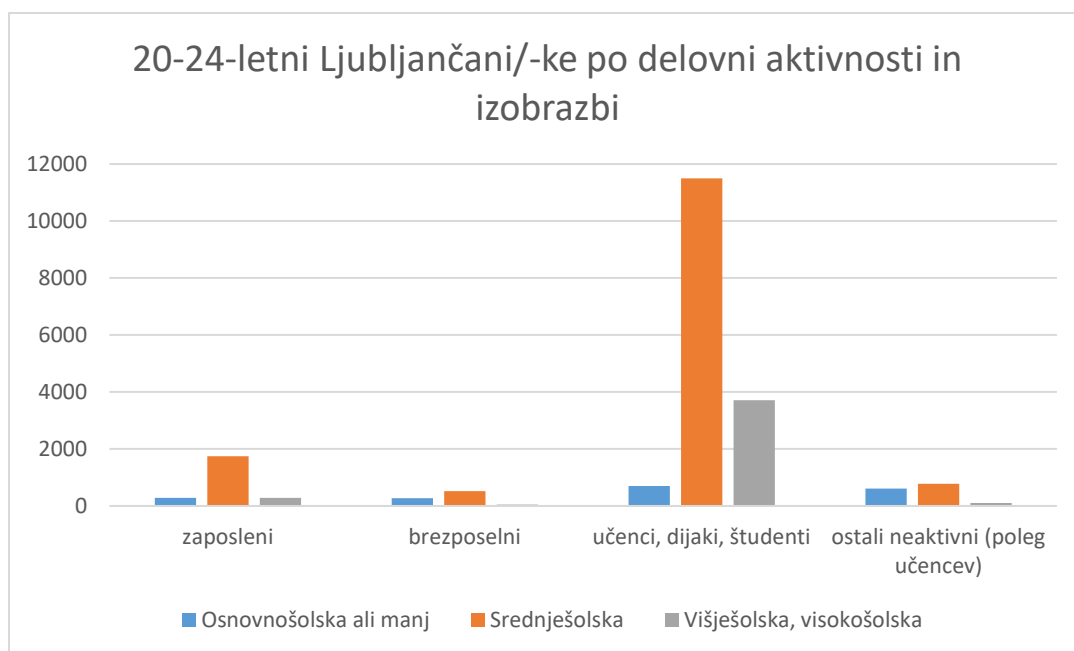

Prav tako po SURS-ovih podatkih je imelo leta 2016 18,37% prebivalcev MOL, starih 15 let in več, osnovnošolsko izobrazbo ali manj; 48,76% srednješolsko izobrazbo in 32,87% višje ali visokošolsko izobrazbo.

Po podatkih SURS-a v treh tabelah (posebej za starostne skupine 15-19 let, 20-24 let in 25-29 let) v nadaljevanju prikazujemo število mladih Ljubljančanov/-k po delovni aktivnosti in izobrazbi.

Med 15-19-letniki/-cami je izjemno nizek delež delovno aktivnih, med 20-24-letniki/-cami tudi zdaleč prevladujejo učenci. V starostni skupini 25-29 let prevladujejo zaposleni; med brezposelnimi in neaktivnimi, ki niso učenci/študenti, prevladujejo mladi s srednješolsko izobrazbo – v teh dveh skupinah je ob tistih s srednješolsko izobrazbo več takih z višje-ali visokošolsko kot z osnovnošolsko izobrazbo.

Zbiranje podatkov in osnovni podatki o vzorcu

Skupna/končna velikost vzorca je bila 793 enot, od tega je 489 enot iz spletnega panela Jaz Vem raziskovalne inštitucije Valicon² - stratificiran kvotni vzorec po kombinaciji spola, starosti in regije³, 304 pa prek različnih mrež (vzorec snežne kepe)⁴.

² Spletni panel JazVem tvori skupina ljudi, ki so vanj vključili z željo po sodelovanju v spletnih raziskavah. V bazi je skupaj okrog 6000 ljudi. Za sodelovanje pri izpolnjevanju anket so nagrajeni.

³ Pri panelu so bili vzorčeni respondenti s stalnim bivališčem v Ljubljani in respondenti s stalnim bivališčem izven Ljubljane, ki se v Ljubljani šolajo, v njej delajo in/ali bivajo.

⁴ Povabilo k reševanju spletne ankete sem poslala na naslove znancev in prijateljev prek e-pošte, Facebooka, prav tako sem jih prosila, da prošnjo k izpolnjevanju ankete razširijo po svoji mreži. Povabilo je bilo objavljeno tudi na spletni strani Urada za mladino MOL, po svojih mrežah pa so ga razposlali iz Mreže MAMA in Mladih

Povabilo k izpolnjevanju ankete je bilo poslano prek mrež zato, ker Valiconov panel vključuje le osebe od 18 let naprej in relativno manj respondentov moškega spola. Do vključno starosti 19 let je v končnem vzorcu le 14 panelistov in panelistk. Med 20-24-letniki smo v končni vzorec vključili 71 moških respondentov nepanelistov (poleg 72 moških panelistov te starosti), v starosti 25-29 let pa 62 moških nepanelistov (poleg 90 moških panelistov te starosti). Žensk respondentk nepanelistk nismo vključili v končni vzorec.

Končni vzorec sestoji iz 48,8% moških in 51,2% žensk povprečne starosti 22,20 let (standardni odklon 4,45). Ostali podatki o vzorcu so v poglavju Socialno-demografske značilnosti.

Anketiranje je bilo spletno (vprašalnik je oblikovan v spletni obliki in kot spletna povezava posredovan po mreži potencialnih respondentov/-k). Anketiranje je potekalo med 10. in 27. 11. 2017. Izpolnjevanje ankete je v povprečju trajalo 15 minut.

Obdelava podatkov

Podatki so bili po zaključku anketiranja dodatno uteženi glede na starost, saj je bila starostna skupina 15-19 let podprezentirana v našem končnem vzorcu in kot taka ne odraža populacijske strukture. To je običajna situacija, ki se zgodi zaradi različnih stopenj privolitve med podskupinami v populaciji - običajno so stopnje privolitve nižje med moško populacijo, med tistimi z nižjo stopnjo izobrazbe, med delovno aktivnimi; običajno pa obstajajo tudi razlike glede na geografske spremenljivke.

Uteževanje – poststratifikacija je metoda, ki je široko uporabljena v raziskavah in sprejeta v teoriji anketnih raziskav. Ozadje ideje je enostavno – različen poudarek (utež) damo različnim enotam v podatkovni bazi. Enote, ki jih je premalo, torej tiste, ki so podprezentirane, dobijo utež večjo od ena. Načelo uteževanja lahko najlažje razumemo na primeru: v vzorcu imamo 60% ženskih vprašanih, medtem ko jih je 50% v celotni populaciji. Ženske so torej nadprezentirane, medtem ko so moški podprezentirani. Uporaba uteži pomeni, da so, medtem ko delamo analize, moški večkrat upoštevani kot pa ženske – utež za ženske je enaka $50/60=0.83$, medtem ko je utež za moške $50/40=1.25$. Uteževanje se odraža v vseh analizah, izvedenih na uteženi podatkovni bazi.

Podatki so bili analizirani s statističnim programom SPSS.

Odgovore na posamezna vprašanja oz. sklope vprašanj smo analizirali po naslednjih socialno-demografskih spremenljivkah: spol, starost, dijak/inja (da/ne), študent/-ka (da/ne), zaposlen/-a (da/ne), brezposeln/-a (da/ne), materialni položaj posameznika (ocena 1-5 od zelo slab do zelo dober /dihotomizirano zelo slab, slab in niti-niti / dober in zelo dober), materialni položaj družine (ocena 1-5 od zelo slab do zelo dober in enako dihotomizirano kot materialni položaj posameznika), izobrazba staršev (vsaj en z višje- ali visokošolsko izobrazbo / nobeden od staršev s tako izobrazbo izobrazbo), uspeh v osnovni šoli (1-5 in dihotomizirano največ dober uspeh / prav dober in odličen), uspeh v srednji šoli (1-5 in enako dihotomizirano kot pri uspehu v OŠ), biva v Ljubljani (da/ne), narodnost (respondent/-ka je / ni slovenske

zmajev. Poleg tega sem se na petih srednjih šolah v Ljubljani (različne vrste srednjih šol) s posameznimi učitelji oz. svetovalnimi delavci/-kami dogovorila, da so svoje učence povabili k reševanju ankete.

narodnosti⁵), katolik (da/ne), v partnerskem razmerju (da/ne). Nekatere od teh spremenljivk (biva v Ljubljani, narodnost, partnersko razmerje) so sestavljene iz več spremenljivk.

Za številske spremenljivke smo uporabili t-teste, oneway in korelacijsko analizo, za nominalne in ordinalne spremenljivke pa crosstabs križanja.

Na več sklopih spremenljivk smo izvedli faktorsko analizo in potem za indekse izračunali koeficient zanesljivosti Cronbachov koeficient alfa.

Merski instrumenti

Vprašalnik je bil sestavljen na podlagi pregleda relevantnih domačih in tujih vprašalnikov s področja raziskav mladine, in sicer:

*DOMAČIH specifično s področja raziskav mladine:

- Mladina 2010
- Mladina 2013
- Anketa v občini Krško, v okviru projekta Razvoj mladinskih politik lokalne skupnosti - ukrepi za občino, prijaznejšo mladim
- Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji HBSC 2014 (publikacija s pregledom doslej opravljenih raziskav, vključno z vprašalnikom)
- Prosti čas mladih – raziskovalni projekt za potrebe MOL, 2003
- Prosti čas mladih v Ljubljani, 1997

TUJIH:

- 17. Shell Jugendstudie, 2015 (vzorec nemških 12-25-letnikov)
- European Youth in 2016 (10294 16-30-letnikov iz 28 EU članic)
- AIDA – raziskava Nemškega inštituta za raziskovanje mladine (longitudinalno spremljanje).

*DOMAČIH in TUJIH, ki niso specifično s področja mladine:

- CINDI raziskava o vedenjskem slogu in zdravju (Publikacija Izzivi v izboljševanju vedenjskega sloga in zdravja – Desetletje CINDI raziskav v Sloveniji, 2014 - publikacija vključuje vprašalnik)
- EQLS (Evropska raziskava o kakovosti življenja; Eurofound, poteka vsake štiri leta, tudi v Sloveniji).

Pri naboru vprašanj sem sledila tematikam, zastavljenim v namenu in ciljnih raziskave. Eno od vodil je bilo tudi, da bi vprašanja primerljiva z obstoječimi iz slovenskih anket.

Prvotno verzijo vprašalnika sem prediskutirala z naročnico vodjo Urada za mladino MOL Katarino Gorenc in vodjo Javnega zavoda Mladi zmaji Ksenjo Perko. Poleg tega so vprašalnik natančno pregledali kolegi s FDV in FSD: Vesna Leskošek, Milko Poštrak, Tomaž Deželan, Alenka Švab, Andreja Živoder, Tanja Kamin, Tanja Oblak Črnič, Srna Mandič, Valentina Hlebec, Tamara Narat z Otroške opazovalnice Inštituta RS za socialno varstvo ter dve mladinski delavki iz ljubljanskih mladinskih centrov. Kolegi iz akademske sfere so se posebej posvetili vprašanjem z lastnega področja ukvarjanja, recimo politična participacija, zdravje, mediji itd., večina pa jih je pregledala celoten vprašalnik.

⁵ Ugotovila sem, da neslovenska narodnost anketiranca/-ke v primerjavi z neslovensko narodnostjo vsaj enega od staršev v bistveno pogostejše statistično značilno vpliva na različne spremenljivke.

Dodelano različico vprašalnika (pred končno potrditvijo) sem dala reševati tudi trem mladim iz različnih starostnih skupin (16-letnica, 22-letni študent, 29-letnica) in se z njimi pogovorila o vprašanjih (pilotiranje).

Vprašalnik je tako šel skozi več revizij. Končno verzijo je pred anketiranjem pregledala še naročnica.

OSNOVNE SOCIALNO-DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI VZORCA

Končni vzorec sestoji iz 48,8% moških in 51,2% žensk povprečne starosti 22,20 let (standardni odklon 4,45). Starostna kategorija 15-19 let je proti kategorijama 20-24 let in 25-29 let slabše zastopana, vendar je bil vzorec kar se tiče starosti utežen.

Spol

	%
Moški	48,8
Ženske	51,2
N	793

Starost

	%
15-19 let	23,4
20-24 let	39,2
25-29 let	37,4
N	793

53,9% anketiranih izjavlja, da imajo stalno bivališče v Ljubljani.

Kot kaže tabela v nadaljevanju, jih je 3,7% anketiranih izrazilo, da so v Ljubljani samo 3x ali 4x tedensko, dobra petina 5x tedensko, skoraj tri četrtine jih je v Ljubljani vsak dan.

Iz teh dveh spremenljivk (stalno bivališče v Ljubljani & kolikokrat tedensko si v Ljubljani) smo sestavili novo, ki vključuje tiste, ki imajo v Ljubljani stalno bivališče ali so v Ljubljani vsak dan. Ta odstotek znaša 77,5%.

Kolikokrat tedensko si v Ljubljani?

	%
3x tedensko	1,5
4x tedensko	2,2
5x tedensko	22,9
Vsak dan	73,3
N	793

Med anketiranimi, ki so izjavili, da so vsak dan v Ljubljani, jih ima (le) 67,6% stalno prebivališče v Ljubljani. Med tistimi, ki so izjavili, da so v Ljubljani 3-5x tedensko, jih ima stalno bivališče v Ljubljani (očitno vsaj uradno prijavljeno) 15,8% (možno pa je, da so vsaj nekateri s stalnim bivališčem v Ljubljani razumeli vprašanje 'kolikokrat tedensko si v Ljubljani' kot 'kolikokrat tedensko si v centru Ljubljane').

Skoraj polovica anketiranih je v Ljubljani preživela večji del življenja, dodatna dobra desetina v njenem predmestju, približno polovica izvira iz drugih delov Slovenije. Le 5,4% anketiranih (N=43), ki prihajajo iz drugih delov Ljubljane, izjavlja, da imajo stalno bivališče v Ljubljani.

Večji del življenja sem preživel/-a v:

	%
Ljubljani	48,4

V predmestju Ljubljane	11,5
V srednjem velikem mestu (med 10.000 in 100.000 prebivalcev)	9,5
V manjšem mestu (med 1000 in 10.000 prebivalcev)	10,8
Na vasi/podeželskem naselju	19,7
N	793

Kot kaže naslednja tabela, je imelo 21,6 % anketiranih med potekom ankete status dijaka/-inje, dobra polovica od teh je bilo dijakov/-inj gimnazije. 51,8% anketiranih je bilo študentov/-k (rednih, izrednih, ki niso v rednem delovnem razmerju, in študentov/-k, ki pavzirajo). Dobra četrtina je takih, ki se ne šolajo več.

Na kateri ravni se trenutno šolaš?

	%
Dijak/-inja dvoipolletne nižje poklicne šole	0,2
Dijak/-inja triletne srednje poklicne šole	1,6
Dijak/-inja štiriletne strokovne ali tehniške šole	7,2
Dijak/-inja gimnazije	12,6
Študent/-ka, ki pavzira	6,7
Izredni/a študent/-ka (in nisem v delovnem- razmerju)	4,6
Redni/-a študent/-ka (vključno z absolventi)	40,5
Ne hodim v šolo/ne študiram	26,6
N	793

Poseben izračun smo naredili za pod vzorec 25-29-letnikov, kjer je izobraženost naslednja: 38,9% je še študentov, med tistimi, ki se ne šolajo več, pa ima 4,0% dokončano največ osnovno šolo, 23,7% največ srednjo šolo in 72,3% ima visokošolsko izobrazbo.

Med vključno 19-tim in 24-letom je študentov 86,1%. Po podatkih SURS-a je v Sloveniji v akademskem letu 2015/16 študiralo 47 % mladih, starih od 19 do 24 let. Vseh v terciarno izobraževanje vpisanih študentov je bilo 80.798, od tega je bilo moških 42%, žensk pa 58%. Na podatkovni bazi SURS-a smo za 2016 izračunali delež študentov med vsemi 20-24-letniki v osrednjeslovenski regiji – odstotek znaša 70,6%. Osrednjeslovenska regija je širša od Ljubljane, zato v Ljubljani, kjer je koncentracija študentov posebej visoka, pričakujemo še nekoliko višji odstotek. Dobljeni podatek na našem 19-24-letnem podvzorcju 86,1% študentov je verjetno nekoliko nadpovprečen, vendar ne izrazito.

Naslednja tabela kaže najvišjo doseženo stopnjo izobrazbe posameznega starša. Po podatkih Statističnega urada Slovenije je bilo v 2016 po izračunu iz podatkovne baze SURS-a 24,3% višje ali visoko izobraženih med 40-59-letnim⁶ prebivalstvom, med toliko starimi prebivalci

⁶ Po starosti staršev nismo spraševali, ampak ocenjujemo, da so v starostni skupini 40-60 let.

Ljubljane pa istega leta 32,9%⁷, torej je odstotek višje oz. visoko izobraženih staršev (46,5% mater in 39,9% očetov) v danem vzorcu nadpovprečno visok.

Pri 60,7% anketiranih ima vsaj eden od staršev višjo ali visoko izobrazbo. Starši mladih Slovencev/-k imajo statistično značilno višjo izobrazbo v primerjavi s starši anketiranih neslovenske narodnosti (61,5% vs. 43,1%).

Najvišja dosežena stopnja izobrazbe staršev

	Mati (%)	Oče (%)
Dokončana ali nedokončana osnovna šola	7,0	6,6
Srednja šola	44,4	49,3
Višja ali visoka šola, magisterij, doktorat.	46,5	39,9
Ne vem	2,1	4,2
N	793	793

Anketirani so svoj materialni položaj ter materialni položaj izvorne družine ocenjevali na lestvici od 1-5, od zelo slab do zelo dober. Materialni položaj izvorne družine so v povprečju ocenili bolje kot lastnega. Dobra desetina ocenjuje položaj izvorne družine kot slabega ali zelo slabega, dobra osmina pa tako ocenjuje lasten materialni položaj.

Samoocena materialnega položaja

	(Zelo slab (%)	Niti niti (%)	(Zelo dober (%)	M ⁸	SD ⁹	N ¹⁰
Anketiranec/-ka sam/-a	16,7	36,9	46,4	3,34	,919	793
Izvorna družina	11,4	31,7	56,9	3,54	,894	793

Opomba: lestvica 1-5 od zelo slab do zelo dober; odgovori zelo slab + slab ter zelo dober + dober so združeni.

Mladi, ki so lastni materialni položaj ocenili kot zelo slab ali slab, v povprečju razpolagajo s 458,16 evrov na mesec, tisti, ki ga ocenjujejo z oceno niti-niti s 446,28 evrov, in mladi, ki so ga ocenili kot dober ali zelo dober, v povprečju razpolagajo s 526,96 evri.

Križanje med izobrazbo staršev in oceno materialnega položaja izvorne družine kaže, da anketirani z vsaj enim staršem z višje ali visokošolsko izobrazbo (statistično značilno) ocenjujejo materialni položaj izvorne družine ugodneje kot tisti s starši brez visoke izobrazbe (3,79 vs. 3,17). Pri oceni lastnega materialnega položaja ni razlike med tistimi, ki bivajo v

⁷ Med anketiranimi so tudi starši, ki niso prebivalci Ljubljane; med slednjimi je odstotek višje- in visoko-izobraženih rahlo nižji.

⁸ M (angl. mean) je okrajšava za aritmetično sredino ali povprečje niza podatkov. Gre za seštevek vseh vrednosti, razdeljen na skupno število teh vrednosti oziroma podatkov.

⁹ SD je okrajšava za standardno deviacijo ali standardni odklon. Standardni odklon daje vpogled v to, kako so vrednosti razpršene okoli povprečja/aritmetične sredine. Velik standardni odklon kaže na veliko razpršenost enot v populaciji, tj. enote so razporejene v velikem obsegu okoli aritmetične sredine. Majhen standardni odklon pa nasprotno predstavlja veliko koncentracijo statističnih enot okoli aritmetične sredine.

¹⁰ N (numerus) je število statističnih enot, ki so vključene v izračun. Ponekod je to število manjše od števila vseh enot v vzorcu, ker niso vsi anketirani odgovorili na dano vprašanje (manjkajoče vrednosti) ali ker izračun opravljamo na podvzorcju.

Ljubljani, in tistimi, ki ne; materialni položaj izvorne družine pa statistično značilno ugodneje ocenjujejo tisti, ki imajo v Ljubljani stalno bivališče ali so v njej vsak dan (3,65 vs. 3,44). Dodatno je zanimiv podatek, da anketirani, ki imajo lastnega otroka, v povprečju statistično nižje ocenjujejo lasten materialni položaj (2,89 vs. 3,36). Isto velja za brezposelne (2,66 vs. 3,39), pri zaposlenih (za polni delovni čas, skrajšani delovni čas in samozaposlenimi) – v primerjavi z nezaposlenimi – pa ni statistično značilne razlike.

Vprašanje o partnerskem statusu, ki sem ga pripravila za anketiranje, je izostalo iz spletne ankete. Na tovrstno vprašanje imamo tako samo odgovore panelistov, saj gre za eno od standardnih socialno-demografskih vprašanj v panelu samem. Na dano vprašanje so tako odgovarjali skoraj izključno anketiranci/-ke, stari/-e 20 let in več. Skoraj polovica se jih je deklarirala kot poročene ali živeče v zunajzakonski skupnosti.

Partnerski status

	%
Poročen/-a	5,4
Zunajzakonska skupnost	43,6
Ločen/-a	0,7
Samski/-a	44,4
Ne želim odgovoriti	5,9
N	489

O tem, ali je posameznik/-ica v partnerski zvezi, lahko vsaj okvirno sklepamo tudi iz odgovora na eno od vprašanj v anketi, in sicer oceno zadovoljstva s partnerjem/-ko. Partnerja/-ko je ocenjevalo 497 anketiranih. Dodatna analiza (križanje s panelnim vprašanjem o partnerskem statusu) je pokazala, da naj bi bilo od teh 497-ih kar 97 samskih. Neskladje je lahko povezano tudi s tem, da na socialno-demografska panelna vprašanja panelisti ne odgovarjajo ob vsaki anketi posebej, partnerski status se pa v mladosti lahko relativno hitro spreminja.

Iz panelnega vprašanja in omenjenega vprašanja o zadovoljstvu s partnerjem/-ko smo sestavili novo spremenljivko, in sicer jo tvorijo tisti, ki so odgovarjali na vprašanje o zadovoljstvu s partnerjem/-ko, hkrati pa so pri panelnem vprašanju odgovorili, da so poročeni ali živijo v zunajzakonski skupnosti. To spremenljivko smo vzeli tudi kot socialno-demografsko spremenljivko za partnersko razmerje za nadaljnje analize. Ocena odstotka mladih v partnerskem razmerju je 50,44% celotnega vzorca.

Vsaj enega otroka ima 6,4% anketiranih (N=51). Med 15-19-letniki ima otroka 1,1%; med 20-24-letniki 0,6% ter med 25-29-letniki 11,8%.

Le trije anketirani z otrokom ne živijo hkrati s partnerjem/-ko, trije od 51, ki imajo lastne otroke, živijo v gospodinjstvu lastnih staršev. 10 (19,6%) anketiranih, ki že ima otroke, še študira, 28 (54,9%) je zaposlenih, 7 (13,7%) je brezposelnih, 8 (15,7%) jih je na porodniškem dopustu, štirje (7,8%) imajo poseben status (samoopis pod drugo).

Skoraj osmina anketiranih je dejala, da si nikoli v življenju ne želijo otrok. V povprečju si več otrok želijo katoliki, Slovenci (z obema slovenskima staršema) in mladi, ki imajo partnersko razmerje.

	Število otrok, ki jih oseba ima (%)	Število želenih otrok (%)
0	93,6	14,5
1	4,2	13,5
2	1,2	52,8
3 ali več	1,1	19,2
N	793	793

Sledijo še podatki o narodnosti in veri.

Dobrih 9/10 anketiranih je označilo, da so slovenske narodnosti, med ostalimi navedbami zasedajo po približno 2% odgovori hrvaške, srbske, bošnjaške in druge. Med starši je odstotek Neslovencev/-k višji, predvsem gre za Hrvate, Srbe in Bošnjake. Izračunali smo, da ima 21,3% anketiranih vsaj enega starša, ki ni slovenske narodnosti – to je visok odstotek. Po Popisu 2002 je 83,06% samodeklariranih Slovencev/-k, pri čemer pa okrog 9% ni bilo opredeljenih; podatki SURS-a za 1.7.2017 kažejo 5,7% prebivalcev s tujim državljanstvom v Sloveniji.

Narodnost

	Anketiranec/-ka (%)	Mati (%)	Oče (%)
Slovenske	90,8	84,7	83,2
Hrvaške	2,2	5,3	5,0
Srbske	2,0	2,9	4,1
Bošnjaške	2,0	4,6	4,6
Druge	2,3	2,1	1,6
Ne vem	0,6	0,3	0,3
Nimam matere/očeta	-	0,1	1,1
N	793	793	793

Dobra tretjina anketiranih je izrazila, da se počutijo povezano z organizirano religijo; 7,6% jih pravi, da se čutijo povezane s t. i. novimi duhovnimi praksami oz. gibanji. Skoraj polovica se jih je deklarirala za ateiste.

V podvzorcju tistih, ki so označili, da se počutijo povezane z organizirano religijo, sem izvzela samo tiste, ki so sebe in oba starša deklarirali za Slovence – takih je 26,0% celotnega vzorca. Ta odstotek oz. te enote jemljem kot približno oceno odstotka katolikov (v ožjem smislu – da se počutijo povezane z religijo).

Glede na artikulacijo vprašanja dani podatki niso direktno primerljivi s podatki iz drugih študij. V raziskavi WIN/Gallup International¹¹ se je v Sloveniji za verne izreklo 41 odstotkov vprašanih (splošni vzorec), 28 odstotkov se jih je izreklo za ateiste.

S katero versko skupnostjo ali duhovnim gibanjem se počutiš povezano?

	DA (%)

¹¹ Citirano iz članka: <https://www.rtvsllo.si/slovenija/v-sloveniji-po-mednarodni-raziskavi-manj-verujocih-in-vec-ateistov-kot-po-svetu/419671>

Organizirana religija (katoliška, pravoslavna, muslimanska ipd.).	35,7
'Nove' duhovne prakse oz. gibanja.	7,6
Smatram se za ateista (ne čutim povezave s čim verskim ali duhovnim).	49,0
N - povesod	793

MLADINSKI CENTRI IN INFRASTRUKTURA ZA DRUŽENJE MLADIH

Pogostost obiskovanja mladinskih centrov

7,2% anketiranih je izjavilo, da vsaj enkrat mesečno zaidejo v mladinski center, 11,3% pa jih pravi, da tja zaidejo vsaj nekajkrat letno.

Kako pogosto zaideš v:

	Vsaj 1-krat tedensko (%)	Vsaj 1-krat mesečno (%)	Vsaj nekajkrat letno (%)	1-krat letno ali manj (%)	N
Mladinski center	2,8	4,4	11,3	81,5	793

Križanja s socialno-demografskimi spremenljivkami kažejo, da so pogostejši redni obiskovalci mladinskih centrov mladi moški, mladi s slabšim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli ter tisti, ki imajo stalno bivališče v Ljubljani oz. so v Ljubljani v povprečju vseh 7 dni na teden. In sicer:

-9,0% mladih moških in 5,4% mladih žensk je vsaj mesečnih uporabnikov centrov;
-6,9% mladih s prav dobrim ali odličnim uspehom ter 22,7% mladih z največ dobrim uspehom v osnovni šoli in pa 6,8% mladih s prav dobrim ali odličnim ter 20,7% mladih z maksimalno dobrim uspehom v srednji šoli center obiskuje vsaj enkrat mesečno;
-8,1% tistih, ki bivajo v Ljubljani, in 4,5% tistih, ki ne, so vsaj mesečni uporabniki centrov. Starost se pri vsaj mesečnih uporabnikih presenetljivo ni izkazala kot pomembna spremenljivka, pri uporabnikih nekajkrat na leto pa so nadproporcionalno zastopani 20-24-letniki.

Anketirani so poleg omenjenega splošnega vprašanja za vsakega od naštetih 11 ljubljanskih mladinskih centrov izrazili, ali so že kdaj bili v njem. Pri vseh navedenih centrih je dobra polovica anketiranih dejala, da jih ne poznajo. Odstotki vsaj enkratnega obiska so med približno 2 in 6. Ker so bili mladi povabljeni k izpolnjevanju ankete tudi prek mladinskih centrov, velja pri rezultatih dopuščati možnost, da so v posameznih centrih bolj aktivno povabili mlade k izpolnjevanju ankete.

Si bil/-a že kdaj v katerem od ljubljanskih mladinskih centrov?

	Da (%)	Ne (%)	Ne poznam (%)	N
Mladi zmaji Bežigrad (Četrtni mladinski center)	6,4	41,9	51,7	793
Mladinska postaja Moste	5,7	42,6	51,7	793
Mladinski center ULCA	4,5	41,6	54,0	793
Salezijanski mladinski center Rakovnik	4,4	42,3	53,3	793
Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije	4,4	42,3	53,3	793
Mladinski center BOB	4,4	42,3	53,3	793
Mladi zmaji Črnuče (Četrtni mladinski center)	4,3	44,3	51,4	793

Salezijanski mladinski center Kodeljevo	4,1	41,3	54,6	793
Mladi zmaji Šiška (Četrtni mladinski center)	3,9	43,6	52,5	793
Cona Fužine	3,7	42,9	53,4	793
Mladi zmaji Zalog (Četrtni mladinski center)	1,9	45,4	52,7	793

Na zgornjem sklopu smo preverili še, kolikšen odstotek anketiranih še ni obiskal nobenega ljubljanskega mladinskega centra oz. koliko centrov so že kdaj obiskali. Skoraj tri četrtine mladih še ni bilo v nobenem od centrov. Osmina je bila v enem, skoraj 5% v dveh, 2,1% v treh, 3,5% pa v štirih ali več.

V koliko ljubljanskih mladinskih centrih je anketiranec/-ka že bil/-a?

	%
0	73,9
1	15,6
2	4,9
3	2,1
4 ali več	3,5
N = 793	

Anketirani, ki so bili vsaj enkrat v vsaj enem od mladinskih centrov, so odgovarjali na vprašanje, pri katerih aktivnostih v mladinskem centru oz. centrih so sodelovali. Skoraj dve tretjini anketiranih v tem podvzorcu se je v centru družilo. 42,3% je reklo, da so sodelovali pri delavnicah, usposabljanjih oz. tečajih. Dobra četrtina se je udeležila počitniških aktivnosti, še nekoliko več pa jih je sodelovalo v projektih. 17,6% anketiranih obiskovalcev centrov je zapisalo lasten odgovor pod drugo. Pod tabelo so napisane vse našteje druge dejavnosti in frekvenca odgovorov, če je več kot ena oseba podala dani odgovor.

Sodelovanje v aktivnostih mladinskih centrov

Pri katerih aktivnosti v mladinskem centru/centrih si sodeloval/-a?

	Da (%)	N
druženje	63,6	209
delavnice, usposabljanja (npr. tečaj risanja, kuharske in druge delavnice itd.)	42,3	210
sodelovanje v projektih	28,3	207
počitniške aktivnosti	27,2	209
drugo	17,6	207

Pod drugo:

prostovoljno delo (6x), praksa (3x)
glasbeni dogodek/koncert (4x), kulturni dogodek
pingpong, joga, nogometni turnir, šport (2x)
izvajanje delavnic drugega organizatorja, ogled v okviru šole ali fakultete (2x)
učna pomoč
oratorij, verouk
politične okrogle mize/predavanja, praznovanje rojstnega dneva, telefon mladi mladim

Število posameznikovih dejavnosti v centru/-ih, navedene v zgornji tabeli, sem seštela. Tabela v nadaljevanju kaže, da je največ mladih sodelovalo le pri eni aktivnosti.

Število aktivnosti v mladinskem centru

	%
1	83,4
2	8,5
3	4,8
4	3,3

Informiranje glede mladinskih centrov

Vsi anketirani so odgovorili na vprašanje o virih informiranja glede mladinskih centrov. Največji odstotek odgovorov je bil pod postavko drugo, pri čemer je večina anketiranih napisala, da informacij o mladinskih centrih sploh nimajo oz. ne dobivajo. 13 drugačnih odgovorov (od skupaj 311 odgovorov pod drugo) je navedenih pod tabelo. Najpogostejša vira informacij sta splet in prijatelji (oboje okrog tretjine); okrog desetina anketiranih je dobila informacije v šoli ali soseski.

Na kakšen način si dobil/-a oz. dobivaš informacije v zvezi z mladinskimi centri?

	Da (%)	N
Na spletu	33,6	793
Od prijateljev	31,9	793
V šoli	11,5	793
V svoji soseski	9,5	793
Na festivalu	3,1	793
Drugo	39,2	793

Pod drugo (razen odgovora nikjer/ne poznam ipd.):

dana anketa (3x)
 letaki, plakati (2x)
 elektronska pošta, FB stran
 fakulteta, praksa, službeno
 od koordinatorjev
 mediji
 prek sorodnikov

Za navedenih 5 virov informacij smo ugotavljali število virov pri posameznikih. Kot kaže tabela v nadaljevanju, največ anketiranih je prejelo informacije prek enega vira, 13% prek dveh virov, 5,7% prek treh in več virov. Le 37,6% anketiranih ni označilo nobenega od teh virov. Ta odstotek je bistveno manjši od 73,9% anketiranih, kot jih je dejalo, da ne poznajo nobenega od naštetih 12 mladinskih centrov. Morebiti so vsaj nekateri pod spletnim informiranjem imeli v mislih dano anketo.

Število virov informacij o mladinskih centrih (seštevek: na spletu, od prijateljev, v šoli, v soseski, na festivalu)

	%
0	37,6
1	43,6

2	13,0
3	4,0
4	1,0
5	,7
N	793

Uporaba ljubljanske infrastrukture za druženje

Naslednji sklop daje informacijo o prizoriščih druženja s prijatelji. 38,6% anketiranih je odgovorilo, da so se v zadnjem letu družili na Metelkovi, skoraj petina v Rogu. V parkih in na ulicah se je s prijatelji družilo kar 87,0% anketiranih, v nakupovalnih središčih dobre tri četrtine, na športnih terenih pa 68,1%.

Ali si v zadnjem letu s prijatelji kdaj družil/-a na naslednjih lokacijah?

	Da (%)	N
Metelkova	38,6	793
Rog	19,8	793
Tivoli in drugi parki, ulice	87,0	793
Nakupovalno središče	76,7	793
Športni tereni	68,1	793

Tudi pri tem sklopu smo preverili, kdo so pogostejši uporabniki navedenih prizorišč. Na Metelkovi in v Rogu se s prijatelji pogosteje družijo moški, starejši in mladi z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo. Druženje na parkih in ulicah se statistično značilno ne razlikuje po analiziranih socialno-demografskih spremenljivkah. Pri mladih moških je večja verjetnost druženja na športnih terenih, pri mladih ženskah pa v nakupovalnih centrih. V nakupovalnih središčih se pogosteje družijo tudi tisti z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo, tisti, ki so višje ocenili materialni položaj izvorne družine, pa tudi Neslovenci/-ke.

Spodnja tabela daje dodatne informacije, in sicer, da je zelo majhen delež takih, ki se niso družili na nobeni od teh lokacij (še vedno pa znaša ta delež 2,8%), več kot 60% mladih se je družilo na dveh ali treh lokacijah od omenjenih petih.

Na koliko lokacijah se je oseba družila v zadnjem letu s prijatelji?

	%
0	2,8
1	7,9
2	22,8
3	37,4
4	21,1
5	8,0
N	793

MLADINSKO DELO, PROGRAMI IN PROJEKTI ZA MLADE

Sodelovanje v društvih in pobudah

Naslednja tabela kaže, kolikšen odstotek mladih aktivno sodeluje v naštetih društvih, skupinah oz. pobudah. Ker nismo spraševali po članstvu, dani rezultati niso neposredno primerljivi z rezultati iz preteklih raziskav, recimo Mladina 2010. Skoraj četrtnina jih je aktivnih v športnem društvu ali pri planincih (za nadaljnje raziskave predlagam, da se to dvoje loči), 17,3% v študentskem klubu, 16,8% v drugih mladinskih organizacijah ali pobudah. Nekaj več kot desetina jih sodeluje v fanklubu ali pri navijačih (v prihodnjih anketah bi to dvoje veljalo ločiti), pri pevskem zboru, varovanju okolja ali živali, verskih oz. cerkvenih dejavnostih, nekaj manj od desetine pri gasilskem društvu ter pri tabornikih ali skavtih. Najmanj anketiranih (pod 5%) je vključenih v politično stranko ali sindikat.

Ali aktivno sodeluješ pri katerem od naslednjih društev, skupin, pobud, projektov ipd.?

	Da (%)	N
športno društvo, planinci	25,2	793
študentski klub	17,3	793
druge mladinske organizacije ali pobude	16,8	793
fanklub, navijači	12,5	793
pevski zbor ali druga kulturna združenja	12,4	793
varovanje okolja, varstvo živali	12,1	793
verske/cerkvene dejavnosti	11,9	793
gasilsko društvo	9,7	793
taborniki ali skavti	8,2	793
civilne iniciative	6,2	793
politična stranka	3,8	793
sindikat	3,1	793

Nekaj posameznih dejavnosti smo križali med seboj in povezave so statistično značilne. Recimo, kar 39,4% tistih, ki so se udeleževali na športnem področju, se je tudi na kulturno-umetniškem; in le 23% tistih, ki se niso udeleževali na športnem, se je na kulturno-umetniškem.

Nekatere od teh dejavnosti smo analizirali po socialno-demografskih spremenljivkah; kot statistično značilne so se pokazale naslednje povezave:

- športno društvo: udeležuje se 35,4% mladih moških in 15,5% mladih žensk; med tistimi, ki bivajo v Ljubljani, je aktivnih 22,2%, med tistimi, ki so v Ljubljani 3-5x tedensko, pa 28,8%; večji delež aktivnih je med dijaki/-njami; delež aktivnih narašča z oceno lastnega materialnega položaja in materialnega položaja družine;
- druge mladinske organizacije ali pobude: udeležuje se 21,7% mladih moških in 12,1% mladih žensk, delež dijakov/-inj je nadproporcionalno manjši, delež študentov/-k pa večji, večja verjetnost udeleževanja je med mladimi s slabšim materialnim položajem izvirne družine;
- varovanje okolja, varstvo živali: med katoliki je sodelujočih 7,8%, med ostalimi 13,7%; aktivnost je višja med tistimi, ki slabše ocenjujejo materialni položaj sebe in svoje družine;

-politična stranka: sodeluje 5,9% mladih moških in 1,7% mladih žensk; med sodelujočimi je več tistih, ki materialni položaj svoje družine ocenjujejo kot slab, ter več Neslovencev/-k; med anketiranimi s prav dobrim ali odličnim uspehom v osnovni šoli jih sodeluje 3,2%, med tistimi z največ dobrim uspehom pa 22,7%; med mladimi s prav dobrim ali odličnim uspehom v osnovni šoli jih sodeluje 3,4%, med tistimi z največ dobrim uspehom pa 13,8%;

-sindikat: sodeluje 4,9% mladih moških in 1,5% mladih žensk; nadproporcionalno večji delež je med zaposlenimi in tistimi, ki slabše ocenjujejo lasten materialni položaj, pa tudi med Neslovenci/-kami; med respondenti/-kami s prav dobrim ali odličnim uspehom v osnovni šoli jih sodeluje 2,8%, med tistimi z največ dobrim uspehom pa 14,3%;

-kot zanimivost: v fanklubu oz. pri navijačih sodeluje 11,3% anketiranih slovenskega in kar 24,7% anketiranih neslovenskega rodu.

Zanimalo nas je tudi, kolikšen delež mladih ni aktivno vključenih v nobeno od teh pobud oz. v koliko pobud so posamezniki vključeni. Skoraj tri četrtine mladih ne sodeluje v nobenem od navedenih društev ali pobud; dobra osmina v enem, dobra desetina pa v dveh ali več.

Število društev, skupin, pobud, projektov, v katerih oseba aktivno sodeluje

	%
0	73,9
1	15,6
2	4,9
3	1,0
4 ali več	4,6
N	793

Analiza po socialno-demografskih kazalnikih je pokazala, da je delež sodelujočih večji pri mlajših od 25 let, zlasti med dijaki/-njami in študenti/-kami, med tistimi z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo ter med katoliki.

Poznavanje organizacij s področja mladinske politike

Ugotavljali smo tudi, za katere od organizacij oz. organov, naštetih v spodnji tabeli, so mladi že slišali. Skoraj tri četrtine jih je slišalo za Študentsko organizacijo Slovenijo, nekaj več od polovice za Dijaško organizacijo Slovenije. Skoraj tretjina je označila, da so že slišali za Mladinski svet Slovenije in enak delež za Svet vlade RS za mlade. Nekaj nad četrtino so deleži tistih, ki so že slišali za Sindikat mladih, Svet za mlade MOL in Mladinski svet Ljubljane.

Ali si že slišal/-a za naslednje organizacije oz. organe, ki se ukvarjajo s položajem mladih in z mladinskimi tematikami, in preko katerih bi lahko tudi sam/-a sodeloval/-a?

	Da (%)	N
Študentska organizacija Slovenije	71,9	793
Dijaška organizacija Slovenije	55,8	793
Mladinski svet Slovenije	32,8	793
Svet vlade RS za mlade	32,3	793
Sindikat mladih	29,3	793
Svet za mlade MOL	26,7	793
Mladinski svet Ljubljane	26,3	793

Približno petina anketiranih ni slišala za nobeno od naštetih organizacij oz. organov, ostali odstotki so razvidni v tabeli v nadaljevanju.

Za koliko organizacij/organov je oseba že slišal/-a?

	%
0	20,4
1	12,4
2	18,8
3	14,0
4	11,4
5	8,9
6	5,2
N	793

Analiza po socialno-demografskih spremenljivkah kaže, da so starejši in študenti/-ke v povprečju slišali za več organizacij, dijaki/-nje in anketirani neslovenske narodnosti za manj, mladi z boljšim učnim uspehom v osnovni in v srednji šoli pa tudi za več.

Sodelovanje v prostovoljnih dejavnostih

Anketirani so izrazili tudi, pri katerih organiziranih prostovoljnih dejavnostih so sodelovali v zadnjih dveh letih. Več kot četrtina je dejala, da so sodelovali pri pomoči vrstnikom/-icam, petina pri pomoči starejšim, skoraj osmina je pomagala osebam s posebnimi potrebami, slaba desetina pa beguncem.

Ali si v zadnjih 2 letih sodeloval/-a pri kateri od organiziranih prostovoljnih dejavnosti?

	Da (%)	N
pomoč vrstnikom/-cam	28,5	793
skrb za okolje	27,6	793
pomoč starejšim	20,8	793
pomoč osebam s posebnimi potrebami	13,9	793
pomoč beguncem	9,3	793

Analiza po socialno-demografskih spremenljivkah kaže naslednje statistično značilne povezave:

- pomoč vrstnikom/-cam: višji delež sodelujočih je med dijaki/-njami, med anketiranimi z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo in katoliki;
- skrb za okolje: višji delež sodelujočih je med študenti/-kami;
- pomoč starejšim: višji delež sodelujočih je med mlajšimi, zlasti med dijaki/-njami, manjši delež pa med zaposlenimi;
- pomoč osebam s posebnimi potrebami: nekoliko višji delež sodelujočih je med tistimi, ki so slabše ocenili materialni položaj izvorne družine, in tistimi z največ dobrim učnim uspehom v osnovni šoli;
- pomoč beguncem: višji delež sodelujočih je med moškimi, starejšimi in študenti/-kami.

Polovica anketiranih v zadnjih dveh letih ni sodelovala pri nobeni od naštetih prostovoljnih dejavnosti. Slaba četrtina je sodelovala pri eni, slaba osmina pri dveh in prav tolikšen delež pri treh ali več.

Polovica udeleženi v organiziranih prostovoljnih aktivnostih je presenetljivo visok podatek glede na rezultate dosedanjih raziskav med mladimi v Sloveniji. Ule in Rener (1998) na vzorcu ljubljanskih osnovnošolcev in srednješolcev ter Žavbi in Vipavc Brvar (2004) na vzorcu 12-17-letnikov v ljubljanski občini z okolico ugotavljajo nizek odstotek udeležbe v prostovoljnem delu (pod desetino mladih), hkrati pa relativno visok delež (le deklarativno) izražene težnje po sodelovanju v takih projektih (okrog polovica). Eurobarometrova raziskava med 15-30-letniki v 2008 je pokazala, da jih je v Sloveniji v prostovoljne aktivnosti vključenih 29,8%, kar je dvakratnik odstotka v EU (Kuhar, 2011). Rezultati iz raziskave Mladina 2010 niso neposredno primerljivi, saj so v slednji spraševali po pripravljenosti pomagati vrstnikom pri učenju, beguncem itd., ne pa, ali so mladi to počeli v zadnjih dveh letih.

Število organiziranih prostovoljnih dejavnosti, pri katerih je oseba sodelovala v zadnjih dveh letih

	%
0	50,1
1	22,3
2	13,2
3	8,3
4	3,9
5	2,2
N	793

Analiza po socialno-demografskih spremenljivkah kaže naslednje statistično značilne povezave: vsaj pri eni od navedenih aktivnosti je sodelovalo 65,0% mladih moških in 55,5% mladih žensk, 65,0% 15-19-letnikov, 65,9% 20-24-letnikov ter 50,7% 25-29-letnikov, nadproporcionalno večji delež sodelujočih je med študenti/-kami, tistimi, ki niso zaposleni ali so brezposelni, med tistimi, katerih vsaj en starš ima visoko izobrazbo, mladih slovenske narodnosti, med katoliki in med tistimi, ki so v Ljubljani le 3-5x tedensko.

Mladi, ki so se udeležili več usposabljanj v zadnjih dveh letih in tisti, ki so izrazili večje zanimanje za politiko (oba podatka še sledita), so v povprečju sodelovali pri več prostovoljnih aktivnostih.

MLADI IN IZOBRAŽEVANJE TER USPOSABLJANJE

Vključenost v formalno izobraževanje

Podatki o vključenosti sodelujočih v anketi v formalno izobraževanje so predstavljeni v začetnem poglavju, ki predstavlja socialno-demografsko sliko. Če ponovim, 21,5 % anketiranih je imelo med potekom ankete status dijaka/-inje, dobra polovica od teh je bilo dijakov/-inj gimnazije. 51,8% anketiranih je bilo študentov/-k (rednih, izrednih, ki niso v rednem delovnem razmerju, in študentov/-k, ki pavzirajo). Zanimivo je, da je povprečna starost študentov/-k v anketi kar 23,01 (standardni odklon pa 2,671).

Med anketiranimi, ki ne hodijo več v šole (N=211), jih ima 3,3% dokončano (največ) osnovno šolo, 29,9% srednjo šolo in kar 66,8% študij. Starost tega podvzorca je v povprečju 26,68 let (SD=2,346).

Preverila sem, ali je med študenti/-kami več otrok bolj izobraženih staršev (vsaj eden od staršev z višje-ali visokošolsko vs. nobeden od staršev s tako izobrazbo), takih, ki boljše ocenjujejo materialni položaj izvirne družine, ter tudi povezavo med študentskim statusom in narodnostjo. Statistična analiza po teh dveh socialno-demografskih spremenljivkah (izračunano na podvzorcju 19-25-letnikov) je pokazala, da študenti/-ke niso v sorazmerno večjem deležu otroci staršev z višjo- ali visokošolsko izobrazbo kot neštudentska populacija. Tudi pri oceni materialnega položaja izvirne družine ni statistično značilnih razlik. Značilna razlika pa je glede narodnosti: 53,8% anketiranih slovenske in le 33,3% neslovenske narodnosti študira.

Kot kaže tabela v nadaljevanju, 37% študentov/-k študira na področjih naravoslovju in tehniki, preostali so z naslednjih področij: družbene in poslovne vede, pravo, umetnost in humanistika ter zdravstvene vede.

Področje študija

	%
naravoslovje in tehnika	37,5
družbene in poslovne vede	35,5
pravo	5,7
umetnost ali humanistika	12,2
zdravstvene vede	9,1
N (samo študenti/-ke)	411

Učni uspeh

Anketirane smo povprašali tudi po učnem uspehu. 84,5 % jih je bilo v zadnjem razredu osnovne šole prav dobrih ali odličnih; v zadnjem letniku srednje šole oz. v prejšnjem letniku pri tistih, ki so bili v času izpolnjevanja ankete dijaki/-nje, je bilo takih 62%.

Učni uspeh

	Zadnji razred OŠ (%)	Zadnji letnik SŠ oz.

		prejšnji letnik (%)
nezadosten	0,4	0,6
zadosten	2,3	3,1
dober	12,8	30,1
prav dober	30,5	36,8
odličen	54,0	25,2
N	793	793

Križanja učnega uspeha učencev z relevantnimi socialno-demografskimi spremenljivkami (izobrazba staršev, ocena materialnega položaja izvorne družine in narodnost) so pokazala, da izobrazba staršev značilno vpliva na učni uspeh v osnovni in srednji šoli, vendar sta razliki relativno majhni (povprečja so razvidna v spodnji tabeli). Povezava z oceno materialnega položaja izvorne družine se ni izkazala kot statistično značilna. Značilna pa je povezava z narodnostno pripadnostjo: Neslovenci/-ke so v primerjavi s Slovenci/-kami imeli nižji učni uspeh tako v osnovni šoli (4,00-4,39), kot tudi v srednji (3,53 vs. 3,90).

	Zadnji razred OŠ	Zadnji razred SŠ oz. prejšnji letnik
Vsaj eden od staršev z visoko izobrazbo	3,96	4,52
Nobeden od staršev z visoko izobrazbo	3,73	4,12

Vključenost v neformalno izobraževanje

Naslednji sklop daje vpogled v organizirane prostočasne dejavnosti, od katerih lahko velik del umestimo pod neformalno izobraževanje. Sicer je bilo vprašanje formulirano na način, da pritrdilni odgovor lahko pomeni npr. samo enkratno udeležbo na kratki delavnici pred recimo letom in pol, kljub temu pa predvidevamo, podatki prinašajo vpogled v rednejšo ali aktivnejšo vpetost oz. angažiranje pri navedenih dejavnostih. Na prvem mestu so športne dejavnosti (skoraj dve tretjini mladih), sledita bolj pragmatični usposabljanji s poklicnega področja (56,9%) in učenje tujega jezika (40,9%); okrog tretjina mladih izrazila, da so se udeležili kakšnega usposabljanja za mlade ali računalniškega oz. multimedijskega usposabljanja; dobra petina prekvalifikacije ali dodatnega poklicnega izobraževanja. Dobra tretjina anketiranih je označila umetniško/kulturno udejstvovanje, petina pa aktivnosti, povezane z duhovnostjo.

Si se v zadnjih 2 letih udeležil/-a takega izobraževanja, tečaja, usposabljanja, delavnice, ki niso del rednega šolskega izobraževanja, iz naslednjih področij?

	Da (%)	N
športna dejavnost, joga, ples	67,5	793
specifična znanja s področja, s katerim se poklicno ukvarjam ali se nameravam ukvarjati	56,9	793
tuji jezik (eden ali več)	40,9	793

kultura, umetnost (glasba, gledališče, risanje itd.)	34,1	793
usposabljanja za mlade (projektno delo, komunikacija itd.)	32,9	793
računalništvo, multimedija	30,6	793
prekvalifikacija, dodatno poklicno izobraževanje	21,4	793
aktivnosti, povezane z duhovnostjo	20,6	793

Za nekatere od teh dejavnosti smo naredili analizo po socialno-demografskih spremenljivkah. Za statistično značilne so se izkazale naslednje povezave:

-športna dejavnost: udeleževalo se je 70,4% mladih žensk in 64,6% mladih moških; 72,3% otrok z vsaj enim staršem z visokošolsko izobrazbo in 60,5% otrok z nobenim staršem z visokošolsko izobrazbo; 68,9% Slovencev/-k in 54,2% Neslovencev/-k; prav tako je večji delež športnega udejstvovanja med tistimi z boljšo oceno lastnega materialnega položaja in materialnega položaja izvorne družine ter med tistimi z višjim učnim uspehom; nižji delež pa med brezposelnimi;

-kultura/umetnost: večji delež kulturnega udejstvovanja je med mlajšimi, zlasti med dijaki, med otroci z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo, otroci z višjim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli ter med mladimi, ki bivajo v Ljubljani;

-tuj jezik: 44,6% mladih žensk in 37,0% mladih moških se je udeležilo jezikovnega tečaja v zadnjih dveh letih, potem 53,0% 15-19-letnikov, 37,1% 20-24-letnikov ter 37,4% 25-29-letnikov; višji delež je med dijaki/-njami; nižji med zaposlenimi in med Neslovenci;

-usposabljanja za mlade: višji delež tega udejstvovanja je med 20-24-letniki, zlasti med študenti/-kami, pa tudi med dijaki/-njami, prav tako višji delež je med Neslovenci/-kami.

Prešteli smo, koliko dejavnosti iz zgornjega seznama so se udeležili posamezniki (sledеča tabela). Slaba desetina mladih se ni udeleževala na nobenem od navedenih področij, slaba osmina na enem. 37,4% se jih je udeleževalo na 2 ali 3 področjih, 53,8% pa kar na 4 ali več področjih.

Koliko izobraževanj, usposabljanj/delavnic se je oseba udeležila v zadnjih dveh letih?

	%
0	8,8
1	14,0
2	18,1
3	19,3
4	17,4
5	12,9
6	6,1
7	1,7
8	1,9
N=793	

Analiza po socialno-demografskih spremenljivkah je pokazala, da so se na več področjih udeleževali mladi, ki imajo vsaj enega starša z visoko izobrazbo in tisti z višjim učnim uspehom.

ZAPOSLOVANJE MLADIH

Delovna aktivnost mladih

Približno petina anketiranih še ne dela za denar, 41,6% pa dela prek študentskega servisa ali opravlja neko drugo obliko honorarnega dela. Delovno aktivnih je skupaj 35,9% vzorca. Med temi jih je največ (21,6% od vseh anketiranih) zaposlenih za polni delovni čas, 2,7 % od celotnega vzorca je zaposlenih za skrajšani delovni čas, 3,1 % je samozaposlenih ali samostojnih podjetnikov, 1,0% jih je na porodniškem dopustu in 0,2% jih opravlja javna dela, 7,3% pa je brezposelnih. 2,2% vseh anketiranih je označilo kategorijo drugo, pod katero so navedli (navajam dobesedne navedbe): delo na črno, delovni preizkus, dilanje trdih drog, pomoč stricu doma, prostovoljno delo (2 odgovora), športnica (2 odgovora), šolska praksa, youtube, gamer, počitniško delo (2 odgovora), priložnostno delo (2 odgovora), samozaposlen v kulturi.

Prevladujoča delovna aktivnost

	%
Še ne delam za denar.	20,3
Zaposlen za polni delovni čas – določen/nedoločen	21,6
Zaposlen za skrajšani delovni čas – določen/nedoločen	2,7
Samozaposlen/samostojni podjetnik, družinsko podjetje	3,1
Delo prek študentskega servisa ali druga oblika honorarnega dela	41,6
Brezposeln/a	7,3
Porodniški dopust	1,0
Javna dela	0,2
Drugo	2,2
N	793

Odstotke posameznih oblik delovne aktivnosti smo posebej preračunali na podvzorcju 285 delovno aktivnih anketiranih (torej na omenjenih 35,9% celotnega vzorca), torej zaposlenih, brezposelnih, anketiranih na porodniškem dopustu in tistih, ki opravljajo javno delo. Odstotki so v tem primeru naslednji: 60% delovno aktivnih je zaposlenih za polni delovni čas, 7,7% je zaposlenih za skrajšani delovni čas, 8,4% je samozaposlenih ali samostojnih podjetnikov, 2,8% jih je na porodniškem dopustu, 0,7% jih opravlja javna dela, 20,3% pa je brezposelnih.

Podatki Statističnega urada RS za september 2017 kažejo, da je med delovno aktivnimi 15-24-letniki v Ljubljani 12,1% brezposelnih, med 25-29-letniki pa 9,5% (med vsem delovno aktivnim prebivalstvom pa prav tako 9,5%). Odstotek brezposelnih (na podvzorcju delovno aktivnih) v našem vzorcju je torej nadpovprečno visok.

Križanje med brezposelnim statusom in stopnjo dosežene izobrazbe na danem vzorcju ne pokaže statistično značilne povezave. Povezava pa je značilna med narodnostjo in brezposelnostjo: brezposelnih je 6,7% anketirancev/-k slovenskega in 13,7% neslovenskega rodu.

Na podzorcju delovno aktivnih anketiranih smo dodatno preverjali, koliko so bili stari ob prvi zaposlitvi, koliko časa so jo iskali in skupen čas njihove zaposlenosti. Źal so na ta vprašanja odgovorili le nekateri izmed omenjenih 285 respondentov (35,9% celotnega vzorca), saj sem šele po pričetku izvajanja ankete opazila, da prvemu valu anketiranim niso bila zastavljena dodatna vprašanja (filter je bil postavljen pri vprašanju o prevladujoči delovni aktivnosti, da se tistim, ki še niso delovno aktivni, ne bi odprlo ta vprašanja). Število pridobljenih odgovorov (N), povprečne vrednosti in standardni odkloni so naslednji:

Starost ob prvi zaposlitvi: 21,60 let (N=92; SD=4,39)

Čas iskanja prve zaposlitve: 4,10 mesecev (N=97; SD=7,68)

Skupen čas zaposlenosti: 2,71 let (N=80, SD=2,06)

Viri dohodkov

Anketirani so odgovarjali tudi na vprašanja o virih lastnih dohodkov. Na vsako od vprašanj v spodnji tabeli so lahko odgovorili z da oz. ne. Skoraj dve tretjini respondentov/-k občasno prejema denar od staršev ali sorodnikov, slabo polovico starši v celoti ali v večji meri vzdržujejo. Dobra polovica opravlja občasno delo (vključno z delom prek študentskega servisa – občasno delo opravljajo po dani anketi skoraj izključno študenti/-ke in dijaki/-nje). Slaba tretjina jih prejema redno plačo ali honorar. 28,2% je prejemnikov štipendije. Slaba petina prejema socialne prejemke, 5,1% pravi, da jih partner/-ka vzdržuje v celoti ali v večji meri.

Viri dohodkov/prejemkov

	%
Občasno prejemanje denarja od staršev ali sorodnikov v obliki žepnine, kot darilo, itd.	64,3
Dohodki iz občasnega dela, dela prek študentskega servisa, dohodki od nudenja inštrukcij itd.	52,1
Starši oz. skrbniki osebo vzdržujejo v celoti oz. v večji meri	46,0
Redna plača oz. redni honorar (tudi dohodki samozaposlenih, kmetovalcev)	30,5
Štipendija	28,2
Socialni prejemki (denarno nadomestilo, socialna pomoč, invalidnina, pokojnina po starših, otroški dodatek)	13,8
Partner/-ka osebo vzdržuje v celoti oz. v večji meri.	5,1
N	793

Posebej smo preverili nekaj nadaljnjih potencialnih povezav. Starši oz. skrbniki v celoti ali v večji meri preživljajo 79,5% dijakov in 56,0% študentov. Štipendijo prejema 42,7% vseh dijakov/-inj in 35,5% študentov/-k. 32,2% dijakov/-inj in 77,4% študentov/-k se preživlja z dohodki iz občasnega dela. 12,9% dijakov/-inj in 13,9% študentov/-k se prejema socialne prejemke. 44,8% brezposelnih navaja, da prejema socialne prejemke, 50,0% jih pravi, da jih v celoti ali večji meri vzdržujejo starši, 28,1% pa v celoti ali večji meri vzdržuje partner/-ka.

33,0% anketiranih, ki ocenjuje materialni položaj svoje družine kot zelo slab ali slab, ter podoben odstotek tistih, ki ga ocenjujejo kot niti slab niti dober, prejema štipendijo; prejema jo pa tudi 24,4% anketiranih, ki ta položaj ocenjujejo kot zelo dober.

Z dohodki iz občasnega dela se preživlja 65,9% anketiranih, ki ocenjuje materialni položaj svoje družine kot zelo slab ali slab, 54,2% tistih, ki ga ocenjujejo kot niti slab niti dober, ter 48,0% anketiranih, ki ta položaj ocenjujejo kot zelo dober. Materialni položaj izvorne družine torej zdaleč ni edini motivator za tako delo, je pa pomemben dejavnik. Dani podatek sam po sebi pa ne pove, ali tisti, ki so materialno v slabšem položaju (vsaj po samooceni), opravljajo več takega dela oz. v kolikšni meri se s tem delom sami preživljajo (ali celo podpirajo druge člane družine).

Kot vidimo v tabeli v nadaljevanju, ima skoraj tri četrtine anketiranih 2, 3 ali celo 4 vire (od zgoraj naštetih) dohodkov. 5,2% anketiranih je kot vir dohodkov navedlo samo štipendijo in/ali občasno delo. Od teh jih 7,9% ocenjuje materialni položaj izvorne družine kot slab, 3,1% pa kot dober (razlika je statistično značilna).

Število prejemkov

	Število (%)
0	1,3
1	22,3
2	31,4
3	30,8
4	11,2
5	1,5
6	,2
7	1,3
N	793

Konkretnije nas je zanimalo tudi, s kolikšno mesečno vsoto denarja anketirani razpolagajo. Spodnja tabela kaže povprečja po kategorijah delovne aktivnosti; rezultati so pričakovani, nekoliko preseneča le relativno visok povprečni znesek pod kategorijo drugo. Povprečna neto plača v Sloveniji v septembru 2017 je znašala 1.047,14 EUR. Posebej zanimive so razlike v mesečni vsoti denarja, s katero posamezniki razpolagajo, med različnimi skupinami zaposlenih. Zaposleni za polni delovni čas (ki niso samozaposleni) razpolagajo v povprečju s 1013,96 evri mesečno, kar je nekaj pod slovenskim povprečjem neto plače; samozaposleni in samostojni podjetniki pa le s 431,859 evri. Brezposelni imajo na mesec v povprečju 296,77 evrov. Dodatno smo izračunali še za posamezne skupine: dijaki v povprečju razpolagajo s 151,40 evri mesečno, študenti pa s 425,45 evri.

Mesečna neto vsota denarja, s katero oseba razpolaga

	M	SD
Zaposlen/-a za polni delovni čas	1013,96	392,099
Zaposlen/-a za skrajšani delovni čas	506,20	268,354
Samozaposlen/-a, samostojni/-a podjetnik/-ica	431,859	89,119
Brezposeln/-a	296,77	274,239
Študentsko/honorarno delo	340,71	249,058
Ne dela za denar	210,60	461,106

Drugo	874,18	2392,849
Total	485,65	563,698
N	742	

MLADI IN STANOVANJA

Bivalni status mladih

Bivanjsko situacijo mladih smo skušali zajeti čim bolj precizno. Zato so anketirani odgovarjali na dva vzporedna sklopa vprašanj; na vsako izmed podanih trditev so odgovorili z da ali ne. Prva tabela v nadaljevanju kaže odgovore na vprašanje 'kje stanuješ', tabela zatem pa podaja odgovore na vprašanje 's kom živiš'. Medsebojno sem križala vse odgovore v prvem sklopu z izbranimi postavkami iz drugega sklopa, pa tudi postavke znotraj obeh sklopov sem križala med seboj. Recimo, za vsako od navedenih vrst bivanja (prvi sklop) ugotavljal, kaj vse je označila oseba v drugem sklopu (s kom živiš), torej, ali je označila, da živi v neprofitnem najemu z očetom, mamo, brati/sestrami, drugimi sorodniki, partnerjem/-ko, lastnim otrokom, prijatelji oz. da živi sam/-a. Izkazalo se je, da so pod bivanjskimi oblikami, kot so npr. profitni in neprofitni najem ter lastniško stanovanje tako odgovori tistih, ki živijo s starši, kot tistih, ki so osamosvojeni od staršev. Križanja so pokazala obstoj izjemno velikega števila kombinacij, kje in s kom vse živi posameznik/-ca.

Izpostaviti velja, da živi v gospodinjstvu staršev 11 anketiranih obenem s partnerjem/-ko in trije z otrokom. Pri partnerjevem stanovanju so pa trije anketirani označili, da živijo tudi s partnerjevimi starši. Trije anketirani živijo z rejniki.

Kje stanuješ?

	DA (%)
V celoti (cel čas) v gospodinjstvu staršev ali skrbnikov.	45,4
V gospodinjstvu staršev/starša ali skrbnikov ob vikendih in počitnicah*	11,5
V študentskem ali dijaškem domu.	9,0
V profitnem najetem stanovanju.	17,2
V neprofitnem najetem stanovanju.	6,2
V lastniškem stanovanju/hiši.	6,8
V stanovanju v lasti sorodnika, ki ne računa najemnine.	5,9
V partnerjevem/partnerkinem stanovanju/hiši.	4,2
V gospodinjstvu partnerjevih/partnerkinih staršev.	1,3
V lastnem gospodinjstvu v hiši staršev ali partnerjevih/partnerkinih staršev.	4,2
Drugo (navedbe: podnajemnik v prijateljevi hiši; z mamo, prispevam za stroške; Metelkova; ulica; selim se)	1,6
N - povsod	793

*anketirani, ki so označili ta odgovor, so hkrati označili: dijaški/študentski dom (N=39), profitno najeto stanovanje (18), neprofitno najeto stanovanje (6), lastniško stanovanje (4), sorodnikovo stanovanje brez najemnine (9), partnerjevo stanovanje (3), gospodinjstvo partnerjevih/-kinih staršev (2), lastno gospodinjstvo v hiši staršev ali pri partnerkinih/-jevih starših (2).

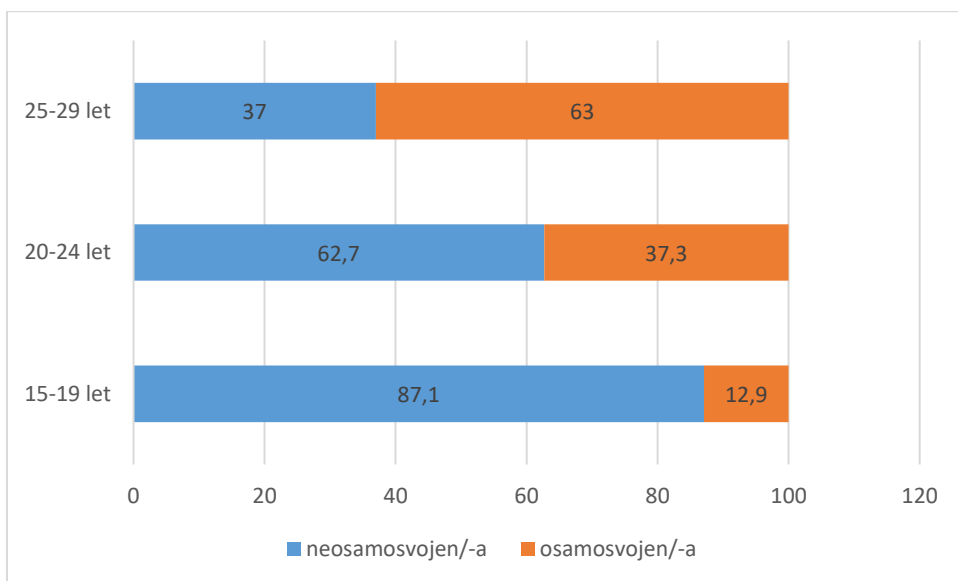
S kom vse trenutno živiš?

	DA (%)
Mati	57,2
Oče	48,3
Bratje/sestre	41,9
Mačeha	0,9
Očim	2,9
Rejniki	0,4
Partner/-ka (oz. mož/žena)	26,4
Lastni otroci	4,9
Drugi sorodniki	8,2
Partnerjevi/partnerkini starši	1,6
Sam/a	7,1
Prijatelji/-ce	8,7
Drugo	6,0
N - povsod	793

Navedbe pod drugo (dobesedni navedki): partnerjeva babica; cimri (13x pripisano); domača žival (4x); partnerjev/-kin otrok (2x); brezdomci (2x); med vikendom z družino, med tednom s fantom.

Anketirane, ki so stanovanjsko osamosvojeni od izvorne družine, smo po socialno-demografskih spremenljivkah primerjali s tistimi, ki to niso. Kot stanovanjske osamosvojene sem obravnavala tiste, ki ne živijo z materjo ali očetom ali mačeho/očimom. Stanovanjsko osamosvojenih od izvorne družine je 39,4%.

S starostjo delež stanovanjsko osamosvojenih statistično značilno narašča, pri čemer do vključno 18-tega pri starših ali skrbnikih ne živita zgolj 2 osebi.

Oblike bivanja stanovanjsko osamosvojenih od izvorne družine so zelo različne. 8,3% osamosvojenih še vedno preživlja vikende in počitnice v gospodinjstvu staršev, večinoma istih 8,3% jih prebiva v študentskem domu. 36,9% osamosvojenih biva v profitnem najetem

stanovanju, 13,8% v neprofitnem najetem stanovanju, 13,8% jih stanuje v lastniškem stanovanju/hiši, 12,5% v stanovanju v lasti sorodnika brez najemnine, 9,6% v partnerjevem/-kinem stanovanju/hiši, 2,6% v stanovanju/hiši partnerkinih/-jevih staršev. 5,1% osamosvojenih ima lastno stanovanje v hiši staršev ali partnerkinih/-jevih staršev. 58,0% osamosvojenih živi s partnerjem/-ko, 10,6% z lastnimi otroki, 16,0% samih, 17,9% s prijatelji/-cami, 9,3% pa s kom drugim.

Anketirani, ki niso označili, da stanujejo »v celoti (cel čas) v gospodinjstvu staršev ali skrbnikov«, so odgovarjali tudi na vprašanje, koliko so bili stari ob odselitvi od staršev. Na to vprašanje je odgovorilo 392 anketiranih (49,4% celotnega vzorca). Povprečna starost ob odselitvi znaša 20,00 (standardni odklon 3,23; razpon od 13 do 29 let). Vendar pa je petina teh, ki so odgovarjali na to vprašanje, pri sklopu »s kom živiš« označila, da z mamo, nekaj manj pa tudi z očetom ter pod 2% z mačeho ali očimom.

Na vzorcu 19-29-letnikov, ki več niso izključno v procesu šolanja (N=263, 67,7% tega podvzorca je osamosvojenih od izvirne družine)¹², sem izvedla regresijsko analizo¹³, s katero sem preverila, kateri dejavniki napovedujejo stanovanjsko osamosvojitvev. Regresijski model je statistično značilen, F vrednost znaša 7,263, prediktorji pojasnjujejo 29,2% variance odvisne spremenljivke.

Dejavniki vpliva so naslednji (sign. < 0.05): spol (ženski), (višja) starost, (višja) vsota razpoložljivega denarja mesečno, živi v partnerski zvezi, (višja) izobrazba staršev.

	Beta ¹⁴	Sign.
Spol	0,224	0,000
Starost	0,115	0,048
Narodnost	-0,033	0,577
Katoliška religija	0,023	0,693
Partnerska zveza	0,284	0,000
Živi v Ljubljani	-0,287	0,000
Zaposlen/-a	-0,052	0,567
Brezposeln/-a	-0,133	0,129
Izobrazba staršev	0,157	0,015
Mesečna razpoložljiva vsota denarja	0,148	0,039
Samoocena lastnega materialnega položaja	-0,021	0,767
Ocena materialnega položaja izvirne družine	-0,112	0,104
Zadovoljstvo z odnosom s starši/skrbniki	-0,084	0,151

¹² 60,5% podvzorca je zaposlenih, 19,8% je zaposlenih in hkrati študentov, 19,4% ni niti zaposlenih niti študentov (od tega je večina brezposelnih – N=30, 9 jih je na porodniškem dopustu, 9 jih opravlja honorarno delo).

¹³ Regresijska analiza je statistični proces, ki raziskuje vpliv več neodvisnih spremenljivk na odvisno spremenljivko.

¹⁴ Regresijske uteži/koefficienti beta dajejo oceno relativne pomembnosti posameznih prediktorjev. Večji kot je beta, večja napovedna vrednost posameznega prediktorja (vpliv na odvisno spremenljivko).

V nadaljevanju navajam odstotke po navedenih statistično značilnih prediktorjih osamosvojenosti za dani pod vzorec (19-29-letniki, ni niso več zgolj v šolanju). Osamosvojenih je 72,7% žensk in 63,7% moških. Med živečimi v Ljubljani (stalno bivališče v Ljubljani ali so v Ljubljani vsak dan) je le 55,6% osamosvojenih, med tistimi, ki so v Ljubljani 3-5x tedensko, pa kar 84,8%. Ta razlika je velika. Osamosvojeni razpolagajo z 910,69 evri mesečno, neosamosvojeni pa s 743,84 (gre za samonavedbo/samooceno). Med tistimi, ki so v partnerski zvezi, je 77,4% stanovanjsko osamosvojenih, med tistimi, ki niso, pa 44,9%. 59,6% staršev osamosvojenih ima višjo oz. visoko izobrazbo (vsaj en starš), med neosamosvojenimi je 46,4% višje- ali visoko-izobraženih staršev. Zanimivo je še, da je med zaposlenimi 72,2% osamosvojenih, med brezposelnimi pa 50,0%.

Ocena pogojev za stanovanjsko osamosvojitve

Anketirani so odgovarjali tudi na vprašanje o pogojih, potrebnih za odselitev; pri postavkah zaposlitev in stabilno partnersko razmerje so izbrali odgovor da ali ne. Le presenetljiva slaba polovica anketiranih je označila, da je zaposlitev pogoj za odselitev in le petina je kot pogoj označila stabilno partnersko razmerje. Pri zaposlitvi predpostavljam, da ni dovolj le zaposlitev sama po sebi, temveč zaposlitev, ki prinaša finančno samostojnost (ali finančna samostojnost tudi če morda ne izvira iz redne zaposlitve). Stabilne partnerske zveze pa anketirani morda ne dojemajo kot 'pogoja', četudi se v praksi izkaže kot ključen dejavnik odselitve.

Pod tabelo so (po pogostosti navedb) nanizani še odgovori, ki jih je dobra desetina anketiranih zapisala pod drugo.

Kateri pogoji so/bodo morali biti izpolnjeni, da si/bi se odselil/-a od staršev?

	DA (%)
zaposlitev	48,1
stabilno partnersko razmerje	20,7
drugo	10,5
N - povsod	793

Navedbe pod drugo:

Denar (izraženo na nekaj načinov – recimo dovolj visok prihodek, dovolj denarja za normalno življenje, finančna neodvisnost, finančna stabilnost, stalni denarni prihodek itd.) 38x

Končan študij/izobrazba 8x

Polnoletnost 4x, dovoljenje staršev, zrelost 2x, lastna želja, osebna pripravljenost

Lastno stanovanje 6x, primerno stanovanje, ugodno stanovanje za najem

Stanovanjska politika/nizje cene stanovanj 4x

Odhod v tujino 4x (ena od teh oseb: študira v tujini)

Pogodba zaposlitve za nedoločen čas 3x

Ne bom se odselila zaradi bolezni v družini, odsotnost kronične bolezni 2x

Sem že pretežno osamosvojen 2x

Finančna podpora staršev ali redna zaposlitev

Poroka

S partnerjem morava najti službi, ki ne bosta vsaka na drugem koncu Slovenije

MLADI IN ZDRAV NAČIN ŽIVLJENJA

V sklopu zdravje obravnavamo različne vidike duševnega in fizičnega zdravja, skratka sledimo sodobnemu širšemu razumevanju zdravja, ki zaobjema tudi psihični in socialni vidik (v Kuhar, 2015). Svetovna zdravstvena organizacija (World Health Organisation, WHO), podorganizacija Združenih narodov, je leta 1946 zdravje definirala kot stanje »popolne telesne, duševne in socialne dobrobiti in ne samo odsotnost bolezni ali oslabelosti« - torej, izenačila je pomen biološkega, psihičnega in socialnega vidika. Dandanes prevladuje zavedanje, da je tako stanje idealno-tipska fikcija. Najpogosteje se pa uporablja definicija WHO iz leta 1986, ki definira zdravje kot »stanje, do katerega je posameznik ali skupina zmožen, po eni strani, uresničiti aspiracije in zadovoljiti potrebe, in po drugi strani, spremeniti okolje ali se soočiti z njim... Vir za življenje, ne objekt življenja; gre za pozitiven pojem, ki poudarja socialne in osebne vire kot tudi fizične zmožnosti.«

Samooocena zdravja

Poglejmo najprej samoooceno zdravja. 55,5% anketiranih pravi, da je njihovo zdravje zelo dobro ali odlično. Kot dobro ga ocenjuje 27,9%. Dobra osmina mladih svoje zdravje ocenjuje kot slabo ali kvečjemu zadovoljivo. Pri tem vprašanju je lestvica od 1-5 specifična, saj je ocena tri že dobro (zato tudi ni neposredno primerljiva z Mladino 2010), tako da povprečna 3,54 pomeni vendarle nadpovprečno oceno lastnega zdravja.

	Slabo (%)	Zadovoljivo (%)	Dobro (%)	Zelo dobro (%)	Odlično (%)	M	SD	N
Lastno zdravje	2,5	14,1	27,9	38,3	17,2	3,54	1,012	793

Opomba: lestvica 1-5 od zelo nezadovoljen/-na do zelo zadovoljen/-na; odgovori zelo nezadovoljen/-na + nezadovoljen/-na ter zelo zadovoljen/-na + zadovoljen/-na so združeni.

Analiza po socialno-demografskih spremenljivkah je pokazala, da svoje zdravje v povprečju bolje ocenjujejo moški, anketirani, ki so bolje ocenili materialni položaj sebe in svoje izvorne družine, anketirani z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo, tisti z višjim učnim uspehom v osnovni šoli, slabše ga ocenjujejo brezposelni.

Preverili smo tudi, v kolikšni meri mladi ocenjujejo, da jih pri vsakdanjih opravilih ovirajo kronična bolezen, hendikep ali duševna težava. 77,4% ni izrazilo, da bi bili ovirani na take načine; 11,7% je izrazilo, da jih nekaj od tega ovira oz. zelo ovira.

Koliko te pri vsakdanjih opravilih na kakršen koli način ovira kaj od naslednjega: kronična bolezen, hendikep ali duševna težava?

	%
Sploh me ne ovira	55,1
Me ne ovira	22,3
Niti niti	10,8
Me ovira	9,5
Zelo močno me ovira	2,2
N=793	

Analiza po socialno-demografskih dejavnikih kaže, da se kot bolj ovirane zaznavajo ženske ter anketirani s slabšo oceno lastnega materialnega položaja in materialnega položaja izvorne družine.

Dodatna preverba je pokazala, da bolj kot se mladi počutijo ovirane (zaradi kronične bolezni, hendikepa ali duševne težave), slabše ocenjujejo svoje zdravje.

Ocena odnosov

Socialno omrežje velja za zelo pomemben podporni dejavnik fizičnega in duševnega zdravja (Smith in Christakis, 2008), zato nadaljujemo s pregledom zadovoljstva mladih z njihovimi glavnimi odnosi. Tabela v nadaljevanju kaže nadpovprečno stopnjo zadovoljstva z vsemi kategorijami odnosov, pri čemer je najvišje zadovoljstvo s partnerjem/-ko – pri tistih, ki so ocenjevali odnos s partnerjem/-ko (povprečna vrednost ocene je 4,47). Sledijo odnosi s starši, prijatelji/-cami, brati/sestrami, na najnižjem mestu, toda še vedno nadpovprečno ocenjeni so odnosi s sošolci/-kami in ožjim krogom sodelavk/-cev.

Na sklopu zadovoljstvo z odnosi smo izvedli faktorsko analizo¹⁵. Ta je pokazala, da se vsi navedeni odnosi uvrščajo v eno skupino. Odstotek pojasnjene variance je 32,5. Cronbachov koeficient alfa¹⁶ iz teh 5 odnosov oblikovanega indeksa znaša 0,709. Rezultat, da vsi navedeni odnosi tvorijo enoten indeks, lahko interpretiramo po eni strani v smislu notranje naravnosti posameznika, da pozitivneje gleda na odnose (svet na sploh), morda pa je pozitivno ocenjevanje odnosov posledica ugodnejše odnosne izkušnje s starši oz. skrbniki v zgodnjem obdobju življenja (ti dve razlagi se medsebojno ne izključujeta).

Če podaš splošno oceno, kako si v zadnjem letu zadovoljen/-na z naslednjimi odnosi?

	Nezadovoljen/-na (%)	Niti niti (%)	Zadovoljen/-na (%)	Nimam	M	SD	N
s partnerjem/-ko	1,7	3,7	57,3*	37,3	4,47	,762	497
s starši/skrbniki**	3,5	7,6	88,2	0,7	4,33	,803	787
s prijatelji/-cami	1,9	9,4	87,5	1,2	4,28	,726	784
z brati/sestrami	4,1	8,1	73,7	14,2	4,26	,835	680
s sošolci/-kami oz. z ožjim krogom sodelavcev/-k	6,0	18,1	76,0	3,0	3,91	,836	769

Opomba: lestvica 1-5 od zelo nezadovoljen/-na do zelo zadovoljen/-na; odgovori zelo nezadovoljen/-na + nezadovoljen/-na ter zelo zadovoljen/-na + zadovoljen/-na so združeni.

*Izračun smo izvedli samo med tistimi, ki imajo partnerja/-ko, v tem primeru je zadovoljnih ali zelo zadovoljnih 91,5% podzorca.

**V nadaljnjih študijah velja ločeno vprašati za odnos z mamo in za odnos z očetom.

¹⁵ Faktorska analiza je uporabna analiza, ki nam pomaga pri raziskovanju razmerij med spremenljivkami (trditvami). Je metoda za redukcijo podatkov, kar pomeni, da iz recimo 20 trditev lahko dobimo samo recimo 3 faktorje, ki predstavljajo to, kar je skupnega opazovanim spremenljivkam.

¹⁶ Cronbach alfa meri zanesljivost merske lestvice (sklopa trditev), natančneje notranjo konsistentnost. Vrednosti Cronbach alfe se gibljejo na intervalu od 0 do 1, v splošnem višje vrednosti pomenijo boljšo zanesljivost konstrukta. Vrednosti nad 0,6 govorijo o sprejemljivi zanesljivosti.

Ocene zadovoljstva s posameznimi odnosi ter indeksa zadovoljstvo z odnosi smo križali z zadovoljstvom z zdravjem – povsod gre za močne medsebojne korelacije: višje zadovoljstvo z odnosi pomeni višjo samooceno zdravja.

Za indeks zadovoljstvo z odnosi ter za dve vrsti odnosov – s starši ter s sošolci/sodelavci smo preverili povezavo s socialno-demografskimi spremenljivkami. Višji kot je materialni položaj posameznika/-ce in izvirne družine, večje je zadovoljstvo z odnosi nasploh in zadovoljstvo z odnosi s starši. Katoliki so v povprečju bolj zadovoljni z odnosi s starši, brezposelni manj. Mladi moški so v povprečju bolj zadovoljni z odnosi s sošolci ali sodelavci.

	Zadovoljstvo z odnosi	Zadovoljstvo z odnosi s starši	Zadovoljstvo z odnosi s sošolci/sodelavci
Spol (M/Ž)			4,00/3,85
Starost			
Dijak/-inja (da/ne)			
Študent/-ka (da/ne)			
Zaposlen//-a (da/ne)			
Brezposeln/-a (da/ne)		4,07/4,35	
Materialni položaj posameznika (slab / dober)	4,34/4,12	4,47/4,20	
Materialni položaj družine (slab / dober)	4,28/4,15	4,42/4,20	
Izobrazba staršev (vsaj en z visoko izobrazbo – nobeden od staršev z VŠ)			
Uspeh v OŠ (največ dober / 4 ali 5)			
Uspeh v SŠ (največ dober / 4 ali 5)			
Biva v Ljubljani (da/ne)			
Narodnost (Slo/ne Slo)			
Katolik (da/ne)		4,44/4,28	
Partnersko razmerje (da/ne)			

Stres in tesnoba

Prehajamo neposredno na tematiko duševnega zdravja. To je – podobno kot fizično zdravje ali zdravje na sploh – definirano širše kot odsotnost motenj, in sicer kot čustvena, psihološka, socialna dobrobit. Razvijanje oz. zorenje v adolescenci z udejstvovanjem v šolski sferi in postadolescenci ter umeščanje v družbo v zgodnji odraslosti prinašajo sami po sebi dodatne izzive. K duševnemu zdravju mladih prispeva kombinacija zaščitnih in tveganih dejavnikov. Med zaščitne dejavnike prištevamo zlasti družinsko in tudi druga socialna omrežja (vrstniško, lahko tudi skupnostno in/ali profesionalno).

Le 31,9% anketiranih je dejalo, da nikoli ali le nekajkrat v letu občutijo stres ali tesnobo. Približno četrtnina jih te simptome občuti nekaj dni v tednu. Dodatna petina je odgovorila, da občutijo stres ali tesnobo vsak teden, skoraj četrtnina pa vsak mesec. V primerjavi z raziskavo Mladina 2010 (kjer je vprašanje obsegalo le stres, ne pa tudi tesnobe) je pri tej raziskavi višji odstotek mladih, ki nikoli ne občutijo stresa, prav tako višji pa je odstotek mladih, ki ga občutijo vsaj nekaj dni v tednu (v Mladini 2010 je takih 17,2%, v dani raziskavi pa 24,7%).

Kako pogosto občutiš stres ali tesnobo (občutiš nekaj iz palete simptomov, kot so: se počutiš napeto, nemirno, nervozno, zaskrbljeno, se ne moreš osredotočiti, oteženo dihaš ipd.)?

	%
Nikoli oz. nekajkrat v letu	31,9
Vsak mesec	24,4
Vsak teden	19,0
Nekaj dni v tednu	15,7
Večino dni v tednu ali stalno	9,0
N=793	

Kdo so tisti, ki so pogosteje pod stresom ali tesnobni? Statistično značilno so to ženske, anketirani z nižjo samooceno materialnega položaja in materialnega položaja izvorne družine ter dijaki/-nje.

Tisti, ki so pogosteje pod stresom ali tesnobni, statistično značilno slabše ocenjujejo svoje zdravje.

Izpostavljenost stresu oz. dojetanje stresa smo ugotavljali še z dodatnim vprašanjem – samooceno vpliva stresa na kakovost respondentovega/-kinega življenja. 63,7% anketiranih ocenjuje, da stres vpliva ali zelo vpliva na kakovost njihovega življenja. Le 14,4% jih je dejalo, da stres ne vpliva oz. sploh ne vpliva na kakovost njihovega življenja.

Kako močno po tvoji oceni vpliva stres na kakovost tvojega življenja?

	%
Sploh ne vpliva	4,7
Ne vpliva	9,7
Niti niti	21,2
Vpliva	42,5
Zelo vpliva	21,9
N=793	

Analiza po socialno-demografskih dejavnikih je pri tem vprašanju pokazala statistično značilno razliko po spolu in oceni materialnega položaja posameznika/-ce in izvorne družine: ženske in tisti s slabše (samo)ocenjenim materialnim položajem ocenjujejo, da stres močneje vpliva na kakovost njihovega življenja.

Anketirani, ki so navedli, da vsaj enkrat mesečno občutijo stres ali tesnobo, so bili vprašani o strategijah sprostitve. Kot najpogostejše strategije sprostitve s stresom ali tesnobo so se izkazale: pogovor s prijatelji (skoraj tri četrtine tistih, ki najmanj mesečno občutijo stres ali tesnobo), gibanje (dve tretjini) in hranjenje (polovica). Poleg teh treh strategij je 43,4% anketiranih dejalo, da se pogovarja s starši, slaba četrtina jih poišče pomoč na spletu, 17,5% jih pije alkohol, 11,5% jih je dejalo, da poišče strokovno pomoč.

Kaj počneš, ko občutiš stres ali tesnobo? (odgovarjali le tisti, ki vsaj vsak mesec občutijo stres ali tesnobo)

	Da (%)	N
Pogovarjam se s prijatelji	74,0	541

Ukvarjam se s športom/se gibam	66,2	541
Jem	51,4	541
Pogovarjam se s starši	43,4	541
Poiščem pomoč na spletu	23,3	541
Pijem alkohol	17,5	541
Poiščem strokovno pomoč	11,5	541

Socialno-demografsko analizo smo izvedli po vseh navedenih strategijah. Pri pogovoru s prijatelji in strokovni pomoči ni bilo razlik po socialno-demografskih spremenljivkah, šport oz. gibanje je v večji meri značilno za mlade moške, isto velja za alkohol. Hranjenje je nekoliko bolj značilno za ženske, Neslovence/-ke, brezposelne, anketirane s slabšim uspehom v srednji šoli in samske. Pogovor s starši je bolj značilen za anketirane, ki bivajo v Ljubljani in katolike. Delež tistih, ki se po pomoč obrne na splet, je v povprečju višji med starejšimi in brezposelnimi, nižji je med dijaki/-njami.

Zanimalo nas je tudi, ali se mladi poslužujejo več strategij oz. koliko jih ne uporablja nobene od navedenih strategij. 5,9% ni označilo uporabe nobene od zgoraj naštetih strategij. 11,7% jih uporablja le eno od naštetih strategij. Največ mladih, od dobra petina do dobra četrtina, pa se poslužuje dveh, treh ali štirih strategij. Skoraj 12% jih uporablja celo 5 ali več strategij.

Število strategij ob stresu ali tesnobi

	%
0	5,9
1	11,7
2	21,9
3	27,3
4	21,5
5	8,0
6	2,3
7	1,5
N	793

Analizo po socialno-demografskih spremenljivkah smo izvedli tudi pri številu strategij. Izkazalo se je, da količina strategij narašča z nižjim materialnim položajem posameznika in izvorne družine, nižjo izobrazbo staršev, nižjim uspehom v osnovni in srednji šoli, upada pa s starostjo.

Kot vzrok stresa oz. tesnobe je največ anketiranih (skoraj 85% podvzorca, ki vsaj mesečno občutijo stres ali tesnobo) izpostavilo obremenitve v šoli ali na delovnem mestu, slabi dve tretjini pa tudi hektični tempo življenja. Po dobra tretjina je kot vzrok opredelila osamljenost, slabe odnose v šoli ali na delovnem mestu in probleme v družini. Skoraj tretjina je označila kot vir stresa ali tesnobe nezadovoljstvo z lastnim videzom, 29,2% pa slabe materialnega življenjske okoliščine.

Kaj so vzroki, da se počutiš pod stresom ali tesnobno? (odgovarjali le tisti, ki vsaj vsak mesec občutijo stres ali tesnobo)

	Da (%)	N
Obremenitve v šoli ali na delovnem mestu.	84,3	541

Hektični tempo življenja.	61,1	541
Osamljenost.	34,7	541
Slabi odnosi v šoli ali na delovnem mestu.	33,7	541
Problemi v družini.	33,5	541
Nezadovoljstvo z lastnim videzom.	31,6	541
Slabi materialni pogoji za življenje.	29,2	541

Statistično značilne povezave s socialno-demografskimi spremenljivkami po posameznih vzrokih so sledeče:

- obremenitve v šoli ali na delovnem mestu: ta vzrok pogosteje navajajo študenti/-ke, anketirani, ki slabše ocenjujejo lasten materialni položaj, mladi, ki so v Ljubljani 3-5x tedensko; redkeje pa brezposelni;
- slabi odnosi v šoli ali na delovnem mestu: ta vzrok rahlo pogosteje navajajo zaposleni;
- problemi v družini: ta vzrok so pogosteje izbrale ženske, brezposelni, anketirani s slabšo oceno lastnega materialnega položaja in materialnega položaja izvorne družine;
- hektični tempo življenja: višji delež strinjanja s tem vzrokom je med ženskami, starejšimi, študenti/-kami, zaposlenimi, anketiranimi s slabšim materialnim položajem izvorne družine, tistimi z višjim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli, anketiranimi slovenske narodnosti; nižji delež je med dijaki/-njami;
- slabi materialni pogoji za življenje: ta razlog so pričakovano bistveno pogosteje izbrali anketirani, ki so označili slabši materialni položaj, tako njih samih kot izvorne družine, anketirani s starši brez visoke izobrazbe, starejši, kar 58.5% brezposelnih (vs. 26,8% tistih, ki niso brezposelni), mladi z nižjim uspehom v osnovni šoli;
- osamljenost: temu razlogu so najpogosteje pritrdili brezposelni in samski;
- nezadovoljstvo z lastnim videzom: ta vzrok je izbralo 39,9% mladih žensk in 20,4% mladih moških (naj se spomnimo, da so odgovarjali le tisti, ki vsaj enkrat mesečno počutijo pod stresom ali tesnobni); med zaposlenimi je delež izbir tega razloga v povprečju nižji, višji je med anketiranimi s starši brez visoke izobrazbe ter tistimi s slabšo oceno materialnega položaja sebe in izvorne družine.

Ocena problemov v družini in osamljenosti sta v statistično značilni povezavi z zadovoljstvom z odnosi: manj kot je oseba zadovoljna z odnosi, večja verjetnost je, da so zanjo problem odnosi v družini ali osamljenost.

3,2% anketiranih ni izbralo nobenega od navedenih sedmih stresorjev. 12,8% jih je izbralo le enega; po dobra četrtina sta izbrali 2 in 3, preostali 35,8% pa štiri ali več.

Število stresorjev

	%
0	3,2
1	12,8
2	23,5
3	24,7
4	17,3
5	10,0
6	4,6

7	3,9
N	793

Več stresorjev v povprečju navajajo ženske, mladi, ki slabše ocenjujejo materialni položaj sebe in izvorne družine, višji učni uspeh v srednji šoli pa pomeni v povprečju nižje število stresorjev.

Tvegana vedenja

Prehajamo na sklop o tveganih vedenjih. Podatek o prekomerni uporabi alkohola kaže kar alarmantne podatke. Iz ankete ne moremo sicer ugotoviti, kaj posamezniki razumejo pod pijanost in v anketi tudi nismo spraševali po pogostosti in količini pitja nasploh, smo pa izmerili relativno visok odstotek opitosti in relativno nizek odstotek takih, ki v zadnjih 12 mesecih niso bili niti enkrat opiti. Skoraj petina mladih je izrazila, da so bili v roku zadnjega leta več kot 10-krat pijani, in le nekoliko nižji je odstotek tistih, ki navajajo, da so bili opiti 4-10-krat. Dobra desetina trdi, da so bili v zadnjih 12 mesecih opiti enkrat. Približno četrtnina navaja, da so bili v tem obdobju opiti 2-3-krat. Le dobra četrtnina navaja, da nikoli v roku zadnjega leta niso bili pijani.

Ali si v zadnjih 12 mesecih bil/-a pijan/-a?

	%
Ne, nikoli.	28,1
Da, enkrat.	11,6
Da, 2- do 3-krat.	24,6
Da, 4- do 10-krat.	17,3
Da, več kot 10-krat.	18,3
N=793	

Statistično značilne razlike po socialno-demografskih spremenljivkah so naslednje: po spolu (mladi moški pogosteje od mladih žensk), po statusu (dijaki/-nje, zaposleni in brezposelni redkeje, študenti/-ke pogosteje) ter med katoliki nižji delež.

Trdih drog več kot tri četrtnine anketiranih še ni poskusilo. 0,5% anketiranih pravi, da jih redno uporabljajo, 3% pa pravi, da jih uporabljajo občasno.

Ali si že kdaj uporabil/-a droge (kokain, heroin, speed, lsd, ecstasy itd...)?

	%
Nisem poskusil/-a.	78,2
Poskusil/-a sem, vendar ne uporabljam.	14,0
Poskusil/-a sem in uporabila nekajkrat.	4,3
Poskusil/-a sem in uporabljam občasno.	3,0
Poskusil/-a sem in uporabljam redno.	0,5

Analiza po socialno-demografskih spremenljivkah je prav tako nakazala na statistično značilno razliko po spolu (mladi moški pogosteje od mladih žensk), prav tako katoliki redkeje uporabljajo droge, poleg tega uporaba drog, pa tudi odgovor 'sem že poskusil/-a' naraščata s starostjo, z nižjim učnim uspehom in slabšim materialnim položajem posameznika.

Glede na predhodni vprašnji se zdi relativno nizek delež mladih (po samooceni) zasvojenih z alkoholom in drogami (6,3% in 2,0%) – še vedno pa gre za previsoka odstotka. Precej mladih, kar 41,2%, jih ocenjuje, da so zasvojeni z elektronskimi mediji (ne izvemo pa iz ankete, kaj točno dojemamo pod zasvojenost). Skoraj tretjina jih pravi, da so zasvojeni s hrano, skoraj petina trdi, da so zasvojeni z delom, skoraj osmina s seksualnostjo in prav toliko s cigaretami. Skoraj tri odstotke mladih ocenjuje, da so zasvojeni s hazardiranjem.

Ali bi zase dejal/-a, da si zasvojen/-a s/z:

	Da (%)	N
Elektronskimi mediji	41,2	793
Hrano	30,0	793
Delom	18,2	793
Seksualnostjo	14,7	793
Cigaretami	14,0	793
Alkoholom	6,3	793
Hazardiranjem	2,9	793
Drogami	2,0	793

Na tem sklopu podatkov smo izvedli faktorško analizo, ki je dala 2 faktorja ob 32,731% pojasnjene variance in eni izpadli postavki (zasvojenost z delom): enega tvorita zasvojenost z elektronskim mediji in hrano, drugega pa vse ostalo: zasvojenost z alkoholom, cigaretami, drogami, seksualnostjo in hazardiranjem.

Kdo so mladi s posameznimi zasvojenostmi glede na socialno-demografske spremenljivke?

- alkohol: zasvojenih je po samooceni 9,6% mladih moških in 3,2% mladih žensk, 12,4% 15-19-letnikov ter 4,5% 20-24-letnikov in 4,4 25-29-letnikov, delež je sorazmerno višji med dijaki/-njami, in nižji med študenti/-kami, sorazmerno višji med Neslovenci/-kami, med tistimi z največ dobrim uspehom v OŠ in SŠ ter med samskimi;
- cigarete: delež zasvojenih po samooceni je višji med starejšimi, med brezposelnimi, mladimi s slabšim materialnim položajem posameznika in izvorne družine in med tistimi z največ dobrim uspehom v OŠ in SŠ;
- droge: delež zasvojenih je višji med mladimi moškimi (3,4% vs. 0,7% med mladimi ženskami), med mladimi s slabšim materialnim položajem posameznika/-ce in izvorne družine ter med tistimi z največ dobrim uspehom v OŠ in SŠ;
- hrana: delež samoocenjenih zasvojenosti je višji med mladimi ženskami (33,1% vs. 26,9% mladih moških), med mlajšimi, sorazmerni višji delež je med dijaki/-njami, sorazmerno nižji med zaposlenimi, sorazmerno višji je med mladimi staršev brez visoke izobrazbe, prav tako med mladimi, ki niso slovenske narodnosti, ter med mladimi z največ dobrim uspehom v SŠ;

- seksualnost: delež zasvojenih je višji med mladimi moškimi (22,5% vs. 7,1% med mladimi ženskami), med mladimi, ki niso slovenske narodnosti, med tistimi z največ dobrim uspehom v OŠ in SŠ ter med samskimi, nižji je med katoliki;
- hazardiranje: delež samoocenjenih zasvojenih je višji med mladimi moškimi (4,9% vs. 1,0% med mladimi ženskami), med anketiranimi, ki niso slovenske narodnosti, ter med tistimi z največ dobrim uspehom v OŠ in SŠ;
- elektronski mediji: delež samoocenjenih zasvojenih je nižji med zaposlenimi, višji med mladimi z največ dobrim uspehom v OŠ in SŠ ter med samskimi;
- delo: delež samoocenjenih zasvojenih je višji med mladimi iz (izvornih) družin s slabšim materialnim položajem, iz družin s staršema brez visoke izobrazbe in med mladimi z največ dobrim uspehom v OŠ in SŠ.

V nadaljevanju najprej pogledjmo, koliko zasvojenosti mladi zaznavajo pri sebi. Dobra tretjina anketiranih se ni prepoznala v nobeni od navedenih zasvojenosti. 30,5% je označilo eno, skoraj petina dve, in približno desetina tri zasvojenosti. 6,1% je navedlo 4 zasvojenosti ali več.

Število samoocenjenih zasvojenosti

	%
0	34,0
1	30,5
2	19,3
3	10,2
4 ali več	6,1
N	793

Zadovoljstvo z življenjem in ocena prihodnosti

Anketirani so ocenjevali tudi zadovoljstvo z življenjem nasploh in oceno prihodnosti, oboje na lestvici od 1-5. Štiri petine mladih je dejalo, da so z življenjem zadovoljni ali zelo zadovoljni (to je več kot v Mladini 2010, kjer je 71% mladih dalo ocene med 7 in 10 na lestvici 1-10).

	Nezadovoljen/-na (%)	Niti niti (%)	Zadovoljen/-na (%)	M	SD	N
Življenje nasploh	4,7	19,6	79,2	3,87	,749	793

Opomba: lestvica 1-5 od zelo nezadovoljen/-na do zelo zadovoljen/-na; odgovori zelo nezadovoljen/-na + nezadovoljen/-na ter zelo zadovoljen/-na + zadovoljen/-na so združeni.

Med statistično pomembnimi povezavami ocene zadovoljstva z življenjem s socialno-demografskimi spremenljivkami se kaže naslednje: z življenjem so v povprečju bolj zadovoljni mlajši, mladi z boljše samoocenjenim materialnim položajem tako sebe kot izvorne družine, mladi z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo, mladi z boljšim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli, v povprečju manj zadovoljni z življenjem so brezposelni (3,49 brezposelni vs. 3,90 ostali).

Poleg tega smo preverjali povezave ocene zadovoljstva z življenjem s številnimi drugimi spremenljivkami in pokazalo se je naslednje: socialnodemokratski in konzervativni vrednotni

indeks (podrobneje predstavljena v enem od naslednjih poglavij) sta statistično značilno povezana z večjim zadovoljstvom z življenjem, neoliberalni z nižjim zadovoljstvom; večja zadovoljstvo z odnosi ter zadovoljstvo z zdravjem sta prav tako povezana z višjim zadovoljstvom z življenjem; nižje soodločanje v politiki in nižja ocena legitimnosti politike sta povezana z nižjim zadovoljstvom z življenjem, prav tako sta oviranost zaradi kronične bolezni, hendikepa ali duševne težave, pa tudi večja podvrženost stresu ali tesnobnim občutjem povezani z nižjim zadovoljstvom z življenjem. Zanimivo je, da se več udeleževanja v dejavnostih, pobudah, več političnih dejavnostih ipd. ne odraža v večjem zadovoljstvu z življenjem.

Slabe tri četrtine mladih ocenjuje, da bo njihova prihodnost dobra ali zelo dobra.

Če ocenjuješ v celoti, kako vidiš svojo prihodnost:

Slabo (%)	Niti niti (%)	Dobro (%)	M	SD	N
5,1	21,7	73,2	3,87	,836	793

Opomba: lestvica 1-5 od zelo slabo do zelo dobro; odgovori zelo slabo + slabo ter zelo dobro + dobro so združeni.

Analiza ocene lastne prihodnosti po socialno-demografskih spremenljivkah je pokazala, da svojo prihodnost ugodneje ocenjujejo mladi z boljše samoocenjenima lastnim materialnim položajem in materialnim položajem izvirne družine, mladi z boljšim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli, v povprečju slabše vidijo svojo prihodnosti brezposelni (3,45 brezposelni vs. 3,90 ostali).

PROSTI ČAS: ŠPORT, KULTURA IN OSTALE AKTIVNOSTI

Prosti čas naj bi bil 'zgolj' čas za predah, zabavo, umiritev in počitek oz. čas za ukvarjanje z aktivnostmi, ki nudijo razvedrilo, sprostitvev, izpolnitev, raznovrstnost. Uporablja se za lastno regeneracijo, za kompenzacijo identitetnih izgub in razreševanje konfliktov, ki nastajajo v drugih sferah življenja (zlasti izobraževalni in zaposlitveni), za druženje in vzdrževanje socialnih mrež (Ule, 2000: 62). Pomembni kriterij, da dejavnost velja za prostočasno, je svoboda izbire – posamezniki morajo občutiti, da sami izbirajo, kaj bodo delali, in v tem naj bi načeloma uživali (Roberts, 2004).

(Zlasti) mladi lahko v prostem času mladi odkrivajo in razvijajo individualna zanimanja, osebno identiteto ter se z eksperimentiranjem preizkušajo v različnih socialnih vlogah, kar potencialno pomenljivo prispeva k njihovi integraciji v družbo (npr. v poklicno sfero). Bjarnadóttir (2004) na primer našteva štiri dimenzije kompetentnosti, ki naj bi jih pri mladih razvijale prostočasne dejavnosti: 1) zunanja osebna oz. praktična kompetentnost (fizično in kognitivno znanje, obvladovanje nečesa konkretnega), 2) notranja osebna oz. čustvena kompetentnost (npr. samonadzor), 3) zunanja socialna kompetentnost (socialne veščine) in 4) notranja osebna kompetentnost (sposobnost samorefleksije).

Kuhar (2007) opozarja na tri osrednje pasti, ki so potencialno povezane s preživljanjem prostega časa mladih, in sicer: 1) prevlado medijsko usmerjenih in potrošniško oblikovanih pasivnih, nekreativnih prostočasnih vzorcev, torej komercializacijo prostega časa; 2) komercializacija prostočasnih aktivnosti ustvarja dodatne socialne neenakosti in izključenosti; 3) (pretirano) strateško, storilnostno naravnano izrabo prostega časa za pridobivanje različnih kompetenc, znanj, certifikatov, namensko oblikovanje telesa itd. – vse te dejavnosti naj bi prispevale k boljšemu socialnemu položaju oz. k večji kompetitivnosti na številnih področjih, vendar se v takem primeru prostočasna sfera ne loči od drugih sfer.

Dosedanje raziskave na različnih vzorcih mladih v Sloveniji so pokazale, da največ mladih preživlja velik delež prostega časa s prijatelji oz. prijateljicami in partnerji oz. partnericami (Gril, 2004; Kuhar, 2011; Lavrič idr., 2010; Ule in Mihelj, 1995; Ule idr., 1996; Ule idr., 2000; Ule in Kuhar, 2002; Ule in Rener, 1998; Žavbi in Vipavc Brvar, 2004). Med najpogostejšimi prostočasnimi dejavnostmi različnih starostnih kategorij mladih in mladih iz različnih okolij so tudi gledanje televizije, poslušanje glasbe in ukvarjanje s športom. Precej mladih tudi hodi v kino ali na koncerte, na sprehod ali se ukvarjajo z računalnikom – zaradi razmaha in naraščanja možnosti rabe digitalnih tehnologij je zlasti glede slednjega posebej zanimivo preveriti, kakšni so najaktualnejši trendi.

Dnevne in tedenske dejavnosti v prostem času po pomenljivosti

Anketirani so na lestvici 1-5, od sploh ni pomembno do zelo pomembno, označili, kako pomembne se jim zdijo v spodnji tabeli navedene dejavnosti v njihovem vsakdanjem življenju. Za vrednotenje po pomembnosti namesto časovnega vrednotenja (koliko časa dnevno/tedensko se oseba ukvarja s posamezno dejavnostjo) sem se odločila na podlagi raziskovalnih izkušenj sebe in kolegov/-ic.

V spodnji tabeli so dejavnosti razvrščene po srednji vrednosti. Pod N (numerus) je navedeno število anketiranih, ki so posamezno dejavnost vrednotili – le za te smo računali srednjo vrednost. Pri vsaki od dejavnostnih je vsaj kak anketiranec označil, da se dejavnost ne nanaša nanj. Vsi odstotki (v štirih stolpcih) se pa nanašajo na celoten vzorec.

Druženje s prijatelji in partnerjem/-ko je tudi v tej raziskavi med glavnimi dejavnostmi v vsakdanjem življenju, poleg ukvarjanja z lastnimi otroki. Na tretjem mestu je čas, ki ga oseba posveti samo sebi – ker nismo spraševali po času, porabljenem za to dejavnost, ne moremo sklepati, ali se pripisani pomen udejanja tudi v sami dejavnosti. Vsekakor pa je pomemben podatek, kako visoko mladi ob velikem pomenu druženja vrednotijo tudi čas zase. Peto mesto po pomembnosti pa zavzemajo organizirane prostočasne dejavnosti, kot so treningi in obšolska izobraževanja. Pri tej postavki so žal hkrati omenjeni tako treningi kot obšolska izobraževanja. Podobnega ranga pomembnosti kot organizirane dejavnosti sta poslušanje glasbe ter priprava na šolo. Prav tako pomembne so anketiranim dejavnosti druženja znotraj izvorne družine tako s starši kot z brati/sestrami, vključno s skrbjo za družinske člane (za slednje je kar 44,3% anketiranih dejalo, da jo ocenjuje kot pomembno ali zelo pomembno). Aktivnosti na računalniku (in seveda smo dodali na tablici in pametnem telefonu), obisk kulturnih prireditev, gledanje televizije ali filmov ter lenarjenje so presenetljivo na dnu ranga pomenljivih dejavnosti. Med najmanj pomembnimi sta se znašla gospodinjska opravila in nakupovanje.

Kako pomembne so v tvojem vsakdanjem življenju (ko nisi v šoli/slужbi) naslednje aktivnosti?

	(Sploh) niso pomembne (%)	Niti niti (%)	So (zelo) pomembne (%)	Se ne nanaša (%)	M	SD	N
druženje s prijatelji/-cami, vrstniki	2,3	7,2	90,0	0,5	4,59	,687	619
ukvarjanje z lastnimi otroki	1,3	1,3	23,1	74,2	4,49	,939	205
čas, ki ga posvetim samo sebi	1,4	9,8	88,6	0,2	4,33	,728	792
druženje s fantom/dekletom, možem/ženo	1,6	1,9	74,6	21,9	4,22	,707	789
treningi, obšolska izobraževanja in druge organizirane prostočasne dejavnosti	6,3	15,9	71,5	6,2	3,98	,906	744
poslušanje glasbe	7,9	16,8	75,2	0,2	3,98	,972	792
učenje in priprava na šolo	4,7	14,4	64,0	17,00	3,94	,861	659
druženje z brati, sestrami	6,9	18,3	59,4	15,5	3,83	,930	670
skrbim oz. pomagam skrbeti za brate ali sestre, starše ali stare starše	5,8	15,6	44,3	34,4	3,76	,920	521
nekaj počnem skupaj s starši/skrbniki	10,2	23,9	57,6	8,3	3,65	,989	727
aktivnosti na računalniku, tablici, pametnem telefonu	12,5	28,4	58,7	0,3	3,63	,966	790
gospodinjska opravila, delo na vrtu, na kmetiji	13,4	27,5	47,5	11,6	3,44	,940	701
obisk kulturnih prireditev in dogodkov (koncerti, predstave ipd.)	18,4	31,4	47,9	2,3	3,35	1,031	775
lenarjenje	22,7	28,2	46,9	1,6	3,32	1,151	780
gledanje televizije ali filmov	27,0	32,0	39,8	1,2	3,14	1,083	784

nakupovanje	28,1	37,5	33,5	0,9	3,03	1,007	786
-------------	------	------	------	-----	------	-------	-----

Opomba: lestvica 1-5 od sploh niso pomembne do zelo pomembne; odgovori sploh niso pomembne + niso pomembne ter pomembne in zelo pomembne so združeni.

Tudi v tem sklopu smo ugotavljali, katere postavke so toliko notranje konsistentne, da lahko tvorijo indeks. Dobili smo dva indeksa, ki smo ju poimenovali vsakdanje življenje in prosti čas:

-vsakdanje življenje: učenje in priprava na šolo; gospodinjska opravila, delo na vrtu, na kmetiji; nakupovanje; nekaj počnem skupaj s starši/skrbniki; druženje z brati, sestrami; ukvarjanje z lastnimi otroki; skrbim oz. pomagam skrbeti za brate ali sestre, starše ali stare starše (Cronbachov koeficient alfa znaša 0.664)

- prosti čas: druženje s prijatelji/-cami, vrstniki; druženje s fantom/dekletom, možem/ženo; treningi, izvenšolska izobraževanja in druge organizirane prostočasne dejavnosti; lenarjenje; aktivnosti na računalniku, tablici, pametnem telefonu; gledanje televizije ali filmov; poslušanje glasbe; obisk kulturnih prireditev in dogodkov (koncerti, predstave ipd.); čas, ki ga posvetim samo sebi (Cronbachov koeficient alfa je 0.762).

Statistično značilnih povezav med tema indeksoma in socialno-demografskimi spremenljivkami je malo, pravzaprav analiza po socialno-demografskih spremenljivkah ni pokazala nobene statistično značilne povezave med temi spremenljivkami in indeksom prostega časa. Indeks vsakdanje življenje pa je statistično značilno višji pri ženskah, katolikih in mladih s starši z nižjo izobrazbo.

Pomen, ki ga mladi v Ljubljani pripisujejo prostočasnim dejavnostim, je razviden tudi iz sklopa, pri katerem so anketirani prav tako na lestvici od 1-5 (od sploh ni pomembno do zelo pomembno) ocenjevali, kako pomembne so spodaj navedene dejavnosti za njih v običajnem tednu. Med naštetimi dejavnostmi sta najvišje rangirani druženje s prijatelji in šport. Nad povprečno vrednostjo so tudi izleti, obiskovanje sorodnikov, branje knjig ali časopisov, spremljanje razvedrilnih vsebin v medijih/na spletu. Okrog povprečja so spremljanje politike, ukvarjanje z umetniško oz. kreativno dejavnostjo in zabave/žuri (slednje zanimivo nizko v primerjavi z visokim pomenom druženja s prijatelji). Pod povprečje se je uvrstilo pisanje.

Kako pomembne so zate v tvojem običajnem tednu naslednje dejavnosti?

	(Sploh) niso pomembne (%)	Niti niti (%)	So (zelo) pomembne (%)	M	SD
se družim s prijatelji (doma, ali v lokalih, na zbirališčih mladih itd.)	3,7	10,9	85,4	4,11	,764
ukvarjam se s športom	9,6	20,9	69,4	3,91	1,036
hodim na izlete	11,5	25,6	62,8	3,67	,944
obiskujem sorodnike	12,9	30,7	56,3	3,52	,909
berem knjige in/ali časopise (bodisi v tiskani bodisi v elektronski obliki)	17,6	27,2	55,2	3,46	1,087
spremljam zabavne/razvedrilne vsebine v medijih oz. na spletu	17,6	31,9	50,5	3,39	,962
spremljam kaj se dogaja v politiki doma in po svetu	31,7	28,9	39,4	3,07	1,187
se ukvarjam z glasbo (igram, pojem, plešem), gledališčem, likovno	38,4	23,7	38,0	3,00	1,302

umetnostjo ali z neko drugo kreativno dejavnostjo					
hodim na zabave/žure	23,8	29,4	36,8	2,99	1,194
pišem (dnevnik, pesmi, pisma, blog itd.)	59,1	24,5	16,7	2,32	1,185
N-povsod 793					

Opomba: lestvica 1-5 od sploh niso pomembne do zelo pomembne; odgovori sploh niso pomembne + niso pomembne ter pomembne in zelo pomembne so združeni.

Štiri izbrane dejavnosti iz teh dveh sklopov sem analizirala po socialno-demografskih spremenljivkah. Korelacij je relativno malo, in sicer so naslednje:

- druženje s prijatelji/-cami: sorazmerno večji pomen mu pripisujejo dijaki;
- ukvarjanje se s športom: sorazmerno večji pomen mu pripisujejo zaposleni;
- ukvarjanje z umetniško/kreativno dejavnostjo: večji pomen temu pripisujejo otroci staršev z visoko izobrazbo in mladi z višji uspehom v osnovni in srednji šoli;
- branje knjig in/ali časopisov: večji pomen temu pripisujejo starejši, študenti/-ke, anketirani z višjim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli ter ženske.

Virtualne lokacije druženja

Skoraj vsi sodelujoči v anketi imajo osebni profil na spletnem omrežju Facebook. Več kot tri četrtine ima osebni profil na Youtube. 69,1% ima Instagram profil, le nekoliko manj Snapchat. Pinterest profil ima dobra tretjina, Twitterjevega slaba tretjina, Flickr pa 5,2%. Seveda dejstvo, da imajo ustvarjen profil, ne pomeni avtomatsko, da so v posameznem omrežju tudi aktivni.

Imaš osebni profil na posameznem omrežju?

	%	N
Facebook	95,2	793
Youtube	78,4	793
Instagram	69,1	793
Snapchat	63,7	793
Pinterest	36,0	793
Twitter	32,3	793
Flickr	5,2	793

Iz zgornjih odgovorov smo izračunali število profilov na osebo, kar prikazuje sledeča tabela. 1,6% anketiranih nima osebnega profila na nobenem od omrežij. Malenkost manj kot petina ima en profil ali dva. Največ anketiranih (po 20-25%) ima 3, 4 ali 5 osebnih profilov.

Statistično značilno imajo več profilov ženske in mlajši anketiranci (zlasti dijaki/-nje in študenti/-ke).

Na koliko omrežjih ima oseba profil?

	%
0	1,6
1	5,1
2	14,0
3	20,4

4	25,5
5	20,4
6	9,6
N	793

Kulturno udejstvovanje

Obiskovanje kulturnih prireditev se je v predhodnem sklopu izkazalo za relativno gledano manj pomenljivo (vsaj na dnevni ravni, kot je bilo zastavljeno vprašanje, veljalo bi to vprašanje raje zastaviti v sklopu, ki se nanaša na tedenske dejavnosti). Tabela v nadaljevanju kaže bolj natančno, kako pogosto mladi obiskujejo posamezne kulturne institucije. Nekaj več kot tretjina anketiranih najmanj nekajkrat letno obiše muzej, dobra četrtina galerijo, slaba polovica gledališče (več kot desetina vsaj enkrat mesečno), glasbeni dogodek in kino pa nekajkrat letno obiše skoraj tri četrtine (pri čemer je v obeh slednjih primerih okrog petina anketiranih vsaj mesečnih obiskovalcev).

Kako pogosto zahajaš v/na ...

	Vsaj 1-krat tedensko (%)	Vsaj 1-krat mesečno (%)	Vsaj nekajkrat letno (%)	1-krat letno ali manj (%)	N
Muzej	1,0	4,0	32,7	62,2	793
Galerijo	1,6	4,1	22,2	72,1	793
Gledališče	2,2	8,9	32,6	56,3	793
Glasbeni dogodek, koncert	4,2	17,6	50,8	27,4	793
Kino	2,7	17,0	54,6	25,7	793

Kdo pa so pogostejši obiskovalci danih institucij po socialno-demografskih značilnostih? Muzej, galerijo in gledališče statistično značilno pogosteje obiskujejo mladi z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo in tisti, ki bolje ocenjujejo lasten materialni položaj. Galerijo in gledališče (najpogosteje obiskujejo dijaki/-nje, predvsem dijaki/-nje z višjim uspehom. Gledališče primerjalno s Slovenci (tudi oba starša Slovenca) manj obiskujejo Neslovenci, kar ne velja za ostale štiri institucije. Na koncerte najpogosteje hodijo študenti/-ke, podpovprečno pa brezposelne osebe.

Zadovoljstvo s preživljanjem prostega časa

Anketirani so v zvezi s prostim časom ocenjevali, v kolikšni meri držijo zanje trditve, navedene v spodnji tabeli. Skoraj dve tretjini anketiranih je zadovoljnih s tem, kako preživljajo svoj prosti čas, 43,3% jih je zadovoljnih s količino prostega časa. Dobra tretjina jih pravi, da si iz finančnih razlogov ne morejo privoščiti zelenih aktivnosti. Več kot polovica je zadovoljnih s količino informacij o prostočasnih možnostih. Slaba tretjina pogreša v Ljubljani več prostorov za druženje, podoben delež jih pravi, da je v Ljubljani premalo dogajanja za mlade. 61,5% anketiranih pravi, da se za prostočasne aktivnosti odločajo skupaj s prijatelji.

	Ne drži zame (%)	Niti niti (%)	Drži zame (%)	M	SD	N
Zadovoljen/-na s tem, kako preživljam svoj prosti čas.	7,9	29,0	63,2	3,74	,874	793

Zadovoljen/-na sem s tem, koliko prostega časa imam.	30,8	25,8	43,3	3,15	1,112	793
V Ljubljani pogrešam več prostorov za druženje.	27,7	30,7	41,6	3,21	1,119	793
V Ljubljani je premalo dogajanja za nas mlade.	36,7	32,6	30,7	2,97	1,107	793
Iz finančnih razlogov si ne morem privoščiti pristočasnih aktivnosti, ki si jih želim.	38,1	25,4	36,4	2,99	1,229	793
S prijatelji/-cami se skupaj odločamo za pristočasne dejavnosti.	12,9	25,7	61,5	3,60	,934	793
Na voljo je dovolj informacij za odločanje o možnostih pristočasnega udejstvovanja.	13,7	31,1	54,2	3,52	,931	793

Opomba: lestvica 1-5 od sploh ne drži zame do zelo drži; odgovori sploh ne drži + ne drži ter drži in zelo drži so združeni.

Tudi pri teh trditvah je bila opravljena analiza po socialno-demografskih spremenljivkah. V naslednji tabeli so vidne značilne razlike. Izpostaviti velja, da si želene pristočasne dejavnosti težje privoščijo mladi, ki lasten materialen položaj in položaj svoje izvorne družine ocenjujejo kot slab(š)ega, mladi s starši brez visoke izobrazbe, dijaki/-nje, študenti/-ke, brezposelni in učenci s slabšim uspehom v osnovni šoli. Pri zaposlenih je izziv premajhna količina prostega časa, ki ga imajo na voljo.

	Zadovolje n/-na z načinom preživljanja a prostega časa.	Zadovoljen /-na sem s tem, koliko prostega časa imam.	Pogrešam več prostorov za druženje.	V Ljubljani je premalo dogajanja za mlade.	Iz finančnih razlogov si ne morem privoščiti.	S prijatelji/-cami se skupaj odločamo o PČ akt.	Na voljo je dovolj informacij o PČ.
Spol (M-Ž)	3,82 – 3,66				3,15/2,83		
Starost				Starejši nižje strinjanje	Starejši višje strinjanje	Starejši nižje strinjanje	Starejši višje strinjanje
Dijak/-inja (da/ne)					2,51/3,13	3,78/3,55	3,31/3,57
Študent/-ka (da/ne)					3,12/2,86		
Zaposlen/-a (da/ne)		3,02/3,20				3,49/3,64	3,62/3,47
Brezposeln/-a (da/ne)		3,95/3,08	3,59/3,18		3,71/2,94		
Mat. položaj pos. (slab/ dober)	3,51/3,99	3,04/3,27	3,34/3,07	3,10/2,82	3,48/2,43		3,43/3,62
Mat. položaj družine (slab - dober)	3,54/3,89		3,33/3,12	3,07/2,90	3,46/2,64		
Izobrazba staršev (vsaj					3.10/2.73		

en z VŠ/ noben starš VŠ)							
Uspeh v OŠ (največ dober/4 ali 5)	3,92/3,73	3,75/3,13		3,62/2,95	3,87/2,97	4,11/3,58	
Uspeh v SŠ (največ dober/4 ali 5)			3,64/3,20				
Biva v Lj (da/ne)			3,11/3,32				
Narodnost (Slo/ne Slo)		3,12/3,42		2,95/3,22		3,57/3,84	3,53/3,37
Katolik (da/ne)							
Partnerstvo (da/ne)						3,43/3,62	

VREDNOTNE USMERITVE MLADIH

Odnos mladih do družbe naj bi v zahodnem svetu v zadnjih nekaj desetletjih zaznamoval rastoč individualizem in razpad starih struktur, ki so prejšnjim generacijam dajale trdno orientacijo (Ule, 2000). Stare predstave o kolektivnih dolžnostih in lojalnostih izginevajo, uveljavlja se »individualizirana etika vsakdanjega življenja« (Ule idr., 2008: 76). Raziskave vrednotnih orientacij mladih in življenjskih stilov mladih v Sloveniji v devetdesetih letih kažejo splošen upad zanimanja mladostnikov za politična in družbena vprašanja ter vse višje vrednotenje individualnosti in zasebnosti, kar se izraža skozi pripisovanje pomembnosti vrednotam materialne in socialne varnosti, prijateljstva, medosebnih odnosov, zdravega okolja, kakovosti vsakdanjega življenja, samouresničevanja (Ule in Kuhar, 2002; Ule, 2008). Dosedanje raziskave do nakazovale izrazito zasebniško usmerjenost (obrat) v ozek družinski in prijateljski krog, ki ne obsega participativnih praks v smislu širšega skupnostnega ali družbenega angažiranja ali vsaj zanimanja za družbeno dogajanje, temveč mlade pri tem uspava, če ne celo paralizira. Vsaj določene vrednote zasebne sfere (npr. ukvarjanje s sabo) se v veliki meri udejanjajo na trgu medijskih, potrošniških in pristočasnih stilov, mode ter oblikovanja in estetizacije telesa. Mladi v Sloveniji od pričetka 90-ih let dalje izražajo zgoj minimalno zanimanje za politiko, vero in vojaške stvari. Kot pravi Ule (1996), so bile globalne, ideološke in celostno zgrajene vrednotno-življenjske usmeritve zamenjane s partikularnimi, navidezno fragmentiranimi in konkretnimi vrednotami.

V dani študiji so anketirani vsako vrednoto iz nabora, prikazanega v tabeli spodaj, ocenjevali na lestvici od 1 do 5, od sploh ni pomembno do zelo pomembno. V tem sklopu se je po pomoti znašla tudi postavka ne razumem in pri vsaki vrednoti je ta odgovor izbralo nekaj anketiranih, tako da so N-ji (zadnji stolpec) povsod nekoliko manjši od končne velikosti vzorca 793.

V spodnji tabeli so vrednote razvrščene po povprečni vrednosti (M) pripisanega pomena. Kot najbolj pomenljive so se uvrstile vrednote zdravje, svoboda, uživanje življenja, lastna samostojnost in družina. Dani način merjenja ni identičen oz. povsem primerljiv z rezultati obstoječih slovenskih mladinskih študij, vendar pa vseeno lahko izpostavimo, da so med najpomembnejšimi vrednotami poleg zdravja in družine (ki sta zdaleč na prvem mestu v predhodnih študijah) tudi bolj 'tipično mladostne' vrednote, kot že navedene svoboda, uživanje življenja in samostojnost. V preteklih študijah se je med najpomembnejšimi vrednotami vselej znašlo tudi prijateljstvo – ta vrednota v dani študiji ni bila zastavljena, vendar ne dvomimo, da bi se nahajalo na vrhu ranga pomembnosti.

Med bolj pomembnimi so v dani raziskavi uvrščene še številne in raznolike vrednote, od vrednot pravičnejše, solidarnostne, kakovostne družbe (kot recimo enakost med ljudmi in spoloma, pravica do splava, ekologija itd.) do vrednot, kot so kariera, denar, zabava. Med najmanj pomembnimi vrednotami so religija in duhovnost ter blagovne znamke, pa tudi zunanji izgled.

Zanima nas, kaj v svojem življenju vrednotiš bolj, kaj manj. Kako pomembno se ti zdi naslednje?

	(Sploh) niso pomembne (%)	Nekje vmes (%)	(Zelo) so pomembne (%)	M	SD	N
Zdravje	3,1	15,0	96,9	4,78	,503	789

Svoboda	0,6	2,8	96,6	4,74	,545	790
Uživanje življenja	0,8	3,4	95,7	4,63	,605	788
Lastna samostojnost, avtonomija	1,2	5,1	93,8	4,57	,684	788
Družina	2,7	6,6	90,6	4,54	,785	791
Enakost med ljudmi	3,3	10,2	86,5	4,43	,861	790
Enakost med spoloma	4,6	8,6	86,7	4,42	,917	786
Zdrav način življenja	1,6	11,7	86,7	4,35	,752	787
Pravica do splava	7,9	14,2	78,0	4,20	1,084	776
Delati kariero	4,1	16,9	79,0	4,10	,862	790
Ekologija	5,2	18,7	76,1	4,05	,944	782
Državna pomoč revnejšim slojem	5,3	19,7	75,1	4,03	,932	785
Denar	4,3	18,7	77,00	4,02	,847	790
Zabava	4,9	23,8	71,2	3,95	,892	789
Slovenska država	10,2	25,4	64,4	3,80	1,046	788
Podjetništvo	12,5	33,1	54,4	3,60	1,042	778
Zunanji izgled	16,8	37,9	45,2	3,35	,990	786
Duhovnost	23,4	30,4	36,1	3,02	1,272	777
Religija	54,2	22,9	22,9	2,45	1,325	769
Blagovne znamke	53,5	28,9	17,6	2,45	1,178	786

Opomba: lestvica 1-5 od sploh niso pomembne do zelo pomembne; odgovori sploh niso pomembne + niso pomembne ter pomembne in zelo pomembne so združeni.

Na danem sklopu vrednot smo izvedli faktorsko analizo, ki je pokazala pet faktorjev, odstotek pojasnjene variance je 40,870. Trije od faktorjev tvorijo indekse z dovolj visoko zanesljivostjo in vsebinsko veljavnostjo.

Oblikovane indekse sem poimenovala socialno-demokratski, neoliberalen in konzervativen: -socialno-demokratski: svoboda, lastna samostojnost, enakost med ljudmi, enakost med spoloma, državna pomoč revnejšim slojem, ekologija, pravica do splava - Cronbachov koeficient alfa znaša 0.749;

-neoliberalen¹⁷: delati kariero, podjetništvo, denar, zunanji izgled, blagovne znamke - Cronbachov koeficient alfa znaša 0.655;

-konzervativen: družina, religija, duhovnost, slovenska država - Cronbachov koeficient alfa znaša 0.672.

Povprečne vrednote in standardni odkloni teh indeksov so naslednji: socialno-demokratski – 4,35 (0,55), neoliberalen – 3,50 (0,68), konzervativen – 3,46 (0,75).

Faktorja s premajhno notranjo konsistentnostjo za tvorbo indeksov sta: zdravje in zdrav način življenja ter uživanje življenja in zabava. Informativno je, da gre za pomensko različne sklope vrednot.

Statistično značilne povezave med temi indeksi in socialno-demografskimi spremenljivkami so naslednje:

- socialno-demokratske vrednote so bolj izražene med ženskami, starejšimi, študenti, nekatoliki, Slovenci, mladimi, ki ugodneje ocenjujejo materialni položaj svoje družine ter pri mladih z višjim uspehom v srednji šoli;

¹⁷ Ta indeks bi lahko poimenovali tudi statusno-materialističen, kot so ga v Mladini 2010, vendar ga nismo poimenovali enako, ker ne obsega enakih vrednot.

- neoliberalne vrednote so bolj izražene med mlajšimi, katoliki, Neslovenci, tistimi, katerih starši imajo nižjo izobrazbo, in mladimi s slabšim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli;
- konzervativne vrednote so bolj izražene med mlajšimi, dijaki/-njami, katoliki, Neslovenci, manj pa med mladimi s slabšim učnim uspehom v osnovni šoli.

PARTICIPACIJA IN MLADI

Participacijo mladih lahko v najširšem smislu definiramo kot proces, s katerim mladi (so)nadzirajo in vplivajo na pobude, odločitve in vire, ki se jih tičejo – idealno-tipsko pomeni realne možnosti, ki jih mladi imajo, da vplivajo na svojo življenjsko situacijo v vseh sferah. V evropskem kontekstu participacija poteka v okviru demokratičnih struktur političnih institucij (dnevne politike) in civilne družbe oz. skupnostnega življenja. Angažma glede kolektivnih interesov in odgovornost vplivanja na vladajoče se izraža v zanimanju za politiko, v udeležbi na volitvah in referendumih, v protestih in drugih oblikah akcij, pa tudi v vključenosti v organizacije.

Raziskave med mladimi v različnih evropskih državah kažejo, da so v upadanju predvsem konvencionalne oblike politične participacije (Spannring, 2009), medtem ko so v porastu novejša oblike državljskega delovanja (Hoikkala, 2009). Večina mladih ne zavrača politike *per se*, temveč predvsem obstoječe strukture in oblike organiziranosti sodobne demokratične države, odpor čutijo zlasti do politikov in strank oz. do strankarskega delovanja, pri čemer se distanca do politikov oz. strank prenaša tudi na druge organizirane družbene institucije, kot so sindikati in mladinske organizacije (Hurrelmann, 2007). Skratka, upadalo naj bi zanimanje za konvencionalno, tradicionalno, v bistvu za maskulinizirano obliko političnosti, ki gradi na argumentu moči in oblasti, narašča pa zanimanje za političnost, ki obsega senzibilnost za socialne in moralne probleme svojega okolja, nekakšno 'državljsko zavest' (Haller, 2002).

Mladim naj bi bile bližje *ad hoc* oblike participacije na 'on-off' osnovi s kratkoročnimi učinki (Roudet, 2009), ki so združljive z njihovimi življenjskimi stili in so relevantne za njihovo življenje. Zlasti na lokalni ravni se participacija ne dogaja nujno prek formalnih institucionaliziranih kanalov (npr. v mladinskih organizacijah/klubih), temveč v številnih neformalnih, bolj individualiziranih kontekstih in oblikah. Nove oblike participacije naj bi izhajale predvsem iz problemov, povezanih s kakovostjo življenja in zmanjševanjem družbenih konfliktov. Ključno vlogo pri teh procesih ima dandanes velikokrat medmrežje, ki pa služi predvsem kot platforma za izmenjavo informacij in ideologij ter za organiziranje aktivnosti že angažiranih (skratka bolj kot tehnični pripomoček), ne pa toliko za pridobivanje novih sodelujočih (Banaji, 2009).

Participacija se po definiciji nanaša na politično in kolektivno delovanje. Družbene strukture se običajno spreminja prek javnih institucij ali s politikami. Vendar pa lahko tudi sodobnejše oblike participacije, ki potekajo zunaj formalnih institucij – tako tiste, ki izhajajo iz nepolitičnih (življenjsko-stilnih) prostočasnih dejavnosti (npr. potrošništva, druženja v javnosti ipd.), kot tudi politična gibanja (npr. tudi 'nelegitimne' oblike, kot so mladinski izgredi) – namenoma ali nenačrtno prispevajo k strukturnim spremembam.

Zanimanje za družbeno-politično dogajanje

Poglejmo najprej samooceno zanimanja za aktualno družbeno-politično dogajanje. Slaba polovica mladih pravi, da se zanj zanimajo ali celo zelo zanimajo. Ta rezultat je relativno zadovoljiv, ni pa neposredno primerljiv z raziskavami, kot so Mladina 2000 in 2010 ali Socialno-ekonomski položaj študentov v Sloveniji (Ule idr., 2008). V Mladini 2000 (Mihelj, ur., 2002) je le 8,9 % anketirancev dejalo, da je njihovo zanimanje veliko ali zelo veliko, v Mladini 2010 (Flere idr., 2013) je povprečno zanimanje 15-29-letnikov za politikov na lestvici 1-4 na vrednosti 2, v raziskavi Socialno-ekonomski položaj študentov v Sloveniji je kar 73 % študentov/-k dejalo, da jih politika sploh ne zanima ali malo, samo 6 %

študentov/-k politika zelo zanima. Razliko v odstotkih si lahko razlagamo tudi kot posledico razumevanja besede politika vs. aktualno družbeno-politično dogajanje.

Gledano v celoti, koliko se zanimaš za aktualno družbeno-politično dogajanje?

	%
Sploh se ne zanimam	12,5
Se ne zanimam	14,3
Niti niti	24,7
Se zanimam	35,5
Zelo se zanimam	13,0
N=793	

Statistično značilne razlike pri tem vprašanju po socialno-demografskih spremenljivkah so razvidne v naslednji tabeli. Zanimanje s starostjo narašča. Višje je pri učno uspešnejših mladih ter pri tistih z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo. Pri materialnem položaju ni statistično značilnih razlik, brezposelni in Neslovenci se manj zanimajo za aktualno družbeno-politično dogajanje.

Spol (M-Ž)	3,34/3,11
Starost	S starostjo zanimanje narašča
Spol (M/Ž)	2,84/3,33
Starost	3,49/2,94
Dijak/-inja (da/ne)	
Študent/-ka (da/ne)	2,89/3,25
Zaposlen/-a (da/ne)	
Brezposeln/-a (da/ne)	
Materialni položaj posameznika (slab / dober)	2,94/3,42
Materialni položaj družine (slab / dober)	2,49/3,24
Izobrazba staršev (vsaj en z visoko izobrazbo – nobeden od staršev z VŠ)	2,61/3,25
Uspeh v OŠ (največ dober / 4 ali 5)	
Uspeh v SŠ (največ dober / 4 ali 5)	3,28/2,69
Biva v Ljubljani (da/ne)	
Narodnost (Slo/ne Slo)	

Zanimanje za aktualno družbeno-politično dogajanje je statistično značilno povezano tudi z drugimi kazalniki participacije, ki jih navajamo v nadaljevanju: poznavanjem mladinskih institucij oz. organov, udeležnostjo na volitvah in nekonvencionalnimi političnimi dejavnostmi, ter z oceno lastne politične učinkovitosti ter legitimnosti politike. Prav tako se tisti, ki se bolj zanimajo za aktualno družbeno-politično dogajanje, v povprečju več vključujejo v usposabljanja in različne pobude.

Udeležba na volitvah

Sledeča tabela prikazuje odstotke mladih, ki so se udeležili posameznih volitev, torej najbolj klasične oblike participacije v reprezentativni demokraciji. Če odštejemo mlade, ki še niso imeli volilne pravice, dobimo za lokalne, državnozborske in predsedniške volitve odstotke

okrog 70% udeležencev, kar je nad povprečjem vseh državljanov z volilno pravico (ta je znašala na danih treh volitvah 45,22%, 50,99% in 41,74%).

Ali si se udeležil/-a:

	Da (%)	Ne (%)	Brez volilne pravice (%)	N
zadnjih lokalnih volitev (oktober 2014)?	47,9	21,4	30,6	791
zadnjih državnozborskih volitev (junij 2014)	46,6	22,3	31,1	791
zadnjega referenduma (september 2017)	36,1	45,6	18,3	791
zadnjih volitev za predsednika republike (oktober – 1. krog ali november-2. krog 2017)	49,0	28,3	22,7	583*

*Vprašanje je bilo dodano med potekom anketiranja.

Analiza po socialno-demografskih spremenljivkah je pokazala na statistično značilno povezavo med udeležbo na volitvah in starostjo, višjo izobrazbo staršev, boljšim materialnim položajem posameznika in družine, višjim učnim uspehom, slovensko narodnostjo (med Neslovenci/-kami ni udeleženi na volitvah), prav tako je višja verjetnost udeležbe na volitvah pri mladih, ki se čutijo povezane s katoliško religijo.

'Nekonvencionalne' oblike participacije

Nadalje smo ugotavljali, kolikšen odstotek mladih se udeleži v političnih dejavnostih, ki so jih v preteklosti imenovali alternativne ali nekonvencionalne oblike participacije. Gre za bolj individualizirane, neposredne, neinstitucionalizirane oblike državljanske aktivnosti (Lavrič idr., 2010).

Skoraj tretjina anketiranih je izrazila, da so kupovali ali bojkotirali izdelke iz političnih, etičnih ali okoljevarstvenih razlogov. Oba odstotka t.i. potrošniške participacije sta višja kot v raziskavi Mladina 2010, kjer je odstotek bojkota ali nakupa določenih proizvodov iz teh razlogov le 12,6%¹⁸. Skoraj četrtina je navedla, da so na spletu izrazili svoje mnenje glede politično relevantne teme, skoraj osmina se je udeležila demonstracij oz. protesta. Skoraj 5% je po zidovih pisalo sporočila z družbeno-kritično vsebino.

Ali si v zadnjih 2 letih:

	Da (%)	N
Kupoval/-a določene izdelke iz političnih, etičnih ali okoljevarstvenih razlogov.	32,0	793
Bojkotiral/-a nakup določenih izdelkov iz političnih, etičnih ali okoljevarstvenih razlogov.	30,0	793

¹⁸ Podatki dane raziskave niso neposredno primerljivi z Mladino 2010, saj je bilo vprašanje v slednji formulirano na način: ali si že opravljaj navedeno politično dejavnost ali bi jo bil pripravljen opravljati.

Napisal/-a svoje mnenje/stališče na spletnem forumu, blogu, Twitterju, v pismih bralcev ipd. glede politično relevantne teme.	22,5	793
Bil/-a prisoten/-a na demonstracijah, protestih.	14,7	793
Po zidovih pisal/-a sporočila ali grafite z družbeno-kritično vsebino.	4,7	793

Dodatna analiza je pokazala, da slaba polovica anketiranih ni bila udeležena v nobenem od teh političnih aktov, slaba četrtnina je bila udeležena v enem, 30% pa v dveh ali več.

Število aktivnosti s področja politične participacije v zadnjih dveh letih

	%
0	46,0
1	24,1
2	16,3
3	8,4
4	4,0
5	1,2
N	793

Analiza glede aktivne udeležnosti v političnem življenju (število aktivnosti) po socialno-demografskih spremenljivkah kaže, da so mladi moški politično bolj aktivni kot mlade ženske, nadproporcionalno aktivni so študenti/-ke, prav tako mladi z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo; podproporcionalno aktivni pa so katoliki.

Ocena lastne informiranosti, pripravljenosti za angažiranje in politične učinkovitosti

Zanimalo nas je tudi, kako mladi zaznavajo svojo vlogo in vpliv na področju konvencionalne politike in nasploh pripravljenost za angažiranje za družbene spremembe, pa tudi kako dojemajo politike ter vlogo konvencionalne politike za družbene spremembe. Raziskavi Mladina 2000 in 2010 sta obe pokazali, da večina mladih nima občutka, da politiko razumejo ter da lahko vplivajo na politične odločitve in dejanja političnih elit, v 2010 je politična učinkovitost mladih celo nižja kot v 2000. Recimo 56% mladih se je v Mladini 2010 strinjalo s trditvijo, da nimajo nobenega vpliva na to, kar počne oblast, 58% meni, da se politiki ne ukvarjajo z mnenjem ljudi, kot so oni sami. Raziskava Socialno-ekonomski položaj študentov v Sloveniji (Ule idr., 2008) je pokazala, da mladi sicer ocenjujejo svoj (potencialen) vpliv na družbene spremembe kot majhen, so se pa pripravljeni angažirati v izvajanju le-teh (le 9% se jih ni bilo pripravljenih angažirati).

V dani raziskavi se je 57% mladih pripravljenih angažirati v akcijah za družbene spremembe; skoraj polovica izraža, da se počutijo politično neučinkovite – brez vpliva na oblast. 40,1% priznava pomanjkanje lastnih informacij za odgovorno odločanje. Le 29,0% se strinja s trditvijo, da skozi politiko nima smisla poskušati spremeniti stvari. Okrog polovica anketiranih se je strinjala s trditvama, da politikom ni mar, kaj si mislijo mladi, in kaj si mislijo ljudje.

	Se ne strinjam (%)	Niti niti (%)	Se strinjam (%)	M	SD	N

Nimam dovolj informacij, da bi se lahko odgovorno odločal o politiki.	33,2	26,6	40,1	3,11	1,162	793
Ljudje, kot sem jaz, nimamo nobenega vpliva na to, kar počne oblast.	27,2	25,5	47,3	3,31	1,206	793
Skozi politiko nima smisla poskušati spremeniti stvari.	42,5	28,5	29,0	2,86	1,151	793
Pripravljen/-a sem se angažirati v akcijah, ki prinašajo spremembe družbi.	14,5	28,4	57,0	3,54	,992	793
Politikom ni mar, kaj si mislimo mladi.	16,1	30,7	53,2	3,57	1,051	793
Politikom ni mar, kaj si mislijo ljudje.	20,8	30,3	48,9	3,44	1,078	793

Opomba: lestvica 1-5 od sploh se strinjam do zelo se strinjam; odgovori sploh ne strinjam + strinjam ter se strinjam in zelo se strinjam so združeni.

V spodnji tabeli so prikazane korelacije med posameznimi trditvami, ki dajejo dodatni uvid v razmišljanje mladih o politiki in njihovi pripravljenost na angažiranje za družbene spremembe. Mladi, ki ocenjujejo, da nimajo dovolj informacij, se čutijo manj politično učinkovite (brez vpliva na oblast) in nižje ocenjujejo zanimanje politikov za mnenje ljudi, posebej mladih, ter smiselnost spreminjanja družbe skozi politiko; hkrati pa ne gre za to, da se ne bi bili pripravljene angažirati za družbene spremembe. Vse naštetu velja tudi za mlade, ki se počutijo manj politično učinkovite. Zanimivo je, da sta pripravljenost na angažma za družbene spremembe in ocena smiselnosti spreminjanja skozi politiko v negativni korelaciji. Pripravljenost na angažiranje pa pozitivno korelira z oceno, da politikom ni mar za mnenje ljudi na sploh in posebej mladih. Ti rezultati nakazujejo na razočaranje s konvencionalno politiko oz. politiki in celo, da ta poganja angažma za družbene spremembe ali pa obratno: tisti, ki so (potencialno) bolj angažirani, so bolj razočarani nad konvencionalno politiko.

	Ljudje, kot sem jaz, nimamo nobenega vpliva na to, kar počne oblast.	Skozi politiko nima smisla poskušati spremeniti stvari.	Pripravljen/-a sem se angažirati v akcijah, ki prinašajo spremembe družbi.	Politikom ni mar, kaj si mislimo mladi.	Politikom ni mar, kaj si mislijo ljudje.
Nimam dovolj informacij, da bi se lahko odgovorno odločal o politiki.	,363**	,327**	-,048	,148**	,179**
Ljudje, kot sem jaz, nimamo nobenega vpliva na to, kar počne oblast.	1	,487**	,027	,445**	,455**
Skozi politiko nima smisla poskušati spremeniti stvari.		1	-,079*	,324**	,389**

Pripravljen/-a sem se angažirati v akcijah, ki prinašajo spremembe družbi.			1	,187**	,146**
Politikom ni mar, kaj si mislimo mladi.				1	,706**

** p < 0.001, * p < 0.05 (zvezdice kažejo, da sta posamezni trditvi med seboj statistično značilno povezani – v primeru, da trditvi sta povezani, govori o povezanosti tudi številčna vrednost)

Na sklopu teh šestih trditev smo izvedli faktorsko analizo (metoda oblmin). Ta je pokazala, da se predlagane aktivnosti razvrščajo v dve skupini. Izloči se 1 trditev. Odstotek pojasnjene variance je 53,7. Faktorja smo oblikovali v indeksa, ki sem ju poimenovala soodločanje in nelegitimnost politike.

Soodločanje

Nimam dovolj informacij, da bi se lahko odgovorno odločal o politiki.
Ljudje, kot sem jaz, nimamo nobenega vpliva na to, kar počne oblast.
Skozi politiko nima smisla poskušati spremeniti stvari.

(Cronbachov koeficient alfa: 0,660)

Nelegitimnost politike

Politikom ni mar, kaj si mislimo mladi.
Politikom ni mar, kaj si mislijo ljudje.

(Cronbachov koeficient alfa: 0,827)

Trditev, ki je v faktorski analizi izpadla: Pripravljen/-a sem se angažirati v akcijah, ki prinašajo spremembe družbi.

Analiza po socialno-demografskih spremenljivkah je pokazala, da sta soodločanje in nelegitimnost politike povezani z nižjim materialnim položajem, nižjo izobrazbo staršev, slabšim učnim uspehom, brezposelnostjo. Vrednost indeksa soodločanje je višja pri mladih ženskah (to pomeni več apatičnosti), pri študentih/-kah in Neslovencih/-kah je nižja. Indeks nelegitimnost politike ima višjo vrednost med starejšimi, mladimi, ki niso slovenske narodnosti, nižjo pa med študenti/-kami.

	Soodločanje (višja vrednost pomeni manj soodločanja)	Nelegitimnost politike
Spol (M/Ž)	3,01/3,10	
Starost		Narašča s starostjo
Dijak/-inja (da/ne)		
Študent/-ka (da/ne)	2,99/3,20	3,40/3,61
Zaposlen/-a (da/ne)		3,66/3,44
Brezposeln/-a (da/ne)	3,54/3,06	3,88/3,48
Materialni položaj posameznika (slab / dober)	2,97/3,20	3,31/3,68

Materialni položaj družine (slab / dober)	3,00/3,22	3,37/3,68
Izobrazba staršev (vsaj en z visoko izobrazbo – nobeden od staršev z VŠ)	2,92/3,35	3,36/3,73
Uspeh v OŠ (največ dober / 4 ali 5)	3,08/3,63	
Uspeh v SŠ (največ dober / 4 ali 5)	3,08/3,60	3,49/3,91
Biva v Ljubljani (da/ne)		
Narodnost (Slo/ne Slo)	3,06/3,45	3,48/3,72
Katolik (da/ne)		

Opomba: prazno okence pomeni, da ni statistično značilnih razlik.

Pripravljenost na angažma ni statistično značilno povezana s starostjo, spolom, statusom dijaka ali študenta, zaposlitvenim statusom, ucnim uspehom in materialnim položajem ali izobrazbo staršev, pa tudi ne z narodnostno pripadnostjo ali religiozno usmerjenostjo.

KVALITATIVNA ŠTUDIJA

Intervjujska vodila

Intervjuji so bili pol-strukturirani, kar pomeni, da so bili vnaprej predvideni tematski sklopi z nekaj bistvenimi vprašanji odprtega tipa, večina vprašanj pa je bila oblikovana sproti med potekom intervjuja – seveda znotraj začrtanih tematskih okvirjev.

Cilj intervjujev je bil pridobiti čim bolj poglobljen vpogled v življenjsko situacijo 15-21-letnih obiskovalcev mladinskih centrov v Ljubljani, pri čemer smo se pri vzorčenju osredotočili na deprivilegirane mlade. Dejavnike deprivilegiranosti smo definirali z naslednjimi značilnostmi: priseljski status (1. ali 2. generacija), osip, revščina, hendikep, težji obremenjujoči dogodki v izvorni družini (recimo zapustitev otroka).

V nadaljevanju navajam tematske sklope, ki so bili predvideni za intervjuje, ter intervjujska vodila, pri čemer pa z vsemi intervjujanci¹⁹ vseh tematik nisem mogla podrobno pokriti. Čas intervjuja je bil namreč večinoma omejen na eno uro (na daljši intervju ne bi pristali), nekatere teme so bile čustveno zahtevne za posameznike/-ce ali pa niso bile zanje toliko relevantne, da bi se lahko poglobili vanje.

Osrednja tema intervjujev so bile aktualne in predvidene oz. zelene življenjske situacije (sedaj in čez približno pet let) na naslednjih področjih:

- prijateljstvo in prosti čas (velikost prijateljskega kroga, pomen in značilnosti prijateljstev, socialna omrežja, morebitno spreminjanje tekom odraščanja, kaj najraje počne v prostem času čez teden/čez vikend itd.),
- ljubezen, partnerstvo, seksualnost (ali ima partnersko razmerje – značilnosti tega razmerja, zelene kvalitete partnerstva, vprašanje otrok itd.),
- starši/izvorna družina (pomen, kakovost odnosa, zaznana podpornost, preživljanje skupnega časa, osamosvajanje itd.),
- šola, izobrazba, ocene, zaposlitev, kariera (pomen šole, učiteljev, sošolcev, doživljanje obremenjenosti, poklicno usmerjanje, zelene kvalitete zaposlitve, strah pred brezposelnostjo itd.).

Intervjujanci so bili povabljeni, da razmislijo tudi o podpornih in zaviralnih dejavnikih doseganja zelene situacije.

Na področju prostega časa so bili mladi posebej povprašani o vlogi mladinskega centra, npr.:

- kako dolgo ga že obiskujejo, kako pogosto ga obiščejo, aktivnosti, ki se jih udeležujejo;
- kakšno mesto znotraj njihove vizije prostega časa zaseda mladinski center;
- ali bodo v prihodnosti (npr. čez pet) še hodili v mladinski center, kaj bi jim mladinski center moral ponuditi, da bi ga obiskovali tudi v prihodnje;
- viri njihove prve in sprotne informiranosti o mladinskem centru in njegovih dejavnostih.

¹⁹ Uporabljam moški spol, ker je v vzorcu več moških (šest), beseda pa se nanaša tudi na tri intervjuvane ženske.

Posebno pozornost v vseh intervjujih smo namenili še odnosu mladih do mesta Ljubljana, npr.:

- kaj pomeni zate živeti v Ljubljani;
- ti je všeč, da živiš v Ljubljani;
- kaj ti je všeč pri tem, kaj ne;
- kako je poskrbljeno za mlade, kot si ti, v prostem času.

Dodatna tema, ki smo jo preverjali z vsemi intervjuvanci, je bil njihov (morebiten) interes za aktualne družbene teme in njihovo (morebitno ali želeno) družbeno udejstvovanje, npr.:

- spremljanje politike in družbenega dogajanja (preverba z aktualnimi političnimi temami);
- ali počneš v prostem času kaj za socialne ali politične cilje ali za druge ljudi;
- kaj se ti zdi, da v družbi dobro poteka, kaj ne;
- ali ocenjuješ, da imaš kak vpliv na družbeno dogajanje;
- kdaj bi se angažiral za družbene cilje;
- kakšne družbene trende pričakujejo v naslednjih letih in na kakšen način bodo po njihovem ti vplivali na uresničevanje njihove zelene življenjske situacije.

Še zadnja ena izmed predvidenih tematik pogovora je bilo zdravje, zlasti samozaznava duševnega zdravja (stresa, tesnobe, zasvojenosti). Tudi pri tej temi je bilo intervjujsko vodilo, kaj so izzivi in kaj so viri (podpore).

Socialno-demografski sklop se je delno prekrival z drugimi tematikami (npr. izvorna družina, izobraževanje), poleg starosti so bila v tem sklopu predvidena podrobnejša vprašanja v zvezi z izobraževalnim in/ali zaposlitvenim statusom, družinskim statusom (s kom živi, če starša nista več skušaj, kdaj sta se ločila itd.).

Vzorec

Vzorec obsega osem mladih. Podatki o spolu, starosti, etničnem izvoru in mladinskem centru, ki ga obiskujejo, so v tabeli v nadaljevanju.

moški	18 let	MC Bob
ženska	17 let	MC Bob
moški	15 let	Cona Fužine
ženska	19 let	Cona Fužine
moški	21 let	ČMC Zalog
ženska	15 let	ČMC Zalog
moški	18 let	ČMC Črnuče
moški	16 let	ČMC Bežigrad

Sedem intervjuvancev ima vsaj enega od staršev, ki ni slovenskega rodu, pri čemer je v dveh primerih ta starš že druga generacija priseljencev, v enem primeru gre za nedavno priselitev intervjuvane osebe iz BiH. V nadaljevanju uporabljam za intervjuvane osebe oznake A-H – za isto osebo vselej isto črko, pri čemer ne gre za redosled iz zgornje tabele

Glavne ugotovitve kvalitativne študije

Analizirani vzorec obsega le osem enot, kar metodološko gledano ni reprezentativno za populacijo deprivilegiranih mladih obiskovalcev mladinskih centrov v Ljubljani. V nadaljevanju tako za vsakega od intervjuvancev po posameznih področjih povzemam osrednje izpostavljene značilnosti. V sklepni razpravi pa podajam kratko refleksijo vseh zbranih intervjujskih podatkov.

Izvorna družina

Situacija v izvorni družini je za vse intervjuvane osebe kompleksna. Oseba A, slovenskega rodu, je odnose s starši in brati/sestrami opisala kot zelo slabe, odtujene, zaradi nerazumevanja v družini se je ta oseba odselila v stanovanjsko skupnost: »Nismo skup povezani kot družina... Doma sem kot nek tujec. Odkar sem majhna, vem, da sem drugačna.« Kljub temu je iz pripovedovanja jasno, da gre za nadpovprečno izobrazena in materialno preskrbljena starša, ki sta že nekaj časa ločena.

Oseba B, ki ni slovenskega izvora po starših, je izjemno hvalila odnos z očetom, ravno obratno, celo sovražno pa je opisala odnos z materjo: »Vedno najde razlog za kreganje, dretje. Vsako sekundo nekaj najde, pametuje. Niti pol ure se ne da zdržat z njo.« Izrazi željo, da bi mati šla k psihiatru ali vsaj nekam na pogovor. Brat osebe B je v zaporu (prvo leto od petih) zaradi kraje. Brat je končal osnovno šole, srednje pa ni: »je šprical, pa te stvari«. Parkrat letno gredo v eno od držav bivše Jugoslavije, kjer imajo hišo, tam mu je vseč biti dva dni, ne pa cel teden.

Oseba C je v Ljubljani šele slabo leto in pol, pridružila se je očetu, ki je v Sloveniji že 25 let, ter študirajoči sestri. Pogreša mamo, ki je z mlajšim bratom ostala v eni od držav bivše Jugoslavije. Z njo se vsakodnevno sliši vsaj eno uro. Prvo leto je imela precejšnje težave z navajanjem na Slovenijo.

Oseba D tudi ni slovenskega porekla, živi z babico in mlajšim bratom, starša sta se pred nekaj leti odpravila na delo v tujino. Izjemno pogreša starše, s katerimi je v dnevnem stiku pred Skypa. V Ljubljani živi, vključno z babico, od svojih zelo zgodnjih let, prišli so iz zdravstvenih razlogov. V državo svojega izvora hodi zelo rad: »tam se spočijem, uživam na polno.«

Oseba E živi s staršema, ki sta uradno že nekaj časa ločena, in mlajšim bratom, v isti hiši živijo še stari starši. Odnos z materjo opiše kot prijateljski, izpostavi, kako si želi, da bi bila njena mati srečna, odnos z očetom pa kot slab oz. da nima zares odnosa. Oba starša sta rojena v Sloveniji, njuni izvorni družini pa izvirata iz ene od držav bivše Jugoslavije.

Oseba F ima enega starša s koreninami iz bivše Jugoslavije, vendar s tem staršem nima stika. Samostojna je od pričetka srednje šole, osamosvojitve je doživela kot travmatično: »takrat je mama šla živeti k novemu tipu«, starejša sestra pa je pričela živeti v partnerskem razmerju. Do 15. leta se je oseba F približno 10-x selila z materjo in sestro. Trenutno živi v sobi v najemniškem stanovanju z delavci iz bivše Jugoslavije.

Oseba G živi s staršema in mlajšim bratom. Eden od staršev je po izvoru iz ene od držav bivše Jugoslavije, rojen pa v Ljubljani. O materi pravi, da »teži«, oče pa je večino časa odsoten od doma tudi po službi.

Oseba H je v Sloveniji štiri leta, priselili so se iz Nemčije. Starši izvirajo iz ene od držav bivše Jugoslavije. Živi z obema staršema ter dvema mlajšima bratoma. Pravi, da se z bratoma razume zelo dobro.

Šolanje, delo

Oseba A izdeluje gimnazijo z odličnimi ocenami in ima zelo visoke aspiracije za svojo poklicno pot; svojo prihodnost vidi v tujini. Šoli in karieri daje absolutno prednost pred vsem ostalim. Sama služi denar z rednim tedenskim dijaškim delom. Pravi, da zaradi šole doživlja veliko stresa: »Za šolo se ful živciram. Zaradi živčnosti včasih pozabim jesti. Ponoči dobro ne spim, se sekiram... Grem v drugo sobo, tam berem, se učim...«.

Oseba B je v tem šolskem letu prvič vključena v osnovnošolsko izobraževanje na Cene Štuparju, hkrati izdeluje osmi in deveti razred. Prvih pet razredov je ta oseba zaključila v eni od držav bivše Jugoslavije, pri 11-tem pa so se z materjo in bratom priselili za očetom v Slovenijo. Njegov cilj je zaključiti osnovno šole in nadaljevati šolanje na srednji poklicni kuharski šoli, nato pa se zaposliti.

Oseba C je v svojem rojstnem kraju v eni od držav bivše Jugoslavije končala triletno poklicno srednjo šolo. V Ljubljani je vpisala enako šolo, saj v izvorni državi ni bila zadovoljna z njo. Prvi letnik je padla in ga v tem šolskem letu ponavlja. Težave je imela z razumevanjem jezika, prav tako se ni umestila v razredno skupnost. V tem šolskem letu jo podpira poleg boljšega razumevanja jezika in manj domotožja to, da hodi na isto šolo tudi kolegica, s katero se družita v mladinskem centru. Po srednji šoli želi nadaljevati šolanje na visoki šoli, ima oblikovalno poklicno željo. Namerava ostati v Sloveniji, toda to ni njena preferenca: »Če bi lahko po šoli dobila službo in imela magari samo 500 evrov, res ne bi prišla v Slovenijo.« Oseba D obiskuje srednjo šolo za odrasle, opraviti mora še 4. letnik. Poleg tega vsakodnevno »hodi na šiht«, v trgovino, 7-8 ur, pa tudi večino sobot od osmih zjutraj do osmih zvečer. Po opravljeni srednji šoli namerava čimprej oditi v tujino, kjer bo iskal zaposlitev, saj ocenjuje, da v Sloveniji za to ni dobrih možnosti.

Oseba E obiskuje 1. letnik srednje strokovne šole, nima visokih izobraževalnih aspiracij, čeprav z lahkoto dosega prav dobre in odlične ocene. Nakaže željo po visoki šoli, čeprav pravi, da se bo verjetno po srednji šoli zaposlila.

Oseba F ima končano osnovno šolo, srednjo šolo je pustila. Ima pa kopico ustvarjalnih idej, refleksije in se je tudi sama aktivirala v dveh projektih. Trenutno pravi, da je »na križišču odločitev - ali iti v srednjo šolo, katero, kaj bi delal v življenju...«.

Oseba G obiskuje srednjo poklicno šolo, to je že tretja srednja šola, ki jo obiskuje. «. Ko je drugič padel, si je rekel, da se »mora vzeti v roke«, ker so samo tri šanse, ne sme vseh »zabluziti«, saj se brez srednje šole ne da preživljati. Poklic, za katerega se šola, zadovoljno ocenjuje kot potencialen »biznis«.

Oseba H šole ne obiskuje od 16. leta dalje; ni pa dokončala osnovne šole (s prilagojenim programom). Tudi mlajši, šoloobvezni brat (trenutno) ne obiskuje šole. Ne zmore refleksije glede prihodnosti (zaposlitve, preživljanja).

Prijatelji in prosti čas

Oseba A v prostem času bere (sama si določa seznam literarnih knjig) in se ukvarja s športom. Prijatelj je ima malo: »Ne dam pomena na njih. Tudi če grem sama kam, recimo v adrenalinski park, mi ni hudo.«

Pri osebi B je očitno, kako pomemben del prostega časa predstavlja obiskovanje mladinskega centra. Ta oseba je navedla tri prijatelje, vsi trije prav tako obiskujejo mladinski center – le od dveh se spomni imen. Z družbo iz centra gre včasih v center mesta v kak lokal ali pohajkovat po BTC-ju.

Tudi pri osebi C predstavlja obiskovanje mladinskega centra pomemben del prostega časa, tako v smislu druženja, kot dodatnih aktivnosti ter odnosa z mladinsko delavko. Vzdržuje tudi

prijateljstva iz domačega kraja (prek posredovanih komunikacij in cca. 3x letno, ko obišče domači kraj).

Za osebo D je mladinski center prav tako izjemnega pomena v prostem času in prav tako ima vse prijatelje v njem. Rad ima šport, nerad bere, občasno pogleda kak film.

Tudi osebi E predstavlja mladinski center osrednjo referenčno točko, obiskuje ga že vrsto let.

V prostem času poleg dnevnega obiskovanja mladinskega centra trenira borilne veščine,

podruži se pa tudi s sošolkami. Večino prijateljstev ima v mladinskem centru.

Oseba F ima dva hobija, iz katerih je »stopila stopniško višje«, in ju izvaja projektno.

Pomembno vlogo v vsakdanu zanjo predstavlja mladinski center. Omeni življenjski stil

uživalca marihuane, ki se ga je sedaj odvadila: »Če delaš ta ritual vsak dan, izgubi pomen.

Sedaj si vsakič vzamem primeren čas, družbo...«

Oseba G se v prostem času najpogosteje družijo s skupino 3-4 prijateljev, tudi v okviru

mladinskega centra. S prijatelji gre včasih v center ali BTC, rad igra tudi nogomet.

Za osebo H je mladinski center izjemnega pomena, vsak dan komaj čaka na uro, ko se ta

odpre. Pravi, da nima prijateljev, le kolegico, s katero gre občasno v klub z balkansko glasbo.

Rad gleda televizijo, sam, ali s starši in z bratoma. Rad obiskuje košarkaške teme, gre sam.

Odnos do mladinskega centra

Oseba A prihaja v mladinski center šele dva tedna, v center so jo napotili v stanovanjski skupini. V njem se uči ali bere knjigo v ločenem prostoru ali koticu, se z nikomer ne družijo.

Pravi, da bo nehala prihajati, ko bo opravila zadnji izpit.

Za osebo B ponovim še tukaj: obiskovanje mladinskega centra ji predstavlja pomemben del prostega časa, obiskovalci centra pa so glavna družba te osebe – kaj počne z njimi – »družimo se.«

Za osebo C je mladinski center ključna življenjska podpora, v njem se zadržuje po šoli in opravi potrebne naloge in dobi potrebno podporo, se družijo, uči angleščine, ima organizirano športno dejavnost, celo sama pa izrazito poudari podpornost s strani mladinske delavke.

Oseba D je dnevno v mladinskem centru, kjer se pogovarja s prijatelji, se udeležijo kakšne delavnice, če ga zanima (zanimajo ga športne, zlasti nogomet in košarka), »heca«. Pomaga tudi pri projektih, zlasti turnirjih. Izpostavi odnos z mladinskima delavcema.

Oseba E je v mladinskem centru dnevno. Izjemnega pomena je zanjo odnos z mladinskima delavcema, udeležuje se v praktično vseh dejavnostih centra. Ocenjuje, da ga bo še kar nekaj časa.

Oseba F obiskuje program mladinskega centra dva meseca, da ima strukturiran vsakdanjik. Je zelo zadovoljna: »fajni družba, prijazni ljudje.«

Oseba G izpostavi, da ji je bil mladinski center pet let nazaj bolj zanimiv, najbolj izpostavi odnos z mladinskim delavcem: »dobro se razumeva, dobro nas pozna, ve nas nasmejati, z mano igra pingpong, družabne igre.«

Oseba H je mladinskem centru vsak dan ves čas njegove odprtosti. Družijo se z mladinskimi delavkami, pravi, da prijateljev tukaj nima. Rad igra pingpong, posebej so mu všeč karaoke.

Partnerstvo, seksualnost

Oseba A še ni imela fanta in da si zaenkrat ne predstavlja, da bi ga imela: »Mi to neka stvar, ki bi jo hotela imeti. Raje se fokusiram na šolo, ker to odloča o moji prihodnosti, izobrazbi, karieri.« Seksualnost, pravi, je zanjo biološka potreba: »Smo tako zasnovani. Jaz te potrebe še nisem začutila, morda jo bom čez pet let ali eno leto. Kot se pri enih že izraža...« Nima predstave, kako bo to potrebo udejanjala, če/ko se bo pojavila.

Oseba B pravi, da je imel že veliko punc, trenutno je nima, imel jo je pa nazadnje štiri dni nazaj: »To so punce, ki jih imaš, če imaš čik ali karkoli. Male kurbe. One niso take, da bi bile s fantom eno leto, niti pet dni ne zdržijo s fantom. Nobena od teh pri 12, 13-ih ni več nedolžna.« Njegova najdaljša zveza je trajala tri mesece, ne ve, zakaj sta šla narazen. Oseba C ni v partnerski zvezi, je pa že bila 1.5 leta v zvezi na daljavo. Zveze si želi čez dve leti ali tri. Na daljši rok si želi družine in enega otroka. Oseba D je že dve leti v partnerskem razmerju, družita se ob vikendih, dnevno se slišita prek Skypa. Predstavlja si, da bo nekoč imel družino. Oseba E še ni imela fanta. Ustvarjanje družine si predstavlja med 26-tim in 30-tim letom: »Najprej služba, vsaj stanovanje, če ne hiša, pa stabilen partner, psihična zrelost...« Oseba F je bila doslej v eni partnerski zvezi, je razočarana, ker je bila zapuščena. O družini še ni razmišljala, ko pomisli, pa pravi, da bi imel otroke: »Prvi mora biti sin, drugo je lahko tudi hčerka.«

Spremljanje aktualnih družbeno-političnih dogajanj in družbeno-politični angažma

Oseba A novic sistematično ne spremlja, tu in tam pogleda med vikendom poročila, informacije pa dobiva v stanovanjski skupini, mladinskem centru, na delu. Ocenjuje, da politiki »pogosto delajo glupe odločitve«, da »državnih koristi ne dajejo na prvo mesto«. Je liberalnih pogledov, npr. za splav, za sprejem beguncev, za istospolne posvojitve, hkrati pa potrošniško ozaveščena (proti testiranju na živalim, krznu, blagovnim znamkam itd.). Pri 25. letu si želi partnerske zveze. S punco/ženo si želi potovati po svetu, želi si »v redu osebo, da ne bi težila«.

Oseba B na to vprašanje pripoveduje o vojni na območju bivše Jugoslavije: »»Moja želja je vselej bila, da bi tudi jaz bil v vojni. Stric ima doma vse pištole, puške. Ko sem pri njem, streljava tarče.« Osebi B so zelo pomembne blagovne znamke.

Oseba C izraža strah pred ponovitvijo vojne, ki je divjala na območju bivše Jugoslavije. Nostalgичno gleda na preteklost: »Tito je poskrbel za vse.« Želi si varnosti in izboljšanja ekonomskih razmer v svoji domovini, to se ji zdi možno le, če bi se vsi trenutni politiki zamenjali.

Oseba D pri tej temi prav tako govori predvsem o stanju v državi izvora. Glede aktualnih globalnih fenomenov (npr. Trump, begunci) se zdi ravnodušen.

Oseba E po dogodku, v katerem je bil udeležen znanec, ne zaupa več medijem in je prenehala spremljati novice prek spleta, kar je počela prej.

Oseba F pove, da je v partnerski zvezi že par dni. Izpostavi, da se zelo hitro naveže na ljudi: »Ni mi težko takoj reči ljubim te«. Izjavi, da je imel »že preveč« zvez, pri čemer je najdaljša trajala 4 mesece. Vprašanje o tem, ali si predstavlja kdaj imeti družino, otroke, komentira takole: »Zadnja stvar, ki si jo želim, je, da imam otroka, ki bo šel skozi isto zgodbo kot sem sam. Samo da se ta zgodba zaključi. Ne privoščim tega nobenemu. Velika luknja za zapirat.« Oče osebe G je aktiven v politični stranki, vendar otroka ne uspe »zvleči v politiko«. Kritičen je do blagovnih znamk. Izpostavi: »Me ne moti veliko, kar se tiče družbe.« Bolj ga motijo ljudje nasploh: »Mi sami sebe v drek porivamo.«

Oseba H je zmožna zgolj zmedeno in prestrašeno opisovati dogodke, ki jih je videla na televiziji (recimo teroristični napad).

Odnos do Ljubljane

Oseba A v Ljubljani ceni arhitekturo in kulturno dogajanje, razmišlja pa zelo kozmopolitsko: »Najraje bi živela v Sankt Peterburgu, najlepšem mestu na svetu, ali v Parizu, ki ima nore muzeje. London mi je v redu, ampak kontinentalna mesta na celini so mi bolj všeč.«

Oseba B ocenjuje, da Ljubljana »ni v redu mesto za mlade, preveč je prostitutk in droge. Dobiš katerokoli stvar rečeš. Iz rešilca ti dajo igle, to zame ni normalno.«

Tudi oseba C najprej zelo zaskrbljeno izpostavlja zaznane nevarnosti: »Veliko je drog, mafije.« Ljubljana kot mesto pa se ji zdi »lepa, fuul, sploh center.«

Oseba D, ki je usmerjena v izselitev iz Slovenije, je o prednostih in slabostih Ljubljane redkobesedna: »Sprejmeš, kakšna je. Jaz se ne vežem na mesta.« Prav tako izpostavi problem drog in pa opitosti.

Osebi E se Ljubljana zdi lepa, vendar ocenjuje, da je »veliko napačnih ljudi«. Izpostavi droge, alkohol in nadlegovanje deklet.

Oseba F v Ljubljani pogreša odprtost ljudi: »Hitro naredijo stereotip iz tebe.«

Oseba G prav tako izpostavi droge kot problem Ljubljane.

SKLEPNA RAZPRAVA

Povzetek rezultatov anketne študije

Anketna raziskava je prinesla obilo podatkov o značilnostih mladih, rojenih od 1988 do 2002, ki živijo in/ali delajo v Ljubljani. Večinoma gre za poosamosvojitveno generacijo, ki je bila rojena v tržno tekmovalni družbeno-ekonomski sistem, prav tako pa v obdobje izrazitega razvoja informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Večji del te starostne kohorte je bil že poimenovan generacija Y ali milenijska generacija/milenijci (pod generacijo y oz. milenijce uvrščajo tiste, ki so bili rojeni od 1980 do začetnih let 21. stoletja). Ta starostna skupina je bila poimenovana tudi Peter Pan ali bumerang generacija – zaradi podaljševanja bivanja s starši (vsaj do določene mere iz ekonomskih razlogov) ter tendence zamika klasičnih mejnikov prehoda v odraslost, kot so pričetek službe, poroka oz. skupno bivanje s partnerjem/-ko, rojevanje otrok. Prav tako so bili ti mladi označeni kot generacija jaz, torej kot narcisistični, leni, nestabilni; hkrati pa tudi kot bolj odprti, liberalni. Vse to so pa precejšnje posplošitve, ki kot prvo ne upoštevajo socialno-demografskih dejavnikov razlikovanja med mladimi. V nadaljevanju prikazujem strnjeno, poantirano podobo mladih v Ljubljani, pri čemer skušam poudariti ravno kompleksnost in tudi raznolikost življenjskih situacij in naravnosti mladih.

Celoten vzorec obsega 793 15-29-letnikov. Točne ocene, v kolikšni meri gre za reprezentativen vzorec, ne moremo podati, kljub temu pa ocenjujemo, da gre za solidno reprezentacijo.

53,9% anketiranih ima stalno prebivališče v Ljubljani. Če tem dodamo tiste, ki so v Ljubljani vsak dan, pridemo na 77,5% celotnega vzorca. Ostali anketiranci so v Ljubljani 3-5x tedensko. Skoraj polovica (48,4%) anketiranih je večji del življenja preživela v Ljubljani, 11,5% pa v predmestju Ljubljane. Torej kar dobršen delež mladih, ki redno 'uporabljajo' Ljubljano, ne izhaja iz nje, niti ne živi v njej.

90,8% anketnega vzorca je slovenske narodnosti. Dobra petina anketiranih ima vsaj enega starša, ki ni slovenske narodnosti.

Dijaki predstavljajo 21,6% vzorca, študenti 51,8%, 26,6% anketiranih se ne šola več. Na podvzorcju 25-29-letnikov je izobrazbenost naslednja: 38,9% je še študentov, med tistimi, ki se ne šolajo več, pa ima 4,0% dokončano največ osnovno šolo, 23,7% največ srednjo šolo in 72,3% ima visokošolsko izobrazbo. Med vključno 20-tim in 24-letom je študentov kar 86,1%, kar je nadpovprečen vzorec za Slovenijo, ne pa za Ljubljano, kjer je koncentracija študirajočih večja.

60,7% anketiranih ima vsaj enega od staršev z višjo ali visoko izobrazbo, kar je nadpovprečen odstotek za generacijo staršev – po podatkih SURS-a je odstotek visoko-izobraženih med 40-55-letniki ni višji od 30%.

Materialni položaj izvorne družine ocenjuje kot slab ali zelo slab 11,4% anketiranih, 16,7% pa tako ocenjuje lasten materialni položaj. Izobrazba staršev in ocena materialnega položaja izvorne družine sta zelo povezana: anketirani s starši z visoko izobrazbo v povprečju precej ugodneje ocenjujejo materialni položaj družine. Materialni položaj izvorne družine ugodneje ocenjujejo tisti, ki imajo v Ljubljani stalno bivališče ali so v njej vsak dan. Anketirani, ki

imajo lastnega otroka, v povprečju statistično nižje ocenjujejo lasten materialni položaj. Isto velja za brezposelne, medtem ko zaposleni svojega materialnega položaja ne ocenjujejo ugodneje, niti zaposleni za polni delovni čas.

Izobrazba staršev statistično značilno vpliva tudi na učni uspeh anketiranih v osnovni in srednji šoli, je pa vpliv relativno majhen. Povezava je večja med narodnostjo in ucnim uspehom: Slovenci/-ke v povprečju dosegajo boljši učni uspeh.

Presenetljiv podatek je, da študenti/-ke v primerjavi z neštudenti/-kami niso v sorazmerno večjem deležu otroci staršev z višjo- ali visokošolsko izobrazbo (kar gre pripisati visokemu odstotku študentov v danem vzorcu – tega podatka ne smemo posploševati). Tudi glede potencialnega vpliva materialnega položaja izvorne družine na študentski status se niso pokazale statistično značilne razlike. So pa med študenti/-kami nadproporcionalno zastopani Slovenci/-ke.

Stanovanjsko osamosvojenih od izvorne družine je 39,4% anketiranih, pri čemer so oblike bivanja zelo raznolike. 8,3% osamosvojenih še vedno preživlja vikende in počitnice v gospodinjstvu staršev, 8,3% jih prebiva v študentskem domu (pri obojem gre za iste anketirane). 36,9% osamosvojenih biva v profitnem najetem stanovanju, 13,8% v neprofitnem najetem stanovanju, 12,5% v stanovanju v lasti sorodnika brez najemnine, 13,8% jih stanuje v lastniškem stanovanju/hiši, 9,6% v partnerjevem/-kinem stanovanju/hiši, 2,6% v stanovanju/hiši partnerkinih/-jevih staršev. 5,1% osamosvojenih ima lastno stanovanje v hiši staršev ali partnerkinih/-jevih staršev. Skratka, pod 30% stanovanjsko osamosvojenih ima lastniška stanovanja, šestina med temi le ločena gospodinjstva.

58,0% osamosvojenih živi s partnerjem/-ko, 10,6% z lastnimi otroki, 16,0% samih, 17,9% s prijatelji/-cami, 9,3% pa s kom drugim (med najpogostejšimi navedbami so 'cimri'). Samostojno bivanje je torej relativno redko.

Večina mladih stanovanjsko osamosvojitvev od izvorne družine povezuje z zaposlitvijo, ki prinaša finančno stabilnost. Na koncu vprašalnika, kjer je bilo odprto vprašanje 'kaj želiš sporočiti Uradu za mladino MOL' so mladi najpogosteje izpostavljajo ravno to, da si želijo dostojnih zaposlitev, pa tudi podprtih možnosti za stanovanjsko osamosvojitvev.

Na vzorcu 19-29-letnikov, ki več niso izključno v procesu šolanja (N=263, 67,7% osamosvojenih) smo z regresijsko analizo prišli do dejavnikov stanovanjske osamosvojitve. Dejavniki vpliva so naslednji: spol (ženski), (višja) starost, (višja) vsota razpoložljivega denarja mesečno, živi v partnerski zvezi, (višja) izobrazba staršev. V nadaljevanju navajam odstotke po navedenih statistično značilnih prediktorjih osamosvojenosti za dani podvzorec (19-29-letniki, ni niso več zgolj v šolanju). Osamosvojenih je 72,7% žensk in 63,7% moških. Med živečimi v Ljubljani (stalno bivališče v Ljubljani ali so v Ljubljani vsak dan) je le 55,6% osamosvojenih, med tistimi, ki so v Ljubljani 3-5x tedensko, pa kar 84,8%. Ta razlika je velika. Osamosvojeni razpolagajo z 910,69 evri mesečno, neosamosvojeni pa s 743,84 (gre za samonavedbo/samooceno). Med tistimi, ki so v partnerski zvezi, je 77,4% stanovanjsko osamosvojenih, med tistimi, ki niso, pa 44,9%. 59,6% staršev osamosvojenih ima višjo oz. visoko izobrazbo (vsaj en starš), med neosamosvojenimi je 46,4% višje- ali visoko-izobraženih staršev. Zanimivo je še, da je med zaposlenimi 72,2% osamosvojenih, med brezposelnimi pa 50,0%.

Strnjen pregled podatkov nadaljujemo na celotnem vzorcu. V partnerskem razmerju je približno polovica anketiranih, 6,4% ima že vsaj enega otroka. Skoraj osmina anketiranih si nikoli v življenju ne želi otrok.

Kar 88,2% anketiranih je zadovoljnih ali zelo zadovoljnih z odnosi s starši, 91,5% s partnerjem/-ko (izračunano na podvzorcu tistih, ki imajo partnerja/-ko) in 87,5% s prijatelji/-cami. Zanimivo je, da višji kot je materialni položaj posameznika/-ce in izvorne družine, večje je zadovoljstvo z odnosi nasploh (s starši, partnerjem/-ko, prijatelji/-cami, brati/sestrami, sošolci/-kami oz. sodelavci/-kami) in posebej zadovoljstvo z odnosi s starši.

Približno petina anketiranih ničesar ne dela za denar. Delovno aktivnih (zaposlenih za polni ali skrajšani delovni čas, samozaposlenih ali samostojni podjetnikov, tistih na javnih delih, porodniškem dopustu ali brezposelnih) je 35,9% celotnega vzorca. 41,6% anketiranih pa dela prek študentskega servisa ali opravljajo neko drugo obliko honorarnega dela. Poseben izračun smo opravili na omenjenem podvzorcu (potencialno) delovno aktivnih, odstotek brezposelnih na tem podvzorcu znaša 20,3%, kar je za skupino mladih približno dvakrat več od odstotka, ki ga navaja Statistični urad Republike Slovenije. Posebej zanimiv je podatek, da ni statistično značilne povezave med brezposelnim statusom in stopnjo dosežene izobrazbe, je pa med brezposelnimi proporcionalno dvakrat več Neslovencev/-k kot Slovencev/-k. Izpostaviti velja tudi, da se študentski status na določenem deležu prekriva z zaposlitvenim: 23,3% zaposlenih je hkrati študentov/-k.

46,0% anketiranih je navedlo, da jih starši oz. skrbniki vzdržujejo v celoti oz. v večji meri. To velja za 79,5% dijakov in 56,0% študentov. 32,3% dijakov in 77,0% študentov se preživlja (tudi) s študentskim oz. občasnim delom. 42,7% dijakov in 65,5% študentov prejema štipendijo. Dijaki v povprečju razpolagajo s 151,40 evri mesečno, študenti pa s 425,45 evri. Posebej zanimive so razlike v mesečni vsoti denarja, s katero posamezniki razpolagajo, med različnimi skupinami zaposlenih. Zaposleni za polni delovni čas (ki niso samozaposleni) razpolagajo v povprečju s 1013,96 evri mesečno, kar je nekaj pod slovenskim povprečjem neto plače; samozaposleni in samostojni podjetniki pa le s 431,859 evri. Brezposelni imajo na mesec v povprečju 296,77 evrov, 44,8% brezposelnih navaja, da prejema socialne prejemke, 50,0% jih pravi, da jih v celoti ali večji meri vzdržujejo starši, 28,1% pa v celoti ali večji meri vzdržuje partner/-ka.

Kar se tiče dejavnosti v vsakdanjem življenju, je vsaj 70% anketiranih pomembno ali zelo pomembno naslednje: druženje z vrstniki ter s partnerjem/-ko in otroki, čas, posvečen sebi, poslušanje glasbe, dodatna izobraževanja in šport. Več kot polovici vzorca (in manj kot 70%) je pomembno oz. zelo pomembno učenje oz. šolsko delo, druženje v okviru izvorne družine, čas na računalniku/telefonu, obiskovanje sorodnikov, šport, izleti, branje.

Precej visoki deleži so tudi pri vključenosti v tečaje, dodatna izobraževanja ali usposabljanja. Pri slednjih so (v roku zadnjih dveh let) na prvem mestu športne dejavnosti (skoraj dve tretjini anketiranih), sledijo usposabljanja s poklicnega področja (57% anketiranih), učenje tujega jezika (41%), usposabljanja iz kreativne oz. umetniške dejavnosti (34%), usposabljanja za mlade (33%) ter iz računalništva (30,6%). Če se posameznik usposablja na enem od področij, je večja verjetnost, da se bo tudi na dodatnem. Med udeleženci športnih dejavnosti je več žensk, Slovencev/-k, mladih s starši z višjo izobrazbo ter mladih z boljšim materialnim položajem. S kreativnimi/umetniškimi dejavnostmi se je ukvarjal nadpovprečen odstotek dijakov, mladih s starši z višjo izobrazbo ter tistih z boljšim učnim uspehom.

Skoraj dve tretjini anketiranih je zadovoljnih s tem, kako preživljajo svoj prosti čas, več kot polovica s količino informacij o prostočasnih možnostih. Slaba tretjina pogoša v Ljubljani več prostorov za druženje, podoben delež jih pravi, da je v Ljubljani premalo dogajanja za mlade. Kar dobra tretjina pravi, da si iz finančnih razlogov ne morejo privoščiti zelenih aktivnosti. Statistična analiza je potrdila, da si zelene prostočasne dejavnosti težje privoščijo mladi, ki lasten materialen položaj in položaj svoje izvorne družine ocenjujejo kot slab(š)ega, mladi s starši brez visoke izobrazbe, dijaki/-nje, študenti/-ke, brezposelni.

Podatki o vsakdanjih in prostočasnih aktivnostih potrjujejo trende, ki so bili detektirani v predhodnih študijah, zlasti velik pomen odnosov v zasebni sferi ter investicij vase. Usmerjenost v skupnost je manjša, to nakazujejo številni podatki, kljub temu pa ni zanemarljiva.

Mladinski center v Ljubljani vsaj enkrat mesečno obišče 7,2% anketiranih, 11,3% pa nekajkrat letno. Dobra četrtina anketiranih je bila vsaj enkrat v vsaj enem od 11 ljubljanskih mladinskih centrov. V povprečju so pogostejši obiskovalci mladi moški, mladi s slabšim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli ter tisti, ki imajo stalno bivališče v Ljubljani oz. so v Ljubljani v povprečju vseh 7 dni na teden. Mladi se v centrih najpogosteje družijo (63,6%), med aktivnostmi sledijo delavnice/tečaji (42,3%), pa tudi sodelovanje v projektih (28,3%) in v počitniških aktivnostih (27,2%). Informacijo o mladinskih centrih so najpogosteje prejeli ali dobivajo prek spleta (33,6% od vseh anketiranih), pogosto pa tudi prek prijateljev (31,9%).

87,0% anketiranih se je vsaj enkrat v preteklem letu družilo v parku, 76,7% v nakupovalnih središčih in 68,1% športnih terenih. Na Metelkovi se je v zadnjem letu vsaj enkrat družilo 38,6% anketiranih in 19,8% pa v Rogu. Pri tem vprašanju bi veljalo ob morebitnih ponovitvah raziskave vprašati po tedenski oz. mesečni uporabi teh lokacij.

Polovica anketiranih je v zadnjih dveh letih sodelovala pri vsaj eni prostovoljni dejavnosti. Prostovoljno dejavnost so pogosteje opravljali mlajši od 25 let, anketirani s starši z višjo izobrazbo, moški, Slovenci/-ke, katoliki, anketirani, ki niso zaposleni. Pri tem vprašanju bi veljalo natančneje preveriti pogostost opravljanja te dejavnosti.

Kar se tiče vključenosti v organizacije, je petina anketiranih aktivno vključenih v športne klube/društva, 17,3% v študentske klube, 16,8% v preostale mladinske organizacije, 12,4% v organizacije, povezane s kulturno ali umetniško dejavnostjo, manj kot 5% pa v politične stranke in v sindikate. Zanimivo je, da so v slednje pogosteje vpeti moški, tisti, ki slabše ocenjujejo materialni položaj sebe in svoje izvorne družine ter tisti z nižjim učnim uspehom.

Mladi v tej študiji so izkazali relativno visoko zanimanje za aktualno družbeno-politično dogajanje – skoraj polovica je izrazila, da se za to zanimajo ali zelo zanimajo. V Shellovi študiji 12-25-letne mladine v Nemčiji je primerljiv podatek 46% (vprašanje se je glasilo zanimanje za politiko, kar lahko sicer po mojem mnenju vodi do nižjega odstotka kot formulacija aktualno družbeno-politično-dogajanje). Zanimanje za aktualno družbeno-politično dogajanje narašča s starostjo. Višje je pri učno uspešnejših mladih ter pri tistih z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo, Neslovenci/-ke in tudi brezposelni pa se v povprečju manj zanimajo za aktualno družbeno-politično dogajanje, kar lahko nakazuje otopelost.

Preseneča visok deklariran odstotek sodelovanja na volitvah. Na podvzorcju anketiranih z volilno pravico je ta kar okrog 70%. Tudi v tem primeru vplivajo starost, izobrazba staršev,

učni uspeh, pa tudi materialni položaj posameznika in izvorne družine ter katoliška religioznost.

Poznavanje organov, organizacij oz. organov, ki se ukvarjajo z mladinskimi tematikami in položajem, tudi ni nizko. Za Študentsko organizacijo Slovenije je slišalo 71,9% mladih, 55,8% je slišalo za Dijaško organizacijo Slovenije, za ostale organizacije (Mladinski svet Slovenije, Svet vlade RS za mlade, Sindikat mladih, Svet za mlade MOL, Mladinski svet Ljubljane) je slišala od četrtnina do tretjina mladih.

Kar 57% anketiranih izraža pripravljenost na angažma v akcijah za družbene spremembe (pri tej spremenljivki ni povezanosti z nobenim od preverjenih socialno-demografskim dejavnikom); skoraj polovica anketirank/-cev pravi, da se počutijo politično neučinkovite – brez vpliva na oblast. Le 29,0% se jih strinja s trditvijo, da skozi politiko nima smisla poskušati spremeniti stvari. 40,1% jih priznava, da imajo premalo informacij za odgovorno odločanje. Približno polovica anketiranih se je strinjala s trditvama, da politikom ni mar, kaj si mislijo mladi, in kaj si mislijo ljudje.

Preverili smo tudi vrednote mladih. Nad 90% anketiranih je izrazilo, da so jim pomembne ali zelo pomembne naslednje vrednote: zdravje, družina, lastna samostojnost/avtonomija, uživanje življenja, svoboda; nad 80% (in manj kot 90%) so pomembne ali zelo pomembne naslednje vrednote: zdrav način življenja, enakost med spoloma, enakost med ljudmi, nad 70% (in pod 80%) te vrednote: delanje kariere, denar, pravica do splava, državna pomoč revnejšim, zabava, na rep te kategorije se uvršča tudi slovenska država. Odstotki pomembnosti, nižji od 70, so pri vrednotenju podjetništva, zunanjega izgleda, duhovnosti, religije in blagovnih znamkah. Gre za precej heterogene sklope. Iz večine naštetih vrednot so se oblikovali trije indeksi, socialno-demokratski, ki dosega najvišje vrednosti (4,35), neoliberalen (s povprečno vrednostjo 3,50) in konzervativen (3,46). Izpostaviti velja, da so neoliberalne vrednote v povprečju bolj izražene med mlajšimi, katoliki, Neslovenci/-kami, tistimi, katerih starši imajo nižjo izobrazbo, in mladimi s slabšim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli. Gre očitno za precej postmaterialistično in solidarnostno naravnano generacijo (vzorec).

Znatno del anketne raziskave je pokrilo tematiko zdravja. 55,5% anketiranih ocenjuje, da je njihovo zdravje zelo dobro ali odlično, kot zgolj dobro ga ocenjuje 27,9% vzorca. 11,7% jih je izrazilo, da jih pri vsakdanjih opravilih ovirajo kronična bolezen, hendikep ali duševna težava.

Dobri dve tretjini vzorca poročata o pogostem stresu ali tesnobi (vprašali smo jih, kako pogosto občutijo nekaj iz palete simptomov, kot so: se počutiš napeto, nemirno, nervozno, zaskrbljeno, se ne moreš osredotočiti, oteženo dihaš ipd.). Približno četrtnina jih te simptome občuti nekaj dni v tednu. Dodatna petina občuti stres ali tesnobo vsak teden, skoraj četrtnina pa vsak mesec. 63,7% anketiranih ocenjuje, da stres vpliva ali zelo vpliva na kakovost njihovega življenja. Le 14,4% jih je dejalo, da stres ne vpliva oz. sploh ne vpliva na kakovost njihovega življenja. Stres ali tesnobo v povprečju pogosteje občutijo ženske, anketirani z nižjo samooceno materialnega položaja in materialnega položaja izvorne družine in dijaki/-nje. Strategije soočanja s stresom, pri tistih, ki ga občutijo vsaj enkrat mesečno so: pogovor s prijatelji (skoraj tri četrtine tega podvzorca), gibanje (dve tretjini) in hranjenje (polovica). Poleg teh treh strategij je 43,4% anketiranih dejalo, da se pogovarja s starši, slaba četrtnina jih poišče pomoč na spletu, 17,5% jih pije alkohol, 11,5% jih je dejalo, da poiščejo strokovno pomoč. Kot vzrok stresa oz. tesnobe je največ anketiranih (skoraj 85% podvzorca, ki stres ali tesnobo občuti vsaj enkrat mesečno) izpostavilo obremenitve v šoli ali na delovnem mestu,

slabi dve tretjini hektični tempo življenja. Po dobra tretjina je kot vzrok opredelila osamljenost, slabe odnose v šoli ali na delovnem mestu in probleme v družini. Skoraj tretjina je označila kot vir stresa ali tesnobe nezadovoljstvo z lastnim videzom, 29,2% pa slabe materialnega življenjske okoliščine. Slabe materialne okoliščine so stresne/tesnobne za kar 58.5% brezposelnih (vs. 26,8% tistih, ki niso brezposelni).

Preseneča podatek, da naj bi skoraj petina mladih bila v roku zadnjega leta več kot 10-krat pijana, in le nekoliko nižji je odstotek tistih, ki navajajo, da so bili opiti 4-10-krat. Dobra desetina trdi, da so bili v zadnjih 12 mesecih opiti enkrat. Približno četrtnina anketiranih navaja, da so bili v tem obdobju opiti 2-3-krat. Le dobra četrtnina navaja, da nikoli v roku zadnjega leta niso bili pijani. Opitost je pogostejša med moškimi in študenti.

O občasni rabi drog (kokain, heroin, speed, lsd, ecstasy itd) poroča 3% anketiranih, 0.5% pa o redni rabi. Raba drog je povezana z (nižjim) materialnim položajem, nižjim šolskim uspehom, pogosteje je prisotna med moškimi.

Da so zasvojeni z alkoholom, meni 6,3% anketiranih, da so zasvojeni z drogami pa 2,0%. Kar 41,2% jih meni, da so zasvojeni z elektronskimi mediji – ta odstotek lahko verjetno informiramo kot znak ozaveščenosti o škodljivih učinkih pretirane uporabe digitalnih medijev.

Ob tolikšni deležu stresiranih/tesnobnih ter opitih preseneča, da je kar štiri petine anketiranih dejalo, da so z življenjem zadovoljni ali zelo zadovoljni (to je več kot v Mladini 2010, kjer je 71% mladih dalo ocene med 7 in 10 na lestvici 1-10); poleg tega slabe tri četrtnine mladih ocenjuje, da bo njihova prihodnost dobra ali zelo dobra. Z življenjem so v povprečju bolj zadovoljni mlajši, mladi z boljše samoocenjenim materialnim položajem tako sebe kot izvorne družine, mladi z vsaj enim staršem z visoko izobrazbo, mladi z boljšim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli, v povprečju znatno manj zadovoljni z življenjem so brezposelni. Z zadovoljstvom z življenjem sta pozitivno povezana tudi zadovoljstvo z odnosi ter zadovoljstvo z zdravjem, negativno pa doživljanje stresa/tesnobe. Svojo prihodnost ugodneje ocenjujejo mladi z boljše samoocenjenima lastnim materialnim položajem in materialnim položajem izvorne družine, mladi z boljšim učnim uspehom v osnovni in srednji šoli, v povprečju slabše vidijo svojo prihodnosti brezposelni.

Povzetek intervjujskih rezultatov

Intervjuji z osmimi deprivilegiranimi 15-21-letnimi obiskovalci ljubljanskih mladinskih centrov dajejo vpogled v skupino mladih, katerim mladinski centri predstavljajo osrednjo oporišče, referenčno točko, zatočišče: tako vir učne pomoči, varnega odnosa (z mladinskim delavcem/-ko), varnega in spodbudnega družabnega konteksta, okolja, ki jim ponuja prostočasne dejavnosti (nekaterim sploh možnost biti otrok/mladostnik/-ca). Intervjuvani mladi imajo večinoma priseljenci ali potomci priseljencev – od prve do tretje generacije. Nekateri imajo ugodnejše materialne okoliščine, nekateri slabše, enako velja za kakovost odnosov v njihovih izvornih družinah. V vseh primerih gre za družine z mnogoterimi izzivi. Veliko mladih ima težave v izobraževalnem procesu, so osipniki ali slabše učno uspešni, nekateri imajo pa nadpovprečne učne uspehe. Nivo izobraževalnih ali zaposlitvenih aspiracij je večinoma nizek. Dve od intervjuvanih oseb vidita ugodno prihodnost le v tujini. Večina je izpostavila, da zaznavajo problematiko drog v svojem lokalnem, četrtno-mestnem okolju.

Sklepi

V zaključnem delu poročila izpostavljam nekaj ključnih ugotovitev, ki si zaslužijo posebno pozornost političnih odločevalcev/-k in mladinskih delavcev/-k oz. vseh, ki skrbijo za dobrobit mladih v Ljubljani – najprej iz anketne študije:

- kot glavno ugotovitev velja izpostaviti sicer zdravorazumsko tezo: materialna deprivilegiranaost, posebej brezposelnost imata izrazit negativen vpliv na različne vidike življenja mladih, vključno s fizičnim in duševnim zdravjem, odnosi, percepcijo možnosti uresničevanja prostočasnih želja, zadovoljstvo z življenjem in oceno lastne prihodnosti;
- neslovenska narodnost je povezana z (v povprečju) nižjim ucnim uspehom, manjšo verjetno študiranja, višjo brezposelnostjo;
- plače mladih samozaposlenih/samostojnih podjetnikov so več kot polovico nižje; podatki nakazujejo, da se podjetništvo uporablja za povečevanje prekarnosti. Podjetništvo je pomembna vrednota le za dobro polovico mladih;
- mladi, ki so oblikovali lastno družino, pričajo o slabših materialnih razmerah (podatek, ki ne govori v prid zgodnejšemu rojevanju);
- podatki so opozorili na izrazito nižji delež stanovanjske osamosvojenosti Ljubljančanov/bivajočih v Ljubljani (v primerjavi s tistimi, ki so v Ljubljani 3-5x tedensko);
- ključen dejavnik osamosvajanja je finančna stabilnost in dovolj visok dohodek; katalizator je nedvomno (stabilna) partnerska zveza;
- zaposlitveni in študentski status se prekrivata pri nezanimljivem deležu mladih – ob možnosti študentskega dela je to glede na dosedanje študije nov podatek, ki pa ga lahko gotovo v precejšnji meri interpretiramo s trendom nadaljevanja študija na magistrski in doktorski stopnji;
- kot v dosedanjih raziskavah mladine v Sloveniji se je tudi pri tej izkazal velik pomen podpore izvorne družine, tudi kar se tiče odnosov (za skoraj devetin desetih anketiranih);
- podatki dajejo sliko o relativno angažirani, postmaterialno in tudi skupnostno naravnani mladini (vsaj deklarativno zanimanje za aktualno družbeno-politično dogajanje pri približno polovici mladih, pripravljenost na akcije za družbene spremembe pri več kot polovici, cca. 70%-na udeležba na volitvah, polovica sodelujočih vsaj pri kaki prostovoljski dejavnosti; prevladujoče socialno-demokratske vrednote, neoliberalne in tradicionalne pogostejše med mladimi z nižjim ucnim uspehom, slabše izobraženimi starši, Neslovinci/-kami in katoliki); ob tem pa se kaže tudi velik pomen zasebne sfere (družine, prijateljskega kroga), ter individualističnih strategij s poudarkom na kakovosti vsakdanjega življenja in investicijah vase (npr. dodatna izobraževanja);
- kar dve tretjini mladih se ocenjujeta kot stresirani/tesnobni in le četrtnina anketiranih v roku enega leta ni bila opita, med vzroki stresa izstopajo obremenitve v šoli in na delovnem mestu, pa tudi zaznana hektičnost življenja; zaskrbljujoče je tudi, da več kot desetina mladih pravi, da jih pri vsakdanjih opravilih ovirajo kronična bolezen, hendikep ali duševna težava;
- zasvojenost s trdimi drogami je tudi očitno vselej aktualna tema (v danem vzorcu je 3,5% redne in občasne rabe);
- kljub takim podatkom o stresu in rabi alkohola je kar štiri petine anketiranih dejalo, da so z življenjem zadovoljni ali zelo zadovoljni; slabe tri četrtnine mladih ocenjuje, da bo njihova prihodnost dobra ali zelo dobra;
- skoraj dve tretjini anketiranih je zadovoljnih s tem, kako preživljajo svoj prosti čas, več kot polovica s količino informacij o prostočasnih možnostih; slaba tretjina pogoša v Ljubljani več prostorov za druženje, podoben delež jih pravi, da je v Ljubljani premalo dogajanja za mlade; kar dobra tretjina pravi, da si iz finančnih razlogov ne morejo privoščiti zelenih aktivnosti;

- odstotek športno aktivnih bi lahko bil višji; približno 70% anketiranim je šport pomemben ali zelo pomemben v vsakdanjem življenju oz. so se v roku zadnjih dveh udeležili tečaja ali usposabljanja iz športne dejavnosti (vključno z jogo ali plesom), dobra četrtina je vključenih v športna društva;
- kar se tiče poznavanja in obiskovanja mladinskih centrov se zdijo možnosti informiranja o njih, pa tudi aktivnega vključevanja mladih, še precejšnje, seveda pa bi veljalo zagotoviti dodatne centre.

Intervjuji pa so izpostavili potrebo po nadaljnjem podpiranju mladinskih centrov, saj ti predstavljajo najbolj ranljivi populaciji mladih praktično edino resnično oporno točko – izpostaviti pa velja, da to ni edina ciljna skupina oz. funkcija večine ljubljanskih mladinskih centrov. Gre za izjemno pomembno vlogo izenačevanja možnosti oz. sploh omogočanja varnosti in spodbudnega okolja.

LITERATURA

- Albert, M., Hurrelmann, K., Quenzel, G. (2015): 17. Shell Jugendstudie. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch.
- Banaji, S. (2009): CIVICWEB – Young people, the internet and civic participation. presentation at the UP2YOUTH policy seminar, 5-6 march 2009, Brussels.
- Bjarnadóttir, R. (2004): Modern adolescents' leisure activities: A new field for education? *Young*, 12, 4, 299-315.
- Flere S., Klanjšek, R., Lavrič, M. idr. (2013): Slovenska mladina 2013: Življenje v času deziluzij, tveganja in prekarnosti. Maribor: Filozofska fakulteta.
- Gril, A. (2004): Prosti čas mladih v Ljubljani: Psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: MOL.
- Gril, Puklek Levpušček in Brečko, B. (2004): Prosti čas mladih v Ljubljani: psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje končno poročilo. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Haller, M. (2002): Theory and method in the comparative study of values: critique and alternative to Inglehart. *European Sociological Review*, 18, 2, 139–158.
- Hoikkala T. (2009): The diversity of youth citizenships in the European Union. *Young*, 17, 1, 5–24.
- Hurrelmann, K. (2007): *Lebesphase Jugend: Eine Einfuehrung in die socialwissenschaftliche Jugendforschung*. Muenchen: Juventa.
- Kocijančič, G. (2018): Digitalna odvisnost: Sodobne oblike nekemičnih zasvojenosti kot posledica vzpona novih tehnologij. *Mladina*, 5. 1. 2018. Dostopno na <http://www.mladina.si/183547/digitalna-odvisnost/>
- Kuhar, M. (2007): Prosti čas mladih v 21. stoletju. *Socialna pedagogika*, 11, 4, 453-471.
- Kuhar, M. (2011): Participatorne ali 'zgolj' prostočasne dejavnosti mladih. V: Kuhar, M. (ur.), Razpotnik, Š. (ur). *Okviri in izzivi mladinskega dela v Sloveniji*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2011, str. 73-105.
- Kuhar, M. (2015): Mladinsko delo in promocija zdravega življenjskega sloga. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: FDV.
- Lavrič M., Flere S., Tavčar Krajnc, M. idr. (2010): *Mladina 2010. Družbeni profil mladih v Sloveniji*. Maribor: Aristej.
- Mestna občina Ljubljana (2016): *Strategija Mestne občine Ljubljana za mlade 2016-2015*. Ljubljana: MOL.

- Roberts, K. (2004): The leisure industries. Palgrave.
- Roudet B. (2009): Youth Participation as a factor in democratic values. Coyote Youth Partnership, 14, 35–38.
- Smith, K.P., Christakis, N. A. (2008): Social networks and health. Annual review of sociology, 34, 405-429.
- Spannring, R. (2009): Youth participation: Social capital and political engagement of young people in Western Europe. Saarbrücken: Suedwestdeutscher Verlag fuer Hochschulschriften.
- Ule, M. (1996): Identiteta študentske mladine v Sloveniji. V: Ule, M. idr.: Predah za študentsko mladino, 55-84. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za mladino in Juventa.
- Ule, M. (2000): Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti, 15-79. V: Ule, M.; Rener, T.; Mencin-Čeplak, M.; Tivadar, B.: Socialna ranljivost mladih. MŠZŠ, Urad RS za mladino in Aristej.
- Ule, M. (2002): Mladina: Fenomen dvajsetega stoletja, 9-27. V: Mihelj, V. (ur.) Mladina 2000. MŠZŠ, Urad RS za mladino in Aristej.
- Ule, M. (2008): Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2016): Downward mobility is now a reality for a new generation of young people: Comparative analysis 1985–2015. Teorija in praksa, 53, 6, 1295-1308.
- Ule, M., Kuhar, M. (2002): Sodobna mladina: Izziv sprememb. V: Mihelj, V. (ur.) Mladina 2000, 40-78. Ljubljana, Maribor: Urad RS za mladino in Aristej.
- Ule, M., Mihelj, V. (1995): Pri/ehodnost mladine. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za mladino in DZS.
- Ule, M., Rener, T.; Mencin-Čeplak, M.; Tivadar, B. (2000): Socialna ranljivost mladih. MŠZŠ, Urad RS za mladino in Aristej.
- Ule, M., Tivadar, B., Kurdija, S., Rajšp, S. (2008): Socialnoekonomski položaj študentov v Sloveniji. Poročilo raziskave. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M.; Rener T.; Mihelj V.; Mencin-Čeplak M.; Kurdija S. (1996): Predah za študentsko mladino. Ljubljana: Juventa.
- Ule, M; Rener, T. (1998): Prosti čas mladih v Ljubljani. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: MOL.
- Urad za makroekonomske analize in razvoj/UMAR (2016): Poročilo o razvoju 2016. Ljubljana: UMAR. Dostopno na http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2016/POR_2016.pdf

Vrcan, S., Aleksić, J., Dundžerović, R., Flere, S., Ilišin, V., Mihajlović, S., ... Ule, M. (1986):
Položaj, svest i ponašanje mlade generacije Jugoslavije. Belgrade – Zagreb: CIDID – IDIS.

Zavod RS za zaposlovanje/ZRSS (2015): Mladi in trg dela. Ljubljana: ZRSS. Dostopno na
https://www.ess.gov.si/_files/7755/Analiza_Mladi_in_trg_dela_2015.pdf

Žavbi, A.; Vipavc Brvar, I. (2004): Potrebe mladih po informacijah in participaciji na
območju Ljubljane z okolico. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Zavod MISSS.

Vir različnih podatkov: Statistični urad Republike Slovenije.

PRILOGA

Navedbe anketiranih pri zadnjem anketnem vprašanju: »Želite kaj sporočiti Uradu za mladino MOL?«

Navedbe smo razdelili na več sklopov:

Želja po informacijah glede dela Urada oz. Možnostih, dejavnostih 18x
Splošna spodbuda Uradu za delo v korist mladih 10x

Želja po več (možnostih) vključevanja (dajanja glasu) mladih (npr. za vpliv na družbo, odločitve, ki se jih tičejo itd.) 7x

Več dostopnih (brezplačnih, cenovno dostopnih) aktivnosti za mlade 13x
Kulturne pobude (več žive glasbe, nov klub z drugačno glasbo (jazz, rock,...), dogodki z balkansko glasbo, dogodki, kot je comic con) 6x
Več prostorov, krajev (sproščenega) druženja 4x
Spodbujanje medgeneracijskega povezovanja 2x
Več športnih aktivnosti 1x
Promocija športa in zdravega načina življenja 1x

Boljše stanovanjske možnosti 20x
Boljše zaposlitvene možnosti (vključno z boljšim plačilom) 16x
Vzpodbijanje podjetništva, (večja) podpora start-upom 3x
Izboljšanje šolskega sistema 3x
Večje štipendije 1x, več štipendij (tudi če so majhne) 1x, Da se Zoisova in MOLova štipendija ne bi izključevali 1x
Večja finančna podpora za perspektivne mlade športnike 1x

Več športnih površin 4x
Zastoj psihoterapija, individualna svetovanja za mlade 4x
Ne podreti Roga 2x
Možnost pridobitve vrtička tudi brez stalnega bivališča 1x
'Nočemo drsališča v Zvezda parku' 1x
Organizacija pijačevanja na kongresnem trgu ob vikendih (da ne bo toliko smeti) 1x
Atletska dvorana 1x
50m olimpijski pokrit bazen 1x

Cenejši taksi v nočnih urah za mlade 1x
Cenejše parkirnine 1x
Izboljšanje javnega prevoza 1x
Ureditev več parkirišč okrog študentskih domov 1x
Boljše avtobusne povezave (več rumenih pasov), boljše kolesarske steze in več površin za pešce ter drugih zelenih površin 1x

Legalizacija drog 2x, marihuane 1x
Izoliran prostor za zasvojenca 1x
Manj drog na Metelkovi 1x

Uvedba več blagovnih znamk (Starbucks) 1x

Primeri konkretnih navedkov:

Borite se za mlade, mlade pare, mlade družine, da lahko pridemo do lastniških stanovanj!

Glede na dohodke, ki jih ima večina mladih zaposlenih v Ljubljani so cene nepremičnin za najem ali nakup občutno previsoke in nesorazmerne dohodkom. To je glavni razlog, da mladi ostajamo dalj časa doma. Manjka stanovanjska politika, ki bi mlajši generaciji prej pomagala do samostojnosti.

Ljubljana naj postane progresivno in podjetnikom/startup prijazno mesto!!! Zelo mi je všeč prenova mestnega jedra kjer zapiramo ulice za promet!

Pozdravljeni, To je bila pa obsežna anketa, ki mi je dala pravzaprav kar malo misliti. Menim, da imamo kar nekaj primernih in dobrih organizacij za mladino. Žal je moje mnenje, da je problem slaba možnost zaposlitve mladih. Sama opravljam "nizko" delo za minimalca čeprav imam diplomu v žepu. In na koncu sem revež s službo?!? Srčno upam, da se bo stanje v nekaj letih le izboljševalo... Lep pozdrav!!!

Če vas glas ne doseže niti nas, ki smo vam najbližje - mladih, kako naj potem pričakujemo, da boste slisani s strani koga drugega.

predlagam oglaševanje v revijah npr.City Magazine, na avtobusu (Planet), radio...

Vključite predstavitve v izbirne predmete na šolah

Hvala, da vas zanima mnenje mladih. Sama se ukvarjam z glasbo in verjamem, da bi mladim bilo ljubo, če bi organizirali še kakšno glasbeno prireditev več. Drugače sem s kulturnim dogajanjem (kar je moje področje, ki ga znam presojati) v Ljubljani zelo zadovoljna

Zagotavljajte čimveč individualnih svetovanj za mlade na prehodu iz študija v "odraslost" (prva redna zaposlitev, reševanje stanovanjske problematike, ustvarjanje novih poklicev, skrb za mentalno zdravje, spopadanje s stresom, promocija duševnega zdravja...).

Pritisnite na državo, da začnejo položaj mladih urejati predvsem na državnem nivoju

Mladi smo neaktivni v politični sferi, državne institucije pa so skruptirane. Zaradi nezaupanja v vlado in študentske organizacije je težko pozitivno razmišljati v razvoj Republike Slovenije. Težko pa se je tudi politično izpostaviti, saj nimamo primerne vodstva (študentske organizacije), ki bi res skrbela za študente ter hkrati za razvoj RS. V študentskih organizacijah so večni študentje, katerim je pozicija v organizaciji odskočna deska za nadaljnjo kariero v slovenski politiki

začnite več mislit na nas mlade, sej je res da imamo različna društva, vendar bi rad da bi nas več vključevali v samo organizacijo mestne občine in upoštevali mnenja nas mladih

V Ljubljani bi veljalo spodbujati medgeneracijsko povezovanje in spodbujati mladinske centre (ti bi lahko dobili večjo pomoč s strani občine pri lastni promociji, da organizirajo dogodke, ki so namenjeni starim (65+).

Želela bi si, da bi imeli na voljo več aktivnosti na področju glasbe in kreativnega ustvarjanje. Že nekaj časa namreč iščem ugoden prostor, kjer bi lahko vadila svoje petje pa ga ne najdem. Rada bi tudi našla ljudi, ki se prav tako ukvarjajo z flaso za skupno sodelovanje na coverjih in nastopih. Prav tako si želim prostora, kjer bi se lahko z nekom pogovorila o svoji stiski. Glede na to, da Urada za mladino MOL nisem zasledila, se bom pozanimala o njihovem delovanju in preverila, ali mi lahko pomagajo pri organiziranju čistilnih akcij na območju občine Ljubljana, na mestih, kjer bi to bilo res potrebno (npr. Gmajnice).

Pogrešal sem vprašanja v zvezi z javnimi športnimi površinami in javnimi kraji za druženje. Prav tako pa bi vam rad sporočil, da če bo v kateri koli točki kaj prostih sredstev prosim uredite športne površine pri Kardeljevi ploščadi, ki so sramota za okolico! Propadle klopce, košarkaško igrišče, nogometno igrišče, odbojgarsko igrišče, tekaška steza. Vse to je zamenjalo razpadanje in črepinje! Glede na to da pa tam poteka več dogodkov na leto ki so namenjeni za več 1000 ljudi, se mi zdi da bi lahko dali na stran nekaj sredstev in uredili okolico tako da bi bili lahko ponosni da imamo v bližini fakultet toliko možnosti za rekreacijo namesto propadajoče infrastrukture!

Ne obljublajte javnosti "zlatih gradov" če potem ni nič iz tega! Sem star 17 let že od 4ga leta treniram atletiko sem v reprezentanci Slovenije šport mi pomeni vse! Šport je po mojem mnenju najpomembnejša panoga za mlade v današnjem času saj se nanjo navezuje zdravje, življenski slog posameznika in družba... Vrnimo se k obljubljanju MOL-a ze dobrih 25 let nam atletom obljubljate atletske dvorano pa še vedno ni nic! Sramota da Slovenija ne premore ene same atletske dvorane, madona atletika je kraljica sportov! Drugace pa jankovic je edini zupan ki je za sport kaj naredil do sedaj!!!! Bravo zoki tako naprej.

Predvsem pa naj poskusijo urediti kaksne stipendije za mlade, tudi ce je samo 20€ mesечно, samo da nekaj je.